

Η ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΑΓ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΜΕ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ & ΣΧΟΛΙΑ ΑΓΙΩΝ

(επιμέλεια αρχιμ. Νικόλαος Πουλάδας)

1) Με **ΜΠΛΕ** χρώμα η **μετάφραση**. Με **ΠΡΑΣΙΝΟ** χρώμα ο **σχολιασμός** από Πατέρες κλπ. κάποιων σημείων.

2) Στο τέλος **ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ**: «Το καθήκον του Εκκλησιασμού» & **σχεδιάγραμμα της ιστορικής εξέλιξης της Θ. Λειτουργίας ανά τους αιώνες**

ΕΝΑΡΞΗ (Σχόλιο Νο 1, στο εξής μόνο το νούμερο)

[(1) «Μέχρι τον 5^ο αιώνα η είσοδος του κλήρου και του λαού ήταν απλή και η λειτουργία άρχιζε με τη σύντομη ευλογία του ιερέα «Εἰρήνη πᾶσι» και ακολουθούσαν τα αναγνώσματα»(Η Θεία Λειτουργία, Κογκούλη, Οικονόμου, Σκαλτσή,εκδ. «Λυδία»)(Όταν μπει ο προεστώς της Εκκλησίας, αμέσως λέει: Εἰρήνη σε όλους»(αγ.ΙωάννηςΧρυσόστομοςΕΠΕ (Έλληνες Πατέρες Εκκλησίας εκδ. Βυζάντιον) 22.145) «Ο Χρυσόστομος επενέβη προσθετικά και άρα διαμορφωτικά στο υπάρχον κείμενο της Αντιοχειανής Λειτουργίας [κυρίως στο τμήμα της «Αναφοράς»], το οποίο εμπλούτισε σε καίρια σημεία. Για τον λόγο αυτό του αποδόθηκε πολύ αργότερα ολόκληρη η Λειτουργία» (Στυλ.Παπαδόπ.Αγ.Ιω.ο Χρυσ.τ.Α,125)]

Διάκονος· Εὐλόγησον, Δέσποτα. **Ευλόγησε** (=δοξολόγησε), δέσποτα.

Ίερέας· Εὐλογημένη ἡ Βασιλεία(2) τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ιερ· **Ας** είναι ευλογημένη (=δοξασμένη) η βασιλεία του Πατέρα και του Υιού και του αγίου Πνεύματος, τώρα και πάντοτε και στους ατέλειωτους αιώνες.

[(2) «Τι είναι η βασιλεία; Η παρουσία η δική μου [λέει ο Χριστός]. - Η Εκκλησία είναι ουράνια και τίποτα άλλο δεν είναι παρά ουρανός. - Η εκκλησία είναι τόπος αγγέλων, αρχαγγέλων, βασιλεία Θεού, ο ίδιος ο ουρανός... Πράγματι και εδώ ουρανός είναι. Εάν αμφιβάλλεις κοίταζε προς την αγία τράπεζα, θυμήσου εξαίτιας ποιου στήθηκε και για ποιο λόγο· σκέψου ποιος εξουσιάζει εδώ. - Όταν μπαίνουμε στην Εκκλησία, να μπαίνουμε όπως πρέπει στο Θεό. - Εδώ πρέπει να είμαστε χοροί αγγέλων και να κάνουμε την εκκλησία ουρανό... Η εκκλησία δεν είναι χώρος συνομιλίας, αλλά διδασκαλίας» (ΧρυσόστομοςΕΠΕ10.680·24.546·18^Α.517·30.317· 12.365·16^Α.519) «Βασιλεία του Θεού και Πατέρα, που υπάρχει κατ' ουσίαν, είναι το Πνεύμα το άγιο»(άγ.ΜάξιμοςΟμολ.(+662)ΕΠΕ15Γ233) «Παρίστανται οι άγιοι άγγελοι οι οποίοι καταγράφουν τα λόγια· είναι παρών ο Κύριος ο οποίος εξετάζει τις διαθέσεις των εισερχομένων...ποιος με ειλικρινή διάθεση, ποιος με πόθο ζητά να γνωρίσει τα επουράνια· ποιος με πλαστή αφοσίωση προφέρει λόγια μόνο με τα άκρα των χειλιών του, ενώ η καρδιά του βρίσκεται μακριά από το Θεό» (άγ.ΒασίλειοςΜέγας, ΕΠΕ5.129) «Τηρούν όλοι τόση σιωπή, που νομίζεις πως εκεί, μέσα στο τόσο αναριθμητο πλήθος των αδελφών, δεν υπάρχει άνθρωπος» (αγ.Κασσιανού(+435), Κοινοβ. Διατυπώσεις,εκδ.Ι.Μ.Παρακλήτου,19) «Πήγαινε στη σύναξη και στάσου στον ναό γεμάτος τρόμο, σαν να βρίσκεσαι στον ουρανό μαζί με τους αγγέλους, θεωρώντας τον εαυτό σου ανάξιο να παραβρίσκεται ακόμα κι εκεί μαζί με τους αδελφούς. Κι ενώ στέκεσαι, πρόσεχε τον εαυτό σου, ώστε να μη κοιτάξεις εδώ κι εκεί και περιεργάζεσαι τους αδελφούς, πώς δηλαδή στέκεται ο καθένας ή πώς ψάλλει, αλλά πρόσεχε μόνον τον εαυτό σου, την ψαλμωδία και τις αμαρτίες σου» (αγ. Συμεών Νέου Θεολ.(+1022) ΕΠΕτ.19Δ, σ. 427)]

Λαός· **Αμήν(3)** (=Αληθινά· πράγματι· μακάρι να γίνει έτσι)

[(3) «Με το «Αμήν», που λέγεται στο τέλος από το λαό, ολόκληρο το εκκλησιαστικό πλήρωμα επιβεβαιώνει και αποδέχεται ως δική του φωνή τα όσα εκφώνησε ο λειτουργός»(Τρεμπέλας, Λειτουργικόν)«Ο άγ. Ιερώνυμος(+420) περιγράφοντας τα αμήν των εκκλησιαστικών συνάξεων της εποχής του, λέει ότι ήταν τόσο δυνατά και πολύστομα, ώστε σαν ουράνιες βροντές και κεραυνοί αντηχούσαν κάτω από τις υψηλές στέγες της εκκλησίας»(π.Κων.Καλλινίκου,Ο χριστιαν.Ναός...318)]

ΜΕΓΑΛΗ ΣΥΝΑΠΤΗ ἢ ΕΙΡΗΝΙΚΑ (4)

[(4) «Ονομάζονται «ειρηνικά» επειδή στις τρεις πρώτες αιτήσεις επαναλαμβάνεται η λέξη «εἰρήνη»(Τρεμπέλας). «Εἰρήνης είναι μυστήριο αυτό το μυστήριο. - Τίποτα εντελώς δεν μπορούμε

χωρίς αυτήν ούτε να πούμε, ούτε να πράξουμε. Αυτή είναι η τροφός μας και μητέρα, που μας θάλπει με πολλή φροντίδα. Ως ειρήνη εννοώ...την κατά Θεόν ειρήνη, που προέρχεται από πνευματική ομόνοια. - Αυτής της ειρήνης το μεν όνομα είναι πολύ, ενώ αυτή η ίδια δεν υπάρχει πουθενά» (Χρυσόστομος ΕΠΕ11.61·34.186·18^Α514) «(Ειρήνη)το παρά πάντων μεν επαινούμενον αγαθόν, υπ' ολίγων δε φυλασσόμενον»(άγ.Γρηγόριος Θεολ.ΕΠΕ1,326) «Αυτός που ζητά ειρήνη, το Χριστό αναζητά, διότι αυτός είναι η ειρήνη»(άγ.Βασίλειος Μέγας ΡG29,376) «Απόκτησε το πνεύμα της ειρήνης και τότε χιλιάδες ψυχές θα σωθούν γύρω σου» (άγ. Σεραφείμ του Σάρωφ(+1833),Πόποβιτς44)]

Ὁ Λαὸς ψάλλει τό· Κύριε, ἐλέησον, εἰς τὸ τέλος ἐκάστου αἰτήματος.

Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Με ειρήνη ας παρακαλέσουμε τον Κύριο.

Ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης καὶ τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἡμῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Για την ειρήνη από τον ουρανό (από το Θεό) και για τη σωτηρία των ψυχών μας, ας παρακαλέσουμε τον Κύριο.

Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου, εὐσταθείας τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν(5) καὶ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως(6) τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Για την ειρήνη όλου του κόσμου, τη σταθερότητα των αγίων του Θεού Εκκλησιῶν και για την ένωση όλων των ανθρώπων ας παρακαλέσουμε τον Κύριο.

[(5) «Ὅπως δεν μπορεί να κουνήσει κανείς ένα βουνό, έτσι ούτε την Εκκλησία. - Η Εκκλησία κλυδωνίζεται, αλλά δεν καταποντίζεται· βασανίζεται από τρικυμίες, αλλά δεν ναυαγεί· παλεύει, αλλά μένει αήττητη. – Είναι ευκολότερο να σβήσει ο ήλιος, παρά να αφανισθεί η Εκκλησία. (6) - Το όνομα της Εκκλησίας σημαίνει ένωση και συμφωνία, όχι χωρισμό» (Χρυσ. ΕΠΕ 5.477· 33.110· 8^Α386·18.22)]

Ὑπὲρ τοῦ ἁγίου οἴκου(7) τούτου καὶ τῶν μετὰ πίστεως, εὐλαβείας καὶ φόβου Θεοῦ εἰσιόντων ἐν αὐτῷ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Γ' αυτόν τον άγιο ναό και όσους μπαίνουν σ' αυτόν με πίστη, ευλάβεια και φόβο Θεού ας παρακαλέσουμε τον Κύριο.

[(7) «Ο ναός στραμμένος στην ανατολή»(Διδασκ.Αποστ.(200-250μ.Χ). Το ίδιο λέει και ο Ωριγένης (γύρω στο 239 μ.Χ) ως έθιμο αναγκαίο. «Η εκκλησία να είναι στενόμακρη, στραμμένη προς την ανατολή... αφού σηκωθούν όλοι μαζί και στραφούν στην ανατολή...και να θυμούνται την αρχαία τοποθεσία του παραδείσου που ήταν ανατολικά» (ΔιαταγαίΑποστόλ. (380μ.Χ.)ΕΠΕ161,163) σύμφωνα με το «ψάλατε τῷ Θεῷ τῷ ἐπιβεβηκότι ἐπὶ τὸν οὐρανὸν τοῦ οὐρανοῦ κατὰ ἀνατολὰς (=ψάλτε στο Θεό, που επιβαίνει πάνω στο άρμα του ανεβαίνοντας στον ανώτατο ουρανό και αρματοδρομεί προς την ανατολή, απ' όπου εκπορεύεται το φως(Τρεμπέλας))»(Ψαλμ67,34) «Η Εκκλησία είναι το κοινό σπίτι όλων. - Εκκλησία δεν είναι τοίχοι και στέγη, αλλά πίστη και τρόπος ζωής. - Εδώ είναι ιατρείο και όχι δικαστήριο που απαιτεί ευθύνες αμαρτιών, αλλά παρέχει συγχώρηση. - Ὅπως ακριβώς είναι τα λιμάνια στο πέλαγος, έτσι ο Θεός εγκατέστησε τις εκκλησίες μέσα στις πόλεις... Είναι (ο ναός) πνευματικό λιμάνι των ψυχών. - Ὅπως ένα λιμάνι χωρίς ανέμους και κύματα παρέχει μεγάλη ασφάλεια στα πλοία που αγκυροβολούν εκεί, έτσι ακριβώς και ο οίκος του Θεού, σαν από κάποια θύελλα εξαρπάξει από τα κοσμικά πράγματα όσους μπαίνουν σ' αυτόν...Αυτός ο χώρος είναι θεμέλιο αρετης, διδασκαλείο φιλοσοφίας...Πάτησε στα πρόθυρα μόνο και αμέσως θ' αποβάλεις τις βιοτικές φροντίδες. Πέρασε μέσα στο προαύλιο και σαν κάποια αύρα πνευματική θα περιστοιχίσει την ψυχή σου...Αν όμως χωρίς σύναξη είναι τόσο μεγάλο το κέρδος από την εδώ παρουσία...όταν ο Χριστός στέκεται στη μέση...με πόση ωφέλεια πλημμυρισμένοι φεύγουν από εδώ οι παρόντες; πόση πάλι ζημιά παθαίνουν οι απόντες;» (Χρυσ. ΕΠΕ10.400· 33.108· 30.154· 35.493·26.449)]

Ὑπὲρ τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων χριστιανῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Για τους ευσεβεῖς και ορθοδόξους χριστιανούς ας παρακαλέσουμε τον Κύριο.

Ὑπὲρ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου(8) ἡμῶν (δεῖνος), τοῦ τιμίου πρεσβυτερίου(9), τῆς ἐν Χριστῷ διακονίας, παντὸς τοῦ κλήρου καὶ τοῦ Λαοῦ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Για τον αρχιεπίσκοπό μας (τάδε), τους τίμιους πρεσβυτέρους, τους διακόνους του Χριστού, για όλο τον κλήρο και το λαό ας παρακαλέσουμε τον Κύριο.

[(8) «Τον επίσκοπο είναι φανερό ότι πρέπει να τον βλέπουμε σαν τον ίδιο τον Κύριο. - Έγκυρη να θεωρείται η Ευχαριστία εκείνη που τελείται από τον Επίσκοπο, ή από εκείνον στον οποίο θα δώσει την άδεια αυτός. - Προϊσταται ο επίσκοπος συμβολίζοντας το Θεό και οι πρεσβύτεροι συμβολίζοντας το συνέδριο των αποστόλων και οι διάκονοι, οι γλυκύτατοί μου, οι επιφορτισμένοι με τη διακονία του Ιησού Χριστού. - Το αξιόλογο πρεσβυτέριο...είναι έτσι συνδεδεμένο με τον επίσκοπο, όπως οι χορδές στην κιθάρα»(άγ.Ιγνάτιος Θεοφόρος γράφει γύρω στο 110 μ.Χ.ΕΠΕ,σ.81,139,95,79) (9) «Δίκαια οι ιερείς πρέπει αν θεωρούνται όχι μόνο ισχυρότεροι από τους άρχοντες και τους βασιλιάδες, αλλά και πολυτιμότεροι από τους πατέρες. Γιατί οι μεν πατέρες μάς γέννησαν σωματικά, ενώ οι ιερείς είναι αίτιοι της από το Θεό γέννησής μας» (Χρυσ.ΕΠΕ28.127) «Αν τύχει ένας παπάς και ένας βασιλιάς, τον παπά σου να βάλεις επάνω από το βασιλιά να καθίσει. Και αν σου τύχει ένας παπάς και ένας άγγελος, τον παπά σου να πρωτοχαιρετίσεις πρωτύτερα και από τον άγγελο, διότι ο παπάς είναι ανώτερος και από τους αγγέλους στο αξίωμα»(άγ.Κοσμάς Αιτωλός(+1779)Διδ.Ε,Μεν.279)]

Ὑπὲρ τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν ἔθνους, πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας ἐν αὐτῷ καὶ τοῦ φιλοχρίστου στρατοῦ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Για το ευσεβές έθνος μας, για όλους όσους κατέχουν αξιώματα και εξουσίες και για το φιλόχριστο στρατό ας παρακαλέσουμε τον Κύριο.

Ὑπὲρ τῆς πόλεως ταύτης, πάσης πόλεως καὶ χώρας(10), καὶ τῶν πίστει οἰκούντων ἐν αὐταῖς τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Γ' αυτήν εδώ την πόλη, για κάθε πόλη και χώρα και για όλους με πίστη κατοικούν σ' αυτές, ας παρακαλέσουμε τον Κύριο.

[(10) «Τίποτα δεν είναι γλυκύτερο από την πατρίδα. - Είναι μακάρια η πόλη, όχι για τους κίονες και τη χρυσή οροφή των κτιρίων της, αλλά για τη δική σας αρετή. - Ο στολισμός και η ασφάλεια μιας πόλης δεν είναι το μέγεθός της, αλλά η αρετή της ψυχής των κατοίκων της»(Χρυσ.ΕΠΕ31.632·33.426·32.534) «Να τιμούμε τη μητέρα μας, είναι χρέος ιερό. Η μητέρα καθενός είναι διαφορετική, κοινή μητέρα όλων είναι η πατρίδα. - Τίμησε την πατρίδα και με την αρετή βοήθησέ την»(Γρηγ.Θεολ.ΕΠΕ7.75·7.53) «Οι Χριστιανοί πιο πολύ ευεργετούν τις πατρίδες από όσο οι υπόλοιποι άνθρωποι, διότι εκπαιδεύουν τους πολίτες και τους διδάσκουν να δείχνουν ευσέβεια στο Θεό των όλων»(ΩριγένηςPG11,1629)]

Ὑπὲρ εὐκρασίας ἀέρων, εὐφορίας τῶν καρπῶν τῆς γῆς καὶ καιρῶν εἰρηνικῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Για ανέμους καλούς (=υγιεινούς, καλό κλίμα), για καλή καρποφορία της γης και καιρούς ειρηνικούς, ας παρακαλέσουμε τον Κύριο.

Ὑπὲρ πλεόντων, ὁδοιπορούντων, νοσούντων, καμνόντων, αἰχμαλώτων καὶ τῆς σωτηρίας(11) αὐτῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Γ' αυτούς που ταξιδεύουν στη θάλασσα και στη στεριά, για τους αρρώστους, γι' αυτούς που κοπιάζουν, για τους αιχμαλώτους και για τη σωτηρία τους ας παρακαλέσουμε τον Κύριο.

[(11) «Προσεύχεσθε γι' αυτούς που δεν ξέρουν ή δεν θέλουν να προσεύχονται, και κυρίως γι' αυτούς που δεν προσευχήθηκαν ποτέ» (στο Π.ΕυδοκίμωφΗ προσευχή...σ.28)]

Ὑπὲρ τοῦ ρυσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς, κινδύνου καὶ ἀνάγκης τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Για να απαλλαγούμε από κάθε θλίψη, οργή, κίνδυνο και ανάγκη ας παρακαλέσουμε τον Κύριο.

Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς, ὁ Θεός, τῇ σῇ χάριτι.

Βοήθησε, σώσε, ελέησε και φύλαξέ μας, Θεέ μας, με τη χάρη σου.

Τῆς παναγίας, ἀχράντου, ὑπερευλογημένης, ἐνδόξου, δεσποίνης ἡμῶν, Θεοτόκου(12) καὶ ἀειπαρθένου(13) Μαρίας(14), μετὰ πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.

Αφού θυμηθούμε την πανάγια, την παναγνη, υπερευλογημένη, ένδοξη δέσποινά μας, Θεοτόκο και αειπάρθενη Μαρία, μαζί με όλους τους αγίους, τους εαυτούς μας και τους άλλους και όλη τη ζωή μας ας αφήσουμε με εμπιστοσύνη στο Χριστό τον Θεό μας.

[(12) [η αρχαιότητα των ὀρων]«Έτσι ειπώθηκε και για τον Ιωσήφ και την ΘΕΟΤΟΚΟ. - οι πρόγονοι της ΠΑΝΑΓΙΑΣ θεοτόκου. - η Μαρία ΜΕΧΡΙ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ διέμεινε παρθένος» (Ωριγένης (+253), ΒΕΠΕΣ

15,191,23·12,353) «Ὅποιος δεν θεωρεῖ Θεοτόκο την αγία Μαρία, εἶναι χωρισμένος από τη θεότητα»(ἀγ.Γρηγ.Θεολ.(+390)ΕΠΕ7.179)«Το ὄνομα Θεοτόκος συνδέει ὅλο το μυστήριο της οικονομίας»(ἀγ.Ιωάν.Δαμασκηνός(+749)ΕΠΕ1.335) «Αφού πήρε σάρκα από την Παρθένο, τη θεοτόκο Μαρία, ἐγένε ἀνθρώπος. (13) - Πήρε αληθινή σάρκα ἀνθρώπινη από τη Μαρία την ΑΕΙΠΑΡΘΕΝΗ. - Η Κυριότοκος Μαρία καὶ αειπάρθενος» (ἀγ.Αθανάσιος Μέγας(+373).ΕΠΕ3.95·2.413,PG27,1393 (14) «Μπορεῖ, πράγματι μπορεῖ πολλές φορές ἕνας ἀνθρώπος μόνος νὰ ἀξίζει ὅσο χίλιοι, ἀλλὰ μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ ἀπὸ ὅλη την οἰκουμένη ἀναγκαιότερος καὶ πολυτιμότερος»(Χρυσ.ΕΠΕ26.201) «Αὐτὴ μόνη εἶναι τὸ σύνορο (μεθόριο) τῆς κτιστῆς καὶ ἀκτιστῆς φύσης... εἶναι χώρα τοῦ ἀχωρήτου καὶ αὐτὴν θὰ ὑμνήσουν μετὰ τὸ Θεό ὅσοι ὑμνοῦν τὸ Θεό. Αὐτὴ εἶναι καὶ αἰτία τῶν πρὶν ἀπὸ αὐτὴν καὶ προστάτης τῶν μετὰ ἀπὸ αὐτὴν. - Ἐκἄνες τὸν Θεό υἱό ἀνθρώπου καὶ τὸν ἀνθρώπο υἱό Θεοῦ»(ἀγ.Γρηγόρ.Παλαμάς(+1359) ΕΠΕ 9.395· 11.343) «Χαίροις, μετὰ Θεὸν ἡ θεός, τὰ δευτερεῖα τῆς Τριάδος ἡ ἔχουσα» (Θεοτοκάριο Ἀγ. Νικοδήμου Ἀγιορ.(+1809)]

Λαός· Σοί, Κύριε. Σε σένα, Κύριε [αφήνουμε αὐτά]

ΕΥΧΗ ΠΡΩΤΟΥ ΑΝΤΙΦΩΝΟΥ

Ἦερ· Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, οὗ τὸ κράτος ἀνείκαστον καὶ ἡ δόξα ἀκατάληπτος, οὗ τὸ ἔλεος ἀμέτρητον καὶ ἡ φιλανθρωπία ἄφατος· αὐτός, Δέσποτα, κατὰ τὴν εὐσπλαγχνίαν σου, ἐπίβλεψον ἐφ’ ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὸν ἅγιον οἶκον τοῦτον(15), καὶ ποιήσον μεθ’ ἡμῶν καὶ τῶν συνευχομένων ἡμῖν πλοῦσια τὰ ἐλέη σου καὶ τοὺς οἰκτιρμούς σου.

Κύριε καὶ Θεέ μας, που ἡ δύναμή σου εἶναι ἀνυπολόγιστη καὶ ἡ δόξα σου ἀκατανόητη, τὸ ἐλέός σου ἀμέτρητο καὶ ἡ φιλανθρωπία σου ἀνέκφραστη· συ, Κύριε, σύμφωνα με τὴν εὐσπλαχνία σου ρίξε τὸ βλέμμα σου ἐπάνω μας καὶ σ’ αὐτὸν τὸν ἅγιο ναὸ καὶ χάρισε σε μας καὶ σ’ αὐτοὺς που προσεύχονται μαζί μας, πλοῦσια τὰ ἐλέη σου καὶ τὴν εὐσπλαχνία σου.

[(15) «Ἐχουν οὗτοι (οὐ αἱρετικοί) τοὺς οἴκους, ἡμεῖς τὸν ἐνοικον· οὗτοι τοὺς ναοὺς, ἡμεῖς τὸν Θεόν· ἔχομεν μάλιστα τὸ ὅτι εἴμεθα ναοὶ τοῦ ζώντος Θεοῦ καὶ ζώντες... Εἶναι μικρόν τὸ ποίμνιόν μου; Ἀλλὰ δεν ὁδηγεῖται εἰς τοὺς κρηνοὺς. Εἶναι στενὴ ἡ μάνδρα; Ὅμως εἶναι ἀπλησίαστος ἀπὸ λύκους» (ἀγ.Γρηγόριος Θεολ.ΕΠΕ2,117)» «μόλις μπαίνει μέσα στις ἐκκλησίες αὐτές ἡ αἵρεση, φεύγει ὁ ἄγγελος που ἐποπτεύει ὅλα ὅσα γίνονται ἐκεῖ, σύμφωνα με τὰ λόγια τοῦ μεγάλου Βασιλείου, καὶ ὁ ναὸς αὐτὸς γίνεται ἕνα ἀπλὸ σπῆτι» (ἀγ.Θεόδωρος Στουδίτης(+826) Ἐπιστολή215, ΕΠΕ18Γ,489)]

Καὶ ἐκφωνεῖ·

Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Γιατί σε σένα πρέπει κάθε δόξα τιμὴ καὶ προσκύνηση, στὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸ καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς ἀτέλειωτους αἰῶνες.

Α΄ ΑΝΤΙΦΩΝΟ (16)

[(16) «Σε μας ὁ λαὸς ξυπνὰ νύχτα ἀκόμα γιὰ νὰ μεταβεῖ στὸν οἶκο τῆς προσευχῆς· ἐκεῖ ἐξομολογούμενοι με πόνον καὶ θλίψη καὶ συνεχὴ δάκρυα, στὸ τέλος σηκώνονται ἀπὸ τὶς προσευχὲς γιὰ νὰ ἀρχίσουν τὴν ψαλμωδία. Καὶ κατ’ ἀρχάς μεν ἀφοῦ μοιραστοῦν σε δύο ομάδες, ψάλλουν ἀντιφωνικά μεταξύ τους...Ἐπειτα πάλι ἀφοῦ ἀναθέσουν σε ἕναν νὰ ἀρχίζει τὴν μελωδία, οἱ ἄλλοι υποψάλλουν τὰ ἐφύμνια»(Βασίλειος Μέγας,ΕΠΕ2.109) «Οἱ θεῖες μελωδίες τῶν ὕμνων δηλώνουν τὴ θεῖα ἡδονὴ καὶ εὐχαρίστηση που δημιουργεῖται στις ψυχὲς ὅλων. Τονωμένες μυστικά ἀπὸ αὐτὴν λησμονοῦν τοὺς περασμένους μόχθους τῆς ἀρετῆς» (ἀγ.Μάξιμος Ὁμολογ.ΕΠΕ14.145)]

Λαός· Ἀμήν.

Στίχος: Εὐλόγει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον καὶ πάντα τὰ ἐντός μου τὸ ὄνομα τὸ ἅγιον αὐτοῦ.

Δοξολόγησε, ψυχὴ μου, τὸν Κύριο, κι ὅλη μου ἡ ὑπαρξὴ τὸ ἅγιο ὄνομά του .

Λαός· Ταῖς πρεσβεΐαις τῆς Θεοτόκου, Σῶτερ, σῶσον ἡμᾶς

Με τὶς μεσιτεῖες (προσευχές) τῆς Θεοτόκου, Σωτήρα, σῶσε μας.

Στίχος: Εὐλόγει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον καὶ μὴ ἐπιλανθάνου πάσας τὰς ἀνταποδόσεις αὐτοῦ.

Δοξολόγησε, ψυχὴ μου, τὸν Κύριο, καὶ μὴ ξεχνάς ὅλες τὶς εὐεργεσίες του.

Ταῖς πρεσβεΐαις τῆς Θεοτόκου, Σῶτερ, σῶσον ἡμᾶς

Με τὶς μεσιτεῖες τῆς Θεοτόκου, Σωτήρα, σῶσε μας.

Στίχος: Κύριος ἐν τῷ οὐρανῷ ἡτοίμασε τὸν θρόνον αὐτοῦ καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ πάντων δεσπόζει.

Ο Κύριος ετοίμασε το θρόνο του στον ουρανό και η βασιλεία του κυριαρχεί παντού.

Ταῖς πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου, Σῶτερ, σῶσον ἡμᾶς

Με τις μεσιτείες της Θεοτόκου, Σωτήρα, σώσε μας

ΜΙΚΡΑ ΣΥΝΑΠΤΗ

Διακ· Ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Πάλι και πάλι με ειρήνη ας παρακαλέσουμε τον Κύριο.

Λαός· Κύριε, ἐλέησον(17) .

[(17) «Κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς»(Ησαΐου λγ2) «ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς» (Ψαλμ.122,3) «Πες με το νου σου «Ελέησέ με, Θεέ μου» και έχει ολοκληρωθεί η προσευχή σου. Γιατί εκείνος που είπε «Ελέησέ με» ἔδειξε τη μετάνοιά του»(Χρυσ.ΕΠΕ8Α.109) «Αυτό είναι αίτημα καταδικασμένων, οι οποίοι αφού στερηθούν από κάθε απολογία και μη έχοντας να παρουσιάσουν την παραμικρή δικαιολογία, αφήνουν αυτή την έσχατη φωνή στο δικαστή. - Το να ζητά κανείς από το Θεό το έλεος σημαίνει να ζητά τη βασιλεία Του...Γι' αυτό οι πιστοί αρκούνται στη δέηση αυτή, γιατί αυτή ισχύει για όλα μαζί» (ἀγ.Νικόλαος Καβάσιλας(+1391) ΕΠΕ,79,87) «Τι σημαίνει «ελέησον»; «Θεράπευσε την αμαρτία μου, κάνε με ικανό να δεχθώ το θέλημά σου». Αυτό σημαίνει «ελέησον»! Χρησιμοποιείται η λέξη «ελέησον», γιατί παρακαλώ το Θεό για έλεος, για συγκατάβαση σε μένα» (ἀγ. Σωφρόνιος Έσσεξ (+1993), Οικοδομώντας...Β,96) «Τη μετάνοια να ζητάμε συνέχεια από το Θεό και τίποτα άλλο εκτός από αυτή»(ἀγ.ΠαΐσιοςΟ ασκητής της Παναγούδας89)]

Αντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον και διαφύλαξον ἡμᾶς, ὁ Θεός, τῇ σῇ χάριτι.

Βοήθησε, σώσε, ελέησε και φύλαξέ μας, Θεέ μας, με τη χάρη σου.

Λαός· Κύριε, ἐλέησον.

Διακ· Τῆς παναγίας, ἀχράντου, ὑπερευλογημένης, ἐνδόξου, δεσποίνης ἡμῶν, Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, μετὰ πάντων τῶν ἁγίων(18) μνημονεύσαντες, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.

Αφού θυμηθούμε την πανάγια, την πάναγνη, υπερευλογημένη, ένδοξη δέσποινά μας, Θεοτόκο και αειπάρθενη Μαρία, μαζί με όλους τους αγίους, τους εαυτούς μας και τους άλλους και όλη μας τη ζωή ας αφήσουμε με εμπιστοσύνη στον Χριστό και Θεό.

[(18) «Όταν προσφέρουμε ό,τι εξαρτάται από μας, τότε και η προσευχή και η πρεσβεία των αγίων και των δικαίων μάς ωφελεί πάρα πολύ» (Χρυσ.ΕΠΕ4.96) «Ο κόσμος στέκεται με τις προσευχές των αγίων, και όταν εξασθενήσει η προσευχή, τότε ο κόσμος θα χαθεί...Ο άγ. Βαρσανούφιος μαρτυρεί ότι στην εποχή του η προσευχή τριών ανδρών συγκρατούσε τον κόσμο από την καταστροφή (αγ.Βαρσανουφίου(+540)ΕΠΕΦιλοκαλ.3,77-9)»(Ο άγιος Σιλουανός,σ.295-6) «Είπε ο γέροντας Πορφύριος: Ὑπάρχουν γέροντες που όταν απλώσουν τα χέρια τους σε προσευχή, μπορούν να σκεπάσουν όλη την Ελλάδα» (ΤάτσηΔ,Ποιμαντικόν,σ.52) «Ας φανταστούμε μια πόλη με πεντακόσιες χιλιάδες...Πιο έξω...ζει ένας ασκητής...ο οποίος παρακαλά να μην τιμωρήσει όλες αυτές τις χιλιάδες των αμαρτωλών. Σας βεβαιώνω ότι για το χατήρι αυτού, ο Θεός δεν θα τους τιμωρήσει»(ΤάτσηΔ,Νέον γεροντικόν,59)]

Λαός· Σοί, Κύριε. Σε σένα, Κύριε [αφήνουμε αυτά]

ΕΥΧΗ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΑΝΤΙΦΩΝΟΥ

Έερ· Κύριε ὁ Θεός ἡμῶν, σῶσον τὸν λαόν(19) σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου· τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας σου φύλαξον· ἀγιάσον τοὺς ἀγαπῶντας τὴν εὐπρέπειαν τοῦ οἴκου σου· σὺ αὐτοὺς ἀντιδόξασον τῇ θεϊκῇ σου δυνάμει καὶ μὴ ἐγκαταλίπῃς ἡμᾶς τοὺς ἐλπίζοντας ἐπὶ σέ.

Κύριε και Θεέ μας, σώσε το λαό σου και ευλόγησε τους κληρονόμους της βασιλείας σου· όλα τα μέλη της Εκκλησίας σου φύλαξε· αγιάσε αυτούς που αγαπούν την ευπρέπεια (ομορφιά) του ναού σου· συ ανταπόδωσέ τους τη δόξα με τη θεϊκή σου δύναμη και μην εγκαταλείψεις εμάς που ελπίζουμε σε σένα.

[(19) «Δεν είναι δυνατόν να δούμε εδώ δούλο ούτε ελεύθερο, ούτε πλούσιο και φτωχό, ούτε άρχοντα και απλό πολίτη, αλλά έχει απομακρυνθεί πάρα πολύ ολόκληρη αυτή η ανισότητα της ζωής και έχει συγκροτηθεί ένας χορός απ' όλους και υπάρχει ισότητα πολλή και η γη μιμείται τον ουρανό. Τόσο μεγάλη είναι η ευγένεια της Εκκλησίας... όλοι μαζί απολαμβάνοντας την ίδια ισότητα προσφέρουμε

όλοι μαζί τη θυσία, όλοι μαζί την προσφορά. Ούτε έχει κάτι περισσότερο αυτός από εκείνον ούτε εκείνος από αυτόν, αλλά όλοι έχουμε την ίδια τιμή και μία φωνή από διάφορες γλώσσες υψώνεται» (Χρυσ.ΕΠΕ33.259-261)]

Καὶ ἐκφωνεῖ·

Ὅτι σὸν τὸ κράτος καὶ σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Γιατί εσύ έχεις την εξουσία και δική σου είναι η βασιλεία και η δύναμη και η δόξα, του Πατέρα και του Υιού και του αγίου Πνεύματος, τώρα και πάντοτε και στους ατέλειωτους αιώνες.

Λαός· Ἀμήν.

Β΄ ΑΝΤΙΦΩΝΟ

Στίχος: Αἶνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον· αἰνέσω Κύριον ἐν τῇ ζωῇ μου(20), ψαλῶ τῷ Θεῷ μου ἕως ὑπάρχω.

Ὑμνησε, ψυχὴ μου, τὸν Κύριο· θα υμνῶ τὸν Κύριο σ' ὅλη μου τὴ ζωὴ, θα ψάλλω στὸ Θεό μου ὅσο θα ζῶ.

[(20) «Ας μη νομίσουμε ότι θέλει απλῶς αυτόν τον ὕμνο, αλλά πριν από το στόμα μας ας αναπέμπει τον ὕμνο ο βίος μας και πριν από τη γλώσσα ας τον φωνάζει ο τρόπος της ζωῆς μας. Ἔτσι και σιωπώντας μπορούμε να υμνοῦμε το Θεό· ἔτσι και μιλώντας θα κάνουμε τὴ μελωδία σύμφωνη με τὴ ζωὴ μας»(Χρυσ.ΕΠΕ6.465) «Ἡ με μέλος απαγγελία των ψαλμῶν δεν αποτελεί ἐπιδίωξη καλλιφωνίας, ἀλλὰ ἀπόδειξη τῆς ἁρμονίας των λογισμῶν τῆς ψυχῆς. Ομοίως ἡ με μέλος ἀνάγνωση εἶναι σύμβολο τῆς ἁρμονικῆς καὶ ἡρεμῆς διάνοιας... Αποκτώντας ἡρεμία (ἡ ψυχὴ) με τὴ μελωδία των ψαλμικῶν λόγων, λησμονεῖ τὰ πάθη καὶ βλέπει με χαρὰ στὸ ἐν Χριστῷ φρόνημα, ἔχοντας τὶς ἀριστες σκέψεις»(ΑθανάσιοςΜέγαςΕΠΕ5.65) «Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα...ἀνέμιξε με τὶς ἀλήθειες τῆς πίστεως τὴν τέρψη τῆς μελωδίας, ὥστε νὰ δεχόμαστε χωρὶς ἀντίδραση τὴν ωφέλεια των λόγων που θα ἀκούγονται γλυκά καὶ ἀπαλά. Ἔτσι καὶ οἱ σοφοὶ γιατροὶ προσφέρουν καὶ τὰ πικρότερα φάρμακα νὰ τὰ πιουν δύσκολοι ἀσθενεῖς ἀλείφοντας πολλές φορές τὸ ποτήρι ολόγυρα με μέλι...Ἀν κανεῖς ἀρχίσει νὰ λείει τοὺς ψαλμούς... ἀμέσως φεύγει ἡ ἀγριότητα ἀπὸ τὴν ψυχὴ του, διότι τὴν ἀποκοίμισε με τὴ μελωδία. - Ἀς ψάλλει ἡ γλώσσα καὶ ας ἐρευνᾷ ὁ νοῦς τὸ νόημα, ὥστε νὰ ψάλλεις καὶ με τὸ πνεῦμα καὶ με τὸ νοῦ σου. - Δὲν ψάλλει τὸν Κύριο ἐκεῖνος που προφέρει με τὸ στόμα του τὰ λόγια τοῦ ψαλμοῦ, ἀλλὰ ὅσοι ἀναπέμπουν ψαλμωδίες ἀπὸ καθαρὴ καρδιά καὶ ὅσοι εἶναι ὅσιοι, δηλαδὴ διατηροῦν τὴν πίστη στὸ Θεό, αὐτοὶ μποροῦν νὰ ψάλλουν τὸ Θεό...(οἱ ἄλλοι) νομίζουν ὅτι ψάλλουν, στὴν πραγματικότητα ὅμως δὲν ψάλλουν»(ΒασίλειοςΜέγας, ΕΠΕ5.15,129,143) «Εἶναι πιο ωφέλιμο νὰ ψάλουν δέκα στίχους συνειδητά, παρά ολόκληρο τὸ Ψαλτήρι με διανοητικὴ σύγχυση» (ἀγ.Κασσιανού, Κοινοβ. Διατυπ., ἐκδ. I.M. Παρακλήτου,21)]

Σῶσον ἡμᾶς, Υἱὲ Θεοῦ, ὁ ἀναστὰς(21) ἐκ νεκρῶν [ἡ, ὁ ἐν ἀγίοις θαυμαστός], ψάλλοντάς σοι ἀλληλουῖα.

Σώσε μας, Υιέ του Θεού, που ἀναστήθηκες ἀπὸ τοὺς νεκρούς, ἐμὰς που σου ψάλλουμε· Ἀλληλουῖα (=υμνεῖτε τὸν Κύριο)

[(21) «Τὴν Κυριακὴ τοῦ Κυρίου ἀφοῦ συγκεντρωθεῖτε, νὰ προσφέρετε ἄρτο» (Διδαχὴ 12 Ἀποστόλ.(90-110μ.Χ) ΕΠΕ 27-29) «Οἱ πιστοὶ δὲν τηροῦν τὸ Σάββατο πια, ἀλλὰ ζοῦν σύμφωνα με τὴν Κυριακὴ, κατὰ τὴν ὁποία ἀνέτειλε καὶ ἡ ζωὴ μας μέσω αὐτοῦ καὶ τοῦ θανάτου του» (ἀγ.ΙγνάτιοςΑντιοχ.(γράφει τὸ 110μ.Χ.)ΕΠΕ99) «Πραγματοποιούμε τὴ συγκέντρωση ὅλοι μαζί τὴν ἡμέρα «τοῦ ἡλίου», γιὰ τὸν λόγο ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ πρώτη ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποία ὁ Θεὸς δημιούργησε τὸν κόσμον μετατρέποντας τὸ σκοτάδι καὶ τὴν ὕλη, καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ Σωτὴρας μας, ἀναστήθηκε ἀπὸ τοὺς νεκρούς κατὰ τὴν ἴδια ἡμέρα»(ἀγ.Ιουστίνος(150μ.Χ)ΕΠΕ195) «Ὅποιος μὴ ἦκε τὴν ἀπόρρητη δύναμη τῆς ἀνάστασης, κατὰλαβε τὸ σκοπὸ γιὰ τὸν ὁποῖο ὁ Θεὸς ἔδωσε κατὰ τὴν ἀρχὴ τῆς δημιουργίας ὑπόσταση στὰ πάντα» (ΜάξιμοςΟμολογ. ΕΠΕ Φιλοκαλ.14,479) «Ὁ ἄδειος τάφος ἀποδεικνύει τὸ Χριστιανισμό. Ἡ ἄδεια Ἐκκλησία τὸν ἀρνεῖται»]

Στίχος: Μακάριος οὗ ὁ Θεὸς Ἰακώβ βοηθὸς αὐτοῦ, ἡ ἐλπίς αὐτοῦ ἐπὶ Κύριον τὸν Θεὸν αὐτοῦ.

Ευτυχισμένος εἶναι ἐκεῖνος που ἔχει βοηθό του τὸν Θεό του Ἰακώβ καὶ ἔχει τὴν ἐλπίδα στὸν Κύριο καὶ Θεό του.

Σῶσον ἡμᾶς, Υἱὲ Θεοῦ, ὁ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν, ψάλλοντάς σοι ἀλληλουῖα.

Σώσε μας, Υιέ του Θεού, που αναστήθηκες από τους νεκρούς, εμάς που σου ψάλλουμε· Αλληλούια

Στίχος: Βασιλεύσει Κύριος εἰς τὸν αἰῶνα, ὁ Θεός σου, Σιών, εἰς γενεὰν καὶ γενεὰν

Ο Κύριος θα βασιλεύσει αἰώνια, ο Θεός σου, Σιών [=Ιερουσαλήμ], (θα είναι Θεός) σ' όλες τις γενιές.

Σῶσον ἡμᾶς, Υιέ Θεοῦ, ὁ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν, ψάλλοντάς σοι ἀλληλούϊα.

Σώσε μας, Υιέ του Θεού, που αναστήθηκες από τους νεκρούς, εμάς που σου ψάλλουμε· Αλληλούια

Δόξα Πατρί καὶ Υἱῷ καὶ Ἁγίῳ Πνεύματι· καὶ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Δόξα στον Πατέρα και τον Υιό και το άγιο Πνεύμα. Και τώρα και πάντοτε και στους ατέλειωτους αιώνες· αμήν. (22)

[(22) «Ο ύμνος «Ο Μονογενής...» δημιούργημα πιθανό του αυτοκράτορα Ιουστινιανού [το 528 μ.Χ π.Κ.Καλλίνικος,Ο Χριστιανικός Ναός...] από τον 6° αιώνα» (Κογκούλη...)]

Ο λαός: Ὁ μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἀθάνατος ὑπάρχων, καὶ καταδεξάμενος διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν σαρκωθῆναι(23) ἐκ τῆς ἁγίας Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, ἀτρέπτως ἐνανθρωπήσας· σταυρωθεὶς τε, Χριστὲ ὁ Θεός, θανάτῳ θάνατον πατήσας· εἰς ὧν τῆς Ἁγίας Τριάδος, συνδοξαζόμενος τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, σῶσον ἡμᾶς.

Εσύ ο μονογενής Υιός και Λόγος του Θεού, που είσαι αθάνατος και καταδέχτηκες για τη δική μας σωτηρία να ενσαρκωθείς από την αγία Θεοτόκο και αειπάρθενη Μαρία και έγινες άνθρωπος χωρίς μετατροπή της θείας σου φύσης· και σταυρώθηκες, Χριστέ και Θεέ μας, και πάτησες με το θάνατό σου το θάνατο· συ που είσαι ένας από την αγία Τριάδα, και δοξάζεσαι μαζί με τον Πατέρα και το άγιο Πνεύμα, σώσε μας.

[(23) «Ένας γιατρός υπάρχει σαρκικός και πνευματικός, γεννημένος και αγέννητος, ο οποίος έγινε Θεός σαρκωμένος, ζωή αληθινή που θανατώθηκε· και από την Μαρία και από τον Θεό, πρώτα παθητός και συγχρόνως απαθής, ο Ιησούς Χριστός ο Κύριός μας» (άγ.ΙγνάτιοςΘεοφόρ.Προς Εφεσίους7,2.ΕΠΕ81) «Ο Θεός έγινε πρόσκαιρος, ώστε εμείς, οι πρόσκαιροι άνθρωποι, να γίνουμε αιώνιοι»(άγ.Ειρηναίος(+202),στο Π.Ευδοκίμωφ,Η προσευχή...52)]

Διακ· Ἔτι καὶ ἔτι(24) ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Πάλι και πάλι με ειρήνη ας παρακαλέσουμε τον Κύριο.

[(24) «Είναι μεγάλο όπλο η προσευχή, αν γίνεται με τη διάθεση που αρμόζει. - Η προσευχή δεν είναι τίποτα άλλο παρά διάλογος με το Θεό. - Τίποτα δεν είναι ισάξιο με την προσευχή - Όπως ακριβώς ποτέ δεν είναι άκαιρο να αναπνέει κάποιος, έτσι ούτε το να ζητάει, αλλά άκαιρο είναι το να μη ζητάει. Γιατί όπως ακριβώς έχουμε ανάγκη από την αναπνοή, έτσι έχουμε ανάγκη και τη βοήθειά του. - Είναι ανάγκη να προσεύχεται κανείς πάντοτε και ασταμάτητα. - Όπως για το σώμα φως είναι ο ήλιος, έτσι για την ψυχή η προσευχή. - Αν στερήσεις τον εαυτό σου από την προσευχή, είναι σαν να βγάζεις από τη θάλασσα το ψάρι» (Χρυσ. ΕΠΕ 25.230 ·30.490· 8^40· 10.58·27.448·31.180,190) «Ζήτησε [ο αγ. Πολύκαρπος(+156)] να του δώσουν ώρα για να προσευχηθεί...Προσευχήθηκε έτσι... ώστε επί δύο ώρες να μην μπορεί να σιγήσει» (ΕΠΕ.Αποστολ.Πατερ.τ.4.361) «[Η αγ. Μόνικα] δεν περνούσε μέρα χωρίς να φέρει την προσφορά της στο δικό σου θυσιαστήριο· και ερχόταν στην εκκλησία σου δύο φορές την ημέρα, πρωί και βράδυ» (ΑυγουστίνουΕξομολ.εκδ.ΠατάκηΑ242)]

Λαός· Κύριε, ἐλέησον.

Διακ· Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς, ὁ Θεός, τῇ σῇ χάριτι.

Βοήθησε, σώσε, ελέησε και φύλαξέ μας, Θεέ μας, με τη χάρη σου.

Λαός· Κύριε, ἐλέησον(25).

[(25) «Ελέησέ με, Θεέ μου, λες και δείχνεις συμπεριφορά αντίθετη με το έλεος που ζητάς» (Χρυσ.ΕΠΕ8Α.326)]

Διακ· Τῆς παναγίας, ἀχράντου, ὑπερευλογημένης, ἐνδόξου, δεσποίνης ἡμῶν, Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, μετὰ πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ παῖσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.

Αφού θυμηθούμε την πανάγια, την πάναγνη, υπερευλογημένη, ένδοξη δέσποινά μας, Θεοτόκο και αιειπάρθενη Μαρία, μαζί με όλους τους αγίους, τους εαυτούς μας και τους άλλους και όλη μας τη ζωή ας αφήσουμε με εμπιστοσύνη στον Χριστό και Θεό.

Λαός· Σοί, Κύριε. Σε σένα, Κύριε

ΕΥΧΗ ΤΡΙΤΟΥ ΑΝΤΙΦΩΝΟΥ

Ἰερ· Ὁ τὰς κοινὰς ταύτας καὶ συμφώνους ἡμῖν χαρισάμενος προσευχάς, ὁ καὶ δυσὶ(26) καὶ τρισὶ συμφωνοῦσιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου τὰς αἰτήσεις παρέχειν ἐπαγγελιάμενος [(26)«αν δύο από σας συμφωνήσουν στη γη για ένα πράγμα που θα ζητήσουν, ο ουράνιος Πατέρας μου θα τους το κάνει. Διότι όπου είναι συναγμένοι δύο ή τρεις στο όνομά μου, εκεί είμαι κι εγώ ανάμεσά τους»(Ματθ.18,19-20)· Αὐτὸς καὶ νῦν τῶν δούλων σου τὰ αἰτήματα(27) πρὸς τὸ συμφέρον πλήρωσον, χορηγῶν ἡμῖν ἐν τῷ παρόντι αἰῶνι τὴν ἐπίγνωσιν τῆς σῆς ἀληθείας καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ζωὴν αἰώνιον χαριζόμενος.

Εσύ που μας χάρισες τις κοινές και ομόφωνες αυτές προσευχές, που υποσχέθηκες να εκπληρώνεις αυτά που ζητούν μονιασμένοι δύο και τρεις που συμφωνούν στο όνομά σου, εσύ ο ίδιος και τώρα εκπλήρωσε για το πνευματικό συμφέρον τα αιτήματα των δούλων σου, δίνοντάς μας στην παρούσα ζωή να καταλάβουμε την αλήθειά σου και χαρίζοντάς μας στο μέλλον αιώνια ζωή.

[(27) «Κανένας να μην πλανάται· εάν κάποιος δεν βρίσκεται μέσα στο θυσιαστήριο, στερείται τον άρτο του Θεού. Διότι εάν η προσευχή ενός και δύο έχει τόση δύναμη, πόσο μάλλον η προσευχή του επισκόπου και ολόκληρης της Εκκλησίας. Εκείνος λοιπόν που δεν έρχεται στη συνάθροιση, αυτός ήδη δείχνει υπερηφάνεια και ξεχωρίζει τον εαυτό του»(ΙγνάτιοςΕΠΕ81) «Αυτό που δεν κατορθώνει κανείς μόνος προσευχόμενος, αυτό θα το πάρει προσευχόμενος μαζί με το πλήθος. Γιατί; Διότι αν η προσωπική αρετή δεν έχει μεγάλη ισχύ, έχει όμως η ομοφωνία. - Είναι δυνατόν να προσευχηθείς και στο σπίτι σου, είναι αδύνατο όμως να προσευχηθείς έτσι, όπως προσεύχεσαι στην εκκλησία, όπου υπάρχει τόσο πλήθος πατέρων, όπου αναπέμπεται από όλους μαζί κοινή βοή προς το Θεό. Δεν εισακούεσαι τόσο πολύ παρακαλώντας μόνος σου τον Δεσπότη, όσο όταν μαζί με τους αδελφούς σου. Διότι εδώ υπάρχει κάτι το επιπλέον, όπως, δηλαδή, η ομόνοια, η συμφωνία, ο σύνδεσμος της αγάπης και οι ευχές των ιερέων... Άκουσε το Θεό που λέει ότι συγχωρεί το πλήθος όταν τον παρακαλεί με όλη την αγαθή διάθεση. Είναι μεγάλη η δύναμη της ομαδικής προσευχής» (Χρυσ.ΕΠΕ 23.85·35.105,107) «Να γίνονται οι προσευχές με την ίδια φωνή και με συμφωνία των πιστών...με ομόφωνη συμφωνία του πλήθους. Έτσι ο Θεός εισακούει αμέσως τη δέηση. Διότι εάν κατά την υπόσχεση του Σωτήρος «αν δύο από σας συμφωνήσουν στη γη για ένα πράγμα που θα ζητήσουν, ο ουράνιος Πατέρας μου θα τους το κάνει»(Ματθ.18,19), τι θα συμβεί αν τόσοι πολλοί λαοί συνέλθουν μαζί και γίνει μία φωνή που θα απευθύνουν προς το Θεό το Αμήν;»(ΑθανάσιοςΜέγαςΕΠΕ8.291) «Συναθροίζομαστε και σχηματίζουμε ένα στρατό, για να πολιορκήσουμε το Θεό με τις προσευχές μας» (Τερτυλλιανός, Η Εκκλ. των Μαρτύρων, εκδ.Ζωή88) «Unus Christianus-nullus Christianus (ένας χριστιανός-κανένας χριστιανός) (Φλωρόφσκυ,Αγ.Γραφ.Εκκλ.Παραδ.81)]

Ὅτι ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Γιατί είσαι αγαθός και φιλόανθρωπος Θεός και σε σένα τη δοξολογία στέλνουμε, στον Πατέρα και τον Υιό και το άγιο Πνεύμα, τώρα και πάντοτε και στους ατέλειωτους αιώνες.

Λαός· Ἀμήν.

Η ΜΙΚΡΗ ΕΙΣΟΔΟΣ Ή ΕΙΣΟΔΟΣ ΜΕ ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ (28)

[(28) «Πρίν από τον 5ο αιώνα η έναρξη της θείας Λειτουργίας γινόταν με τη Μικρή Είσοδο. Τότε ο λειτουργός, ντυμένος με τα άμφια του και κρατώντας το ιερό Ευαγγέλιο, ξεκινούσε από το Σκευοφυλάκιο... και κατευθυνόταν πρὸς το ιερό Βήμα, όπου εισερχόταν για πρώτη φορά μετά την Έναρξη. Γι' αυτό ο λειτουργός εύχεται ώστε μαζί με την είσοδό του σ' αυτό να γίνει και είσοδος αγίων Αγγέλων»(Τρεμπέλας).«Οι όροι «μικρά» και «μεγάλη» είσοδος εμφανίζονται από τον 14ο αιώνα, γιατί η μεν πρώτη είσοδος του κλήρου και του λαού στο ναό έχασε σιγά-σιγά την αρχική λαμπρότητα της και το πρακτικό της νόημα και εξελίχθηκε σε απλή είσοδο του Ευαγγελίου, σ' αντίθεση με την είσοδο των δώρων που ξεκίνησε με μια απλοϊκή μορφή... και στη συνέχεια απέκτησε τη μεγαλοπρέπεια και

λαμπρότητα που έχει σήμερα... Προπορεύεται αναμμένη λαμπάδα, που συμβολίζει το «θείο φως», κατά τον Σωφρόνιο Ιεροσολ... «Η είσοδος του Ευαγγελίου φανερώνει την παρουσία και την είσοδο του Υιού του Θεού σ' αυτόν τον κόσμο» (ἀγ.Γερμανός Κων/πόλεως(+730))» (Κογκούλη...)]

Διακ· Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Κύριε, ἐλέησον. **Ας** παρακαλέσουμε τον Κύριο. Κύριε, ἐλέησέ μας.

ΕΥΧΗ ΤΗΣ ΕΙΣΟΔΟΥ

Ίερ· Δέσποτα Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ καταστήσας ἐν οὐρανοῖς τάγματα καὶ στρατιάς ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων εἰς λειτουργίαν τῆς σῆς δόξης, ποιήσον σὺν τῇ εἰσόδῳ ἡμῶν εἴσοδον ἁγίων ἀγγέλων(29) γενέσθαι, συλλειτουργούντων ἡμῖν καὶ συνδοξολογούντων τὴν σὴν ἀγαθότητα. Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Δέσποτα Κύριε και Θεέ μας, Εσύ που εγκατέστησες στους ουρανούς τάγματα και στρατιές αγγέλων και αρχαγγέλων για να υπηρετούν τη δόξα σου, κάνε τώρα, ώστε μαζί με την είσοδό μας [στο ἅγιο Σου θυσιαστήριο], να γίνει και είσοδος ἁγίων αγγέλων, οι οποίοι να λειτουργούν μαζί μας και να δοξάζουν μαζί μας την ἀγαθότητά σου. Γιατί αξίζει σε σένα κάθε δόξα, τιμή και προσκύνηση, στον Πατέρα και τον Υἱό και το ἅγιο Πνεῦμα, τώρα και πάντοτε και στους ατέλειωτους αἰῶνες· ἀμήν.

[(29) «Διηγήθηκε ο αββάς Λεόντιος... Πήγα στην εκκλησία να μεταλάβω· μπαίνοντας μέσα είδα ἄγγελο να κάθεται στο δεξιό μέρος του θυσιαστηρίου και αφού μετάλαβα ἔφυγα για το κελλί μου. Ἄκουσα τότε μία φωνή να μου λέει. Από τότε που καθαγιασθηκε το θυσιαστήριο αυτό ἐγώ ανέλαβα να παραμένω σε αυτό»(ΛειμωνάριοΕΠΕ,σελ.27) «Πιστεύω ὅτι σε κάθε εκκλησία εἶναι ἄγγελοι προστάτες» (Γρηγ. Θεολ ΕΠΕ2.259)]

Διάκονος: Εὐλόγησον, Δέσποτα, τὴν ἁγίαν εἴσοδον. **Ευλόγησε**, δέσποτα, τὴν ἁγία εἴσοδο [στο θυσιαστήριο].

Ίερ· Εὐλογημένη ἡ εἴσοδος τῶν ἁγίων σου· πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν

Ευλογημένη να εἶναι η εἴσοδός μας [στα ἁγιά σου], τώρα και πάντοτε και στους ατέλειωτους αἰῶνες· ἀμήν.

Ο διάκονος υψώνοντας(30) το Ευαγγέλιο

[(30) «Ο ἅγιος Νικ. Καβάσιλας ἐρμηνεύει ἀλληγορικά τὴν ὑψωση αὐτῆς τοῦ Ευαγγελίου λέγοντας ὅτι «ο ἱερεὺς... υψώνει το Ευαγγέλιο, συμβολίζοντας τὴν ἀνάδειξη τοῦ Κυρίου, ὅταν ἄρχισε να παρουσιάζεται στον κόσμο» (Τρεμπέλας)]

Διακ· Σοφία· ὀρθοί. **Αὕτη** εἶναι ἡ Σοφία τοῦ Θεοῦ [το Ευαγγέλιο που υψώνεται]· ὀρθοί [υποδεχέíte τὴν].

Εἴτα (=Ἐπειτα) ψάλλεται ὑπὸ πάντων τὸ Εἰσοδικόν.

Δεῦτε, προσκυνήσωμεν, καὶ προσπέσωμεν (30^Α) Χριστῷ. Σῶσον ἡμᾶς, Υἱέ Θεοῦ, ὁ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν (ἢ ὁ ἐν ἁγίοις θαυμαστὸς), ψάλλοντάς σοι· Ἀλληλούϊα.

Ελάτε να προσκυνήσουμε και να πέσουμε μπροστά στο Χριστό. Σώσε μας, Υἱέ τοῦ Θεοῦ, που ἀναστήθηκες ἀπὸ τοὺς νεκρούς, ἐμὰς που σου ψάλλουμε· Ἀλληλούϊα (=Αἰνεῖτε το Θεό).

[(30^Α) «Ἐπειδὴ κάποιοι γονατίζουν τὴν Κυριακὴ και τὶς μέρες τῆς Πεντηκοστῆς, ἀποφάσισε ἡ ἁγία σύνοδος οἱ πιστοὶ να προσεύχονται στο Θεό ὀρθοί»(20^{ος} Κανὼν Ἀ΄Οἰκουμ. Συνόδ.(325μ.Χ) «Παραλάβαμε ἀπὸ τοὺς κακόνες τῶν θεοφόρων Πατέρων μας να μη γονατίζουμε τὶς Κυριακές τιμώντας τὴν ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ»(90^{ος} Κανὼν Πενθέκτης(692μ.Χ)) «Ἡ γονυκλισία ἐν Κυριακῇ κατὰ τὸν "καθαγιασμόν" δὲν ἀπαιτεῖται, οὐδὲ ἐπιβάλλεται. Θεωρεῖται ἀπλῶς ἀνεκτὴ»(Ι.ΣύνοδοςΙεραρχίας1999) «Φρονοῦμεν ὅτι ναί μὲν ἡ κατὰ κυριολεξίαν γονυκλισία, ἡ ἐπαφή τῶν γονάτων μέ τό ἔδαφος πρέπει νὰ ἀποφεύγεται κατὰ τὶς Κυριακές, ἐπειδὴ οἱ ἱ. Κανόνες εἶναι σαφῶς ἀπαγορευτικοί, οἱ λειτουργοὶ δὲ καὶ οἱ πιστοὶ κατὰ τὸν καθαγιασμόν νὰ κύπτουν τό σῶμα τῶν βαθέως σέ ἐκδήλωση προσκυνηματικῆς καὶ λατρευτικῆς στάσεως ἐνώπιον τοῦ μυστηρίου. Μέ τὸν τρόπον αὐτόν οὔτε οἱ ἱ. Κανόνες παραβιάζονται, ἀλλ' οὔτε καὶ ἡ εὐλαβὴς διάθεσις τῶν πιστῶν παραθεωρεῖται καὶ κατακρίνεται» (ἀρχιεπ. Χριστοδούλου, Ἐγκύκλ.1/1/2000)]

ΜΕΤΑ ΨΑΛΛΟΝΤΑΙ ΤΑ ΑΠΟΛΥΤΙΚΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΚΟΝΤΑΚΙΟ ΤΗΣ ΗΜΕΡΑΣ

Διακ· Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. **Ας** παρακαλέσουμε τον Κύριο.

Λαός· Κύριε, ἐλέησον.

ΕΥΧΗ ΤΟΥ ΤΡΙΣΑΓΙΟΥ ΥΜΝΟΥ

Ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος, ὁ ἐν ἁγίοις ἀναπαυόμενος, ὁ τρισαγίῳ φωνῇ ὑπὸ τῶν Σεραφίμ ἀνυμνούμενος καὶ ὑπὸ τῶν Χερουβὶμ δοξολογούμενος καὶ ὑπὸ πάσης ἐπουρανίου δυνάμεως προσκυνούμενος·

Συ ο Θεός, ο ἅγιος, που αναπαύεσαι στους ἁγίους, που με τρισάγια φωνή σε υμνοῦν τα Σεραφίμ, σε δοξολογοῦν τα Χερουβίμ και σε προσκυνά κάθε ἐπουράνια δύναμη·

ὁ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραγαγὼν τὰ σύμπαντα· ὁ κτίσας τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα σὴν καὶ ὁμοίωσιν καὶ παντὶ σου χαρίσματι κατακοσμήσας· ὁ διδοὺς αἰτοῦντι σοφίαν καὶ σύνεσιν καὶ μὴ παρορῶν ἁμαρτάνοντα, ἀλλὰ θέμενος ἐπὶ σωτηρίᾳ μετάνοιαν·

που ἀπὸ το μηδέν (τὴν ἀνυπαρξία) ἔφερες στὴν ὑπαρξὴ τὰ σύμπαντα· συ που ἐπλασες τὸν ἄνθρωπο κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσίν σου καὶ τὸν στόλισες μ' ὅλα τα χαρίσματά Σου· που δίνεις, σ' ὅποιον σου ζητάει, σοφία καὶ σύνεση καὶ δὲν παραβλέπεις ὅποιον ἁμαρτάνει, ἀλλὰ ἐδώσες τὴ δυνατότητα τῆς μετάνοιας γιὰ τὴ σωτηρία·

ὁ καταξιώσας ἡμᾶς τοὺς ταπεινοὺς καὶ ἀναξίους δούλους σου καὶ ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ στῆναι κατενώπιον τῆς δόξης τοῦ ἁγίου σου θυσιαστηρίου(31) καὶ τὴν ὀφειλομένην σοὶ προσκύνησιν καὶ δοξολογίαν προσάγειν· Αὐτός, Δέσποτα, πρόσδεξαι καὶ ἐκ στόματος ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν τὸν τρισαγίον ὕμνον καὶ ἐπίσκεψαι ἡμᾶς ἐν τῇ χρηστότητί σου.

εσύ που ἀξίωσες ἐμὰς τοὺς ταπεινοὺς καὶ ἀνάξιους δούλους σου νὰ σταθοῦμε καὶ τούτῃ ἐδῶ τὴν ὥρᾳ μπροστὰ στὴν δόξα τοῦ ἁγίου σου θυσιαστηρίου καὶ νὰ προσφέρουμε τὴν προσκύνηση καὶ δοξολογία που σου οφείλουμε· Εσύ ο ἴδιος, Δέσποτα, δέξου καὶ ἀπὸ τὸ δικό μας στόμα, ἀπὸ ἐμὰς τοὺς ἁμαρτωλοὺς, τὸν τρισαγίον ὕμνο καὶ ἐπίσκεψέ μας με τὴν ἀγαθότητά σου.

[(31) «ἔχομεν θυσιαστήριον ἐξ οὗ φαγεῖν οὐκ ἔχουσιν ἐξουσίαν οἱ τῇ σκηνῇ λατρεύοντες (=Ιουδαῖοι)»(πρὸς Εβραίους 13,10)» «ένα ποτήρι που ἐνώνει με τὸ αἷμα τοῦ· ἓνα θυσιαστήριο, ὅπως ἓνας ἐπίσκοπος»(ΙγνάτιοςΕΠΕ125) «Ἀφοῦ ἔχουμε θυσιαστήριο, ἀρα ἔχουμε καὶ θυσία. Καὶ αφοῦ ἔχουμε θυσία, ἀρα ἔχουμε καὶ ιερωσύνη καὶ ιερεῖς... Ἡ λέξη θυσιαστήριο εἶναι ταφόπλακα στους ἰσχυρισμούς των Εὐαγγελικῶν [ὅτι δὲν υπάρχουν ιερεῖς στὴν Καινὴ Διαθήκη]» (ἀρχ. Επιφάνιος Θεοδωρόπουλος, Γεύσασθε καὶ ἴδετε,σ.67&237)]

Συγχώρησον ἡμῖν πᾶν πλημμέλημα(32) ἐκούσιόν τε καὶ ἀκούσιον· ἁγιάσον ἡμῶν τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα· καὶ δὸς ἡμῖν ἐν ὁσιότητι λατρεύειν σοὶ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν· πρεσβεΐαις τῆς ἁγίας Θεοτόκου καὶ πάντων τῶν ἁγίων τῶν ἀπ' αἰῶνός σοι εὐαρεστησάντων.

Συγχώρεσέ μας κάθε σφάλμα θελημένο καὶ ἀθέλητο. Ἀγίασε τὶς ψυχές καὶ τὰ σώματά μας καὶ δώσε μας με εὐσέβεια νὰ σε λατρεύουμε ὅλες τὶς ἡμέρες τῆς ζωῆς μας· με τὶς μεσιτείες τῆς ἁγίας Θεοτόκου καὶ ὅλων των ἁγίων που, ἀπὸ τότε που ὑπάρχει ὁ χρόνος, Σε ευχαρίστησαν με τὴ ζωὴ τους.

[(32) «Πῶς αἰσθάνεται ὁ ὀρθόδοξος ἐνώπιον τοῦ Προσώπου τοῦ Θεανθρώπου Χριστοῦ; Ὁλος παναμαρτωλός· αὐτὸ εἶναι τὸ αἶσθημά του, ἡ στάση του, ὁ τρόπος του, ὁ νους του, ὁ λόγος του, ἡ συνείδησή του, ἡ ἐξομολόγησή του, αὐτός ὁ ἴδιος ὁλόκληρος. Αὐτὸ τὸ αἶσθημα τῆς προσωπικῆς παναμαρτωλότητος ἐνώπιον τοῦ Γλυκυτάτου Κυρίου εἶναι ἡ ψυχὴ τῆς ψυχῆς του καὶ ἡ καρδιά τῆς καρδιάς του»(ἀγ.ΙουστίνοςΠόποβιτς(+1979),Ἀνθρωπος&Θεάνθρωπος160)]

Καὶ ἐκφωνεῖ·

Ὅτι ἅγιος εἶ, ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί,

Γιατί εἶσαι ἅγιος, Θεέ μας καὶ ἀπευθύνουμε δοξολογία σε σένα, τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱό καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε,

Ὁ Διάκονος στραφεὶς πρὸς τὸν Λαόν·

Καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων(33) . Καὶ στους ἀτέλειωτους αἰῶνες.

[(33) «Κάποτε, (διηγεῖται ὁ ὁσῖος Σεραφεῖμ τοῦ Σάρωφ (+1833) λειτουργοῦσα τὴ Μ. Πέμπτῃ. Μετὰ τὴ μικρὴ εἰσοδὸ καὶ τὰ ἀναγνώσματα, εἶπα...πλῆι στο ἅγιο θυσιαστήριο τὴν ἐκφώνηση: «Κύριε, σώσον τοὺς εὐσεβεῖς καὶ ἐπάκουσον ἡμῶν». Ὑστερα βγήκα στὴν ωραία πύλη καὶ ὑψώνοντας τὸ ὁράριο πρὸς

το εκκλησίασμα, συμπλήρωσα την ευχή του Τρισαγίου ύμνου: «Και εις τους αιώνας των αιώνων». Τη στιγμή αυτή έλαμψε μπροστά μου ένα φως. Κοιτάζω προς τα εκεί και βλέπω τον Κύριο μας Ιησού Χριστό με τη μορφή του Υιού του ανθρώπου ν' αστράφτει πιο πολύ κι απ' τον ήλιο μέσα σε άπλετο φως. Τον τριγύριζαν σαν σμήνος από μέλισσες οι ουράνιες δυνάμεις των αγγέλων, αρχαγγέλων, χερουβείμ και σεραφείμ. Είχε μπει από τη δυτική πύλη και βαδίζοντας ανάερα στάθηκε απέναντι από τον άμβωνα. Υψώνοντας μάλιστα το χέρι Του ευλόγησε τους λειτουργούς και τους προσευχόμενους. Τέλος, μπήκε στη θέση που βρίσκεται η εικόνα Του, πλάι στην ωραία πύλη»(Ι.Μ.Παρακλήτου.53)]

Λαός· Ἀμήν.

Ἐπειτα ψάλλει ὁ Λαὸς τὸν Τρισάγιον ὕμνον(34)

[(34) «Ο ύμνος αυτός ονομάζεται Τρισάγιος εξαιτίας της τριπλής επαναλήψεως της λέξεως «άγιος», η οποία αναφέρεται πρὸς τα τρία πρόσωπα της Αγίας Τριάδος. Στα τρία αυτά πρόσωπα αναφέρονται και τα Σεραφείμ που στέκονται δίπλα στον ουράνιο θρόνο του Θεού και αναβοούν ασίγητα «άγιος, άγιος Κύριος Σαβαώθ»(Ησαΐου 6, 2-3). Ο ύμνος αυτός εισήχθη στη λειτουργία με αφορμή κάποιον ισχυρό σεισμό στα χρόνια που αυτοκράτωρ ήταν ο Θεοδόσιος ο Μικρός (408-450μ.Χ.) και πατριάρχης ο Πρόκλος (434)»(Τρεμπέλας). «Ο ύμνος εμπνέεται και από τη φράση του ψαλμωδού, «ἐδίψησεν ἡ ψυχὴ μου πρὸς τὸν Θεόν, τὸν ἰσχυρόν, τὸν ζῶντα (Ψαλμ.41,3)»» (Κογκούλη...) «Ο ύμνος υπήρξε, λέει η παράδοση, έμπνευση ενός παιδιού του λαού, το οποίο κατά την απειλή του σεισμού, κατά τη λιτανεία, αφού φωτίστηκε από ουράνιο άγγελο, μετέδωσε τον ύμνο στον άγ. Πρόκλο»(π.Κ.Καλλινίκου.σ.324)]

Ἅγιος ὁ Θεός, Ἅγιος Ἰσχυρός, Ἅγιος Ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς (3 φορές).

Ἅγιος εἶσαι Θεέ (Πατέρα), Ἅγιος εἶσαι (Υιέ) Δυνατέ, Ἅγιο εἶσαι Αθάνατο (Πνεύμα)· (Αγία Τριάδα) ἐλέησέ μας (3 φορές).

Δόξα Πατρί καί Υἱῷ καί Ἀγίῳ Πνεύματι(35)· καί νῦν καί ἀεὶ καί εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Δόξα στον Πατέρα και τον Υιό και το άγιο Πνεύμα· και τώρα και πάντοτε και στους ατέλειωτους αιώνες· αμήν.

[(35) «Το «Δόξα Πατρί καί Υἱῷ καί Ἀγίῳ Πνεύματι» πρώτος ο Αντιοχείας Φλαβιανός (381-404 μ.Χ) καθόρισε να αναμέλπεται εναντίον των αιρετικών» (Κ.Καλλινίκου Ο Χριστιανικός Ναός...), «Αν πεις, στο όνομα του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος, με πίστη, τα φέρνεις όλα εις πέρας»(Χρυσ.ΕΠΕ22.273) «Ένας δαίμονας πήγε στο κελί κάποιου γέροντα με τη μορφή μοναχού και χτήπησε την πόρτα. Ο γέροντας τού άνοιξε και τού είπε: - Καλώς ήρθες. Προσευχήσου! Ο διάβολος αρκέστηκε να πει: - «Νῦν καί ἀεὶ καί εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν» - Προσευχήσου! του ξαναλέει ο γέροντας. - «Νῦν καί ἀεὶ καί εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν» - Να πεις: Δόξα Πατρί καί Υἱῷ καί Ἀγίῳ Πνεύματι. Αλλά μόλις άκουσε τα ιερά ονόματα ο δαίμονας, εξαφανίστηκε σαν να τον έκαψε φωτιά»(ΤσάμηΔ,ΓεροντικόΣινά)]

Ἅγιος Ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς. Ἁγιε Αθάνατε, ἐλέησέ μας.

Διακ· Δύναμις. Με δύναμη [ας το πούμε]

Λαός· Ἅγιος ὁ Θεός, Ἅγιος Ἰσχυρός, Ἅγιος Ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς.

Ἅγιος εἶσαι Θεέ (Πατέρα), Ἅγιος εἶσαι (Υιέ) Δυνατέ, Ἅγιο εἶσαι Αθάνατο (Πνεύμα)· (Αγία Τριάδα) ἐλέησέ μας (γ').

ΤΑ ΙΕΡΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ(36)

[(36) «Και κατά την ημέρα που λέγεται «του ηλίου»(=Κυριακή) γίνεται συνάθροιση ... και διαβάζονται τα απομνημονεύματα των αποστόλων ή τα συγγράμματα των προφητών, όσο επιτρέπει ο χρόνος. Ἐπειτα, αφού παύσει ο αναγνώστης, ο προεστώς νουθετεί με λόγο» (άγ.Ιουστίνος(+165)ΕΠΕσ.193) «Ο απόστολος και αυτόπτης και υπουργός του Χριστού βοά κηρύσσων την βασιλείαν του Χριστού...'(το Ευαγγέλιο) είναι η παρουσία του Θεού ανάμεσά μας ως ανθρώπου αληθινού. Ο Θεός έρχεται και μιλά στη γλώσσα μας. Κι εμείς αυτόν που ακούμε και βλέπουμε τον αναγνωρίζουμε ως Σοφία και Λόγο του Θεού»(άγ.Γερμανός Κων/πολεως). «Οι Γραφές μάς προετοιμάζουν και μας προκαθαρίζουν πριν από τον μεγάλο αγιασμό των μυστηρίων»(Νικ.Καβάσιλας)(Κογκούλη...). «Τρώμε

τη σάρκα του και πίνουμε το αίμα του στη θεία ευχαριστία, αλλά επίσης και κατά την ανάγνωση των θείων Γραφών» (αγ.Ιερώνυμος, στο Π.Ευδοκίμωφ,Η προσευχή...164) «Παρατηρεί πολύ σωστά ο ιερός Αυγουστίνος: Όποιες προφυλάξεις παίρνουμε κατά τη θεία μετάληψη προκειμένου να μην πέσει ποτέ από τα χείλη μας κάποιος μαργαρίτης, έστω και ελάχιστος, από το άχραντο Σώμα του Κυρίου, τέτοια προσοχή πρέπει να δείχνουμε ώστε να μην εκπέσει από τις καρδιές μας ούτε μια «κεραία» από τα θεία ρήματα» (Τρεμπέλας)]

Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ

Μετά την συμπλήρωσιν τοῦ Τρισαγίου, ὁ Ἀναγνώστης ἐκφωνεῖ τὸ Προκείμενον τοῦ Ἀποστόλου.

Διακ· Πρόσχωμεν. **Ας προσέξουμε.**

Ὁ Ἀναγνώστης τὸν στίχον τοῦ Προκειμένου

Διακ· Σοφία. Σοφία [εἶναι του Θεοῦ ὅσα θα διαβαστοῦν]

Ὁ Ἀναγνώστης τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ ἀποστολικοῦ ἀναγνώσματος.

Διακ· Πρόσχωμεν(37) . **Ας προσέξουμε.**

Ὁ Ἀναγνώστης διαβάσει τὸν ἀποστολικὸν ἀνάγνωσμα.

[(37) «Διαβάζονται επιστολές που έχουν έλθει από τον ουρανό... Αν έμπαινε κάποιος και έλεγε ότι είναι απεσταλμένος του επίγειου βασιλιά και ότι φέρνει επιστολή προς ὅλη την πόλη για μερικά πράγματα αναγκαία, άραγε δεν θα στρέφατε ὅλοι την προσοχή σας προς αὐτόν; Άραγε δεν θα κάνατε πολλή ησυχία;...Ὡστε τώρα που ήρθε από το Θεό και μιλά από τον ουρανό ο προφήτης κανείς δεν τον προσέχει; Ἡ μήπως δεν πιστεύετε ότι είναι από το Θεό αὐτά που λέγονται; Αὐτές είναι επιστολές που στάλθηκαν από το Θεό»(Χρυσ.ΕΠΕ23.63) «Ο Θεός δίνεται στους ανθρώπους σύμφωνα με τη δίψα τους»(Ο Clement,στοΠ.ΕυδοκίμωφΗ προσευχή...σ.17)]

ΕΥΧΗ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ

Ἰερ· Ἑλλαμψον ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, φιλόνηρωπε Δέσποτα, τὸ τῆς σῆς θεογνωσίας ἀκήρατον φῶς καὶ τοὺς τῆς διανοίας ἡμῶν ὀφθαλμοὺς διάνοιζον εἰς τὴν τῶν εὐαγγελικῶν σου κηρυγμάτων κατανόησιν.

Λάμψε μέσα στις καρδιές μας, φιλόνηρωπε Δέσποτα, της θεογνωσίας σου το καθαρὸ φως, και ἀνοίξε τα μάτια του νου μας, για να κατανοήσουμε τα ευαγγελικά σου διδάγματα.

Ἐνθες ἡμῖν καὶ τὸν τῶν μακαρίων σου ἐντολῶν φόβον, ἵνα τὰς σαρκικὰς ἐπιθυμίας πάσας καταπατήσαντες πνευματικὴν πολιτείαν μετέλθωμεν, πάντα τὰ πρὸς εὐαρέστησιν τὴν σὴν καὶ φρονοῦντες καὶ πράττοντες.

Βάλε μέσα μας και των αγίων σου εντολών το σεβασμό, ὥστε, αφού κατανικήσουμε ὅλες τις σαρκικές ἐπιθυμίες, να ζήσουμε πνευματικὴ ζωή, σκεπτόμενοι και κάνοντας ὅλα ὅσα ευχαριστοῦν εσένα.

Σὺ γὰρ εἶ ὁ φωτισμὸς(38) τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν, Χριστέ ὁ Θεός, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Γιατί εσύ εἶσαι ὁ φωτισμὸς των ψυχῶν και των σωμάτων μας, Χριστέ και Θεέ μας, και σε σένα τη δοξολογία απευθύνουμε, μαζί με τον ἀναρχο Πατέρα σου και το πανάγιο και ἀγαθὸ και ζωοποιό σου Πνεῦμα, τώρα και πάντοτε και στους ἀτέλειωτους αἰῶνες· Ἀμήν.

[(38) «Χρειάζεται και συνεχής προσευχή, ὥστε να μπορέσουμε, έστω και λίγο, να εισδύσουμε στα θεία λόγια - Τον εἶδε [τον Χρυσόστομο ὁ μαθητὴς του Πρόκλος] από την χαραμάδα της πόρτας σκυμμένο να ασχολεῖται με την ερμηνεία των επιστολῶν του Παύλου. Εἶδε επίσης και κάποιον ἄλλον ἄνδρα, φαλακρό και με πλατειά γένια...να στέκεται πίσω από τους ὤμους του και να του ψιθυρίζει κάτι στο αὐτί...Ὁ ἅγιος ἀπορεῖ και τον ρωτᾷ πως ἦταν ὁ συνομιλητὴς του πού εἶδε ὁ Πρόκλος. Εκείνος με την σειρά του τοῦ δείχνει την εἰκόνα του Παύλου που κρεμόταν ἀπέναντί του. Αὐτός ἦταν! Τότε κατάλαβε ὁ ἅγιος Χρυσόστομος την σημασία αὐτοῦ του θαύματος»(Χρυσ.ΕΠΕ13.28 Ἑσμεών Μεταφρ. ΡG 114.1101-2) «Πάντοτε να προσεύχεσαι στο Θεό για να φωτίσει το νου σου και να φανερώσει σε εσένα το νόημα των λόγων του, διότι πολλοὶ οδηγήθηκαν σε πλάνη ἐπειδὴ ἐμπιστεύτηκαν στη σύνεσή τους, και ἐνῶ ἰσχυρίζονταν ὅτι εἶναι σοφοί, κατάντησαν ἀνόητοι ἐπειδὴ δεν καταλάβαιναν αὐτά που εἶναι γραμμένα και ἔπεσαν σε βλασφημίες και οδηγήθηκαν στην ἀπώλεια. Αν λοιπὸν καθὼς διαβάζεις συναντήσεις κάποια φράση δυσκολονόητη, πρόσεχε μήπως σε διδάξει ὁ Πονηρὸς να λες μέσα σου ὅτι «ἄλλο σημαίνει αὐτὴ ἡ φράση· διότι πως μπορεῖ να σημαίνει αὐτό;»· και τα παρόμοια... Και να λες στον

Πονηρό: Φύγε από μπροστά μου σατανά» (ἀγ. Εφραίμ Σύρος (+373), Δ173-5) «Οι παρερμηνείες και οι πλάνες προέρχονται από το ότι οι περισσότεροι βιάζονται να εισχωρήσουν στα νοήματα της Γραφής, χωρίς καθόλου να φροντίσουν πιο πριν να έχουν καθαρίσει την καρδιά τους. Έτσι λόγω της διαφορετικής παχύτητας ή ακαθαρσίας της καρδιάς τους, αυτοί κατανοούν διαφορετικά πράγματα, από εκείνα που θέλει να εκφράσει το συγκεκριμένο κείμενο. Και μάλιστα αυτά πολλές φορές είναι αντίθετα με την πίστη και συχνά έρχονται σε αντίφαση μεταξύ τους. Έτσι, αυτοί οι άνθρωποι αδυνατούν να αναγνωρίσουν και πολύ περισσότερο να δεχτούν το φως της αλήθειας» (ἀγ. Κασσιανού, εκδ. Ετοιμασία Α235) «[Ρωτά σε όραμα ο Ευαγγελιστής Ιωάννης το Γρηγόριο Παλαμά] Για ποιο λόγο δεν παύεις νύκτα και ημέρα, κάθε ώρα σχεδόν, να φωνάζεις έτσι, «φώτισέ μου το σκότος, φώτισέ μου το σκότος»» (ἀγ. Γρηγ. Παλαμά ΕΠΕ1.81) «Η Αγ. Γραφή δε βρίσκεται στην ανάγνωση, αλλά στην κατανόηση» (ἀγ. Ιλαρίων) «Δεν θα πίστευα το Ευαγγέλιο, εάν δεν με παρακινούσε η αυθεντία της Εκκλησίας... Πίστεψα το Ευαγγέλιο καθ' αυτό, επειδή καθοδηγήθηκα από κήρυκες της Εκκλησίας» (Αυγουστίνος) (π. Γ. Φλωρόφσκυ, Αγ. Γραφή, Εκκλ. 9, 126)]

Μετά την ανάγνωσιν τοῦ Ἀποστόλου, λέγει ὁ Ἱερεὺς εὐλογῶν τὸν Ἀναγνώστην·

Εἰρήνη σοι. Να έχεις εἰρήνη.

Και ψάλλεται τὸ Ἀλληλουάριο με τοὺς στίχους τοῦ

Λαός· Ἀλληλούϊα, Ἀλληλούϊα, Ἀλληλούϊα.

Την ώρα αυτή γίνεται η ΘΥΜΙΑΣΗ(39) με το θυμίαμα από την Ωραία Πύλη

[(39) «Λόγοι βεβαίως υγιεινοί προ πάντων υπήρξαν αυτοί που ώθησαν [την Έκκλησία να χρησιμοποιήσει το **ΘΥΜΙΑΜΑ**]. Οι κατακόμβες είχαν τις από τους τάφους αναθυμιάσεις, οι τοίχοι των υπογείων κρυπτῶν έσταζαν από υγρασίες. Και υπήρχε εδώ ανάγκη για κάποιο αντισηπτικό, ώστε να μετριάζεται ο μολυσμός του αέρα... Μυστικές εμνηνείες του θυμιάματος: Η από όλες βεβαίως προτιμότερη είναι η ανάταση του νου προς τα ψηλά... τον καιρό της προσευχής [όπως ανεβαίνει δηλ. το λιβάνι]. ... Συμβολίζει επίσης «την χάρη του αγ. Πνεύματος» (Θεόδωρος Ανδίδων)... Θυμίζει τον αρωματισμό του Κυριακού σώματος και το λιβάνι των μάγων και τους λόγους του απ. Παύλου ότι αυτοί που πιστεύουν στο Χριστό είναι ευωδία Χριστού... «το θυμιατήρι δείχνει την ανθρωπότητα του Χριστού· η φωτιά τη θεότητα, ο ευώδης καπνός μηνύει την ευωδία του αγ. Πνεύματος που προπορεύεται» (Γερμανού Κων/πόλεως) (Κ. Καλλινίκου, 147-149) «Τώρα όμως σκορπίζουμε στην εκκλησία θυμιάματα αισθητά, ενώ δεν ενδιαφερόμαστε και πολύ να καθαρίσουμε και να απομακρύνουμε τη νοητή ακαθαρσία» (Χρυσ. ΕΠΕ12.365) «Εσείς είστε η ωραία ευωδία του Χριστού» (ἀγ. Αμβρόσιος Μιλάνου (+397) SACR4, 4)]

ΤΟ ΙΕΡΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ(40)

[(40) «Στέλνουμε πριν από αυτό λαμπάδες εις ένδειξιν χαράς και ευφροσύνης» (ἀγ. Ιερώνυμος (+420)) «ώστε με τον τύπο του υλικού φωτός εκείνο το φως να υποδειχτεί, για το οποίο διαβάζουμε στο ψαλτήρι: λυχνάρι στα πόδια μου ο νόμος σου και φως στους δρόμους μου (Ψαλμ. 118.105)» (ο.π.) (Κ. Καλλινίκου, 152)]

Ἱερ· Σοφία. Ὁρθοί(41) . Ἀκούσωμεν τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου. Εἰρήνη πᾶσι.

Αὐτή είναι η Σοφία του Θεοῦ [το Ευαγγέλιο] ὁρθιοι ας ακούσουμε το ἅγιο Ευαγγέλιο. Να ἔχετε ὅλοι εἰρήνη.

[(41) «Όταν διαβάζεται το Ευαγγέλιο, ὅλοι...να στέκονται με πολλή ησυχία» (Διαταγές Αποστόλ. (380μ.Χ.) ΕΠΕ163) «Να στεκόμαστε με ὀρθιες τις ψυχές και τις ακοές, διότι πρόκειται να διαβαστούν τα γράμματα του δεσπότη των αγγέλων» (Χρυσ. ΕΠΕ9, 49) «Αὐτή είναι η στάση [η ὀρθία] αὐτῶν που ικετεύουν. Αὐτή είναι η στάση των δούλων, οι οποίοι ολόκληρο το νου τους ἔχουν προσηλωμένο στο νεύμα των κυρίων, για να είναι ἑτοιμοι να τρέξουν να τους υπηρετήσουν» (Νικ. Καβάσιλας ΕΠΕ, 121)]

Λαός· Καὶ τῷ πνεύματί σου. (Να ἔχει εἰρήνη) Καὶ το δικό σου πνεῦμα.

Διακ· Ἐκ τοῦ κατὰ (Ματθαῖον ἢ Μάρκον ἢ Λουκᾶν ἢ Ἰωάννην) ἁγίου Εὐαγγελίου(42) τὸ ανάγνωσμα.

Από το (τάδε...) ἅγιο Ευαγγέλιο το ανάγνωσμα.

[(42) «Επειδή είναι τέσσερα τα σημεία του κόσμου...και τέσσερις οι διευθύνσεις των ανέμων και ακόμα η Εκκλησία έχει διασπαρεί σε όλη τη γη και στύλος της και στήριγμά της είναι το Ευαγγέλιο και το Πνεύμα, είναι φυσικό αυτή να έχει τέσσερις στύλους... Ο Λόγος...μάς έδωσε τετράμορφο το Ευαγγέλιο, που διέπεται από ένα Πνεύμα» (ΕιρηνάιοςΛυών/ΕλεγχοςΓ11,8) «Να μην επιτρέπουμε στους αιρετικούς να προσφεύγουν προκλητικά στις Γραφές...αυτοί δεν έχουν καμία σχέση με τις Γραφές...Αυτοί δεν μπορούν να είναι χριστιανοί...γι' αυτό δεν έχουν κανένα δικαίωμα στη χριστιανική γραμματεία...Ποιοι είστε εσείς; Πότε και από πού ήλθατε;... Ας μας δείξουν την αρχή των εκκλησιών τους, ας ξεδιπλώσουν μπροστά μας τους καταλόγους των επισκόπων που ακολουθούν διαδοχικά από την αρχή» (Τερτυλλιανός(200μ.Χ.)PL2,51,44]

Ἰερ· Πρόσχωμεν(43). Ας προσέξουμε.

Λαός· Δόξα σοι, Κύριε, δόξα σοι. Δόξα σε σένα, Κύριε, δόξα σε σένα.

[(43) «Επειδή εσείς δεν ακούσατε τότε (που ο Χριστός ήταν στη γη), ακούτε τώρα όχι λιγότερο από τότε»(Χρυσ.ΡG56,273) «Μπήκε στην εκκλησία [ο αγ. Αντώνιος] και συνέπεσε τη στιγμή εκείνη να διαβάζεται το ευαγγέλιο· άκουσε τότε τον Κύριο να λέει στον πλούσιο: «αν θες να είσαι τέλειος πήγαινε πούλησε...». Ο δε Αντώνιος σαν να διαβάστηκε για αυτόν και μόνο το ευαγγελικό ανάγνωσμα, βγήκε αμέσως...και τα κτήματα που είχε τα χάρισε»(Αθανάσιος ΜέγαςΕΠΕ11.19)]

Καὶ ἀναγινώσκει ὁ Διάκονος τὴν τεταγμένην περικοπὴν τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου. Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Εὐαγγελίου ὁ Ἱερεὺς εὐλογῶν τὸν Διάκονον λέγει·

Ιερ· Εἰρήνη σοι. Εἰρήνη σε σένα.

Λαός· Δόξα σοι, Κύριε, δόξα σοι. Δόξα σε σένα, Κύριε, δόξα σε σένα.

ΙΕΡΟ ΚΗΡΥΓΜΑ(44)

Η θέση του κηρύγματος κανονικά είναι μετά τα Αναγνώσματα.

[(44) «Αν δεν ανεχόμαστε να ακούμε τους λόγους για την αρετή, ποιός θα μπορέσει να μας πιστέψει ότι θα υπομείνουμε τους κόπους υπέρ της αρετής; Αν είμαστε τόσο βάνουσοι για την ακρόαση, από πού θα γίνει φανερό ότι είμαστε διεγερμένοι για την πράξη; Αν το πιο εύκολο περιφρονήσουμε, πώς θα υποφέρουμε το πιο δύσκολο; - [οι ακροατές αντί για τον Χρυσόστομο κοιτούν τον καντηλανάφη· τους μαλώνει] Ξυπνήστε, διώχτε την αδιαφορία... Σας μιλώ για τις Γραφές και σεις αφού αποσπάσατε τα μάτια σας από μένα, τα στρέψατε στις λαμπάδες και εκείνον που τις ανάβει. Και πόσης αδιαφορίας αυτό δεν είναι δείγμα;... Φωτιά ανάβω και γω που προέρχεται από τις Γραφές και στη γλώσσα μου πάνω καίγεται η λαμπάδα της διδασκαλίας. Αυτό το φως είναι σπουδαιότερο και καλύτερο από εκείνο - Ό,τι ακριβώς είναι η τροφή για το σώμα, αυτό είναι για την ψυχή η διδασκαλία των θείων λόγων. - Και αν ακόμη είσαι γεμάτος από κακά και αν ακόμα είσαι ακάθαρτος στην ψυχή, μην αποφύγεις να συχνάζεις εδώ. Ποιό το κέρδος, θα ρωτήσεις, αν δεν κάνω αυτά που ακούω; Δεν είναι μικρό το κέρδος εάν αναγνωρίζεις την αθλιότητά σου. Δεν είναι άχρηστος αυτός ο φόβος... Εάν αναστενάξεις μόνο, διότι δεν έκανες όσα άκουσες, θα φθάσεις κάποτε στην απόφαση να τα κάνεις» (Χρυσ. ΕΠΕ 26.37·8.71·35.373·13Α.479·8.71) «Εγώ βλέπω ότι και στην περίπτωση των λόγων του Πνεύματος, δεν ήταν δυνατόν στον καθένα να επιδοθεί στην εξέταση των λεχθέντων, αλλά μόνο σε αυτόν που έχει το πνεύμα της διάκρισης»(ΒασίλειοςΜέγαςΕΠΕ3,169) «Μέγας είναι ο κίνδυνος να μιλά κανείς στην Εκκλησία, μήπως με μία διεστραμμένη ερμηνεία του Ευαγγελίου του Χριστού, καταστεί αυτό ευαγγέλιο ανθρώπου»(αγ.ΙερώνυμοςPL26,386)]

Η ΜΕΓΑΛΗ ΕΚΤΕΝΗΣ ΙΚΕΣΙΑ

Εἶτα ὁ Διάκονος λέγει τὴν Μεγάλην Ἐκτενῇ, τοῦ Λαοῦ ἐπιλέγοντος εἰς ἐκάστην δέησιν τό· Κύριε, ἐλέησον (3).

Εἴπωμεν πάντες ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας(45) ἡμῶν εἴπωμεν.

Ας πούμε όλοι, με όλη μας την ψυχή και μ' όλο μας το νου, ας πούμε.

[(45) «Μπαίνουν πολλοί στην Εκκλησία, απευθύνουν στο Θεό άπειρους στίχους προσευχής, ύστερα βγαίνουν από το ναό και δεν ξέρουν τι είπαν. Τα χείλη κινούνται και η ακοή δεν ακούει. Εσύ δεν ακούς την προσευχή σου και θες να την ακούσει ο Θεός; Γονάτισα, λες· αλλά ο νους σου πετούσε έξω. Το σώμα σου ήταν μέσα στην Εκκλησία και η ψυχή σου έξω» (Χρυσ.ΕΠΕ33.468) «Αν κανείς βρίσκεται

στην Ομόνοια κι έχει περιμαζωμένο το νου του, είναι σαν να βρίσκεται στον Άθωνα· κι αν κανείς βρίσκεται στον Άθωνα και δεν έχει περιμαζωμένο το νου του, είναι σαν να βρίσκεται στην Ομόνοια»(αγ. Πορφύριος Ανθολόγιο 271) «Κάποτε σε μία γυναίκα που καθόλη τη διάρκεια της λειτουργίας ο νους της ήταν στις δουλειές του σπιτιού της, ο γέροντας Γεώργιος Καρσλίδης από τη Δράμα της είπε: «Στην Εκκλησία τα ρούχα σου τα έβλεπα, μα εσένα δεν σε έβλεπα...» (Διονυσ. Τάτση. Νεον Γερωντικόν. σ.56ιστ») «Είπε ο αββάς Θεόδωρος, ότι αν μας λογαριάσει ο Θεός τις αμέλειες κατά τις προσευχές και τις αφηρημάδες κατά τις ψαλμωδίες, δεν μπορούμε να σωθούμε»(Είπε Γέρων 99γ)]

Κύριε παντοκράτορ, ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, δεόμεθά σου, ἐπάκουσον καὶ ἐλέησον.

Κύριε παντοκράτορα (Εξουσιαστή των πάντων), Θεέ των πατέρων μας, σε παρακαλούμε, άκουσέ μας με προσοχή και ελέησέ μας.

Ἐλέησον ἡμᾶς, ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός(46) σου, δεόμεθά σου, ἐπάκουσον καὶ ἐλέησον.

Ελέησέ μας, Θεέ μας, με τη μεγάλη σου ευσπλαχνία, σε παρακαλούμε, άκουσέ μας με προσοχή και ελέησέ μας.

[(46) «Σκέψου μία σπίθα που έπεσε στο πέλαγος· μήπως μπορεί να σταθεί ή να φανεί; Όσο αδύναμη είναι μία σπίθα μπροστά στο πέλαγος, τόσο είναι και η αμαρτία μπροστά στη φιλανθρωπία του Θεού· ή καλύτερα ούτε τόσο, αλλά πολύ περισσότερο, γιατί το πέλαγος έχει όρια, ενώ η φιλανθρωπία του Θεού είναι απεριόριστη»(Χρυσ.ΕΠΕ30.289)]

Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν (τοῦ δεῖνος).

Ακόμα παρακαλούμε για τον αρχιεπίσκοπό μας (τάδε).

Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, τῶν ἱερέων(47), ἱερομονάχων, ἱεροδιακόνων καὶ μοναχῶν, καὶ πάσης τῆς ἐν Χριστῷ ἡμῶν ἀδελφότητος.

Ακόμα παρακαλούμε για τους αδελφούς μας, τους ιερείς, ιερομόναχους, διακόνους και μοναχούς και για όλη τη χριστιανική μας αδελφότητα.

[(47) ««Σας μνημονεύω συνεχώς στις προσευχές μου (Ρωμ.1,9)». Αυτό είναι γνώρισμα της γνήσιας αγάπης. - [Λέει ο Χρυσόστομος στους πιστούς] Πάρα πολύ πιστεύουμε, ότι όλα θα τα κατορθώσουμε, αν εσείς θελήσετε όλοι με μια ψυχή να υψώσετε τα χέρια σας προς το Θεό και να τον παρακαλέσετε για τη μικρότητά μας»(Χρυσ.ΕΠΕ16Β.350·23.79)]

Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ ἐλέους, ζωῆς, εἰρήνης, ὑγείας, σωτηρίας, ἐπισκέψεως, συγχωρήσεως καὶ ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ πάντων τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων χριστιανῶν, τῶν κατοικούντων καὶ παρεπιδημούντων ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, τῶν ἐνοριτῶν, ἐπιτρόπων, συνδρομητῶν καὶ ἀφιερωτῶν(48) τοῦ ἁγίου ναοῦ τούτου.

Ακόμα παρακαλούμε να χαρίζεις έλεος, ζωή, ειρήνη, υγεία, σωτηρία, φροντίδα, συγχώρεση και άφεση των αμαρτιών των δούλων του Θεού, όλων των ευσεβών και ορθοδόξων χριστιανών που κατοικούν και παραμένουν σ' αυτήν εδώ την πόλη, των ενοριτών, των επιτρόπων, όσων κάνουν προσφορές και αφιερώματα σε αυτόν τον άγιο ναό.

[(48) «Ο Θεός δεν έχει ανάγκη από χρυσά σκεύη, αλλά από ψυχές χρυσές. Δεν τα λέω αυτά για να σας εμποδίσω να κατασκευάζετε αφιερώματα στο Θεό, αλλά επειδή έχω την αξίωση μαζί με αυτά, και μάλιστα πριν από αυτά, να κάνετε ελεημοσύνη...Διότι ποια η ωφέλεια, όταν η τράπεζά του είναι γεμάτη από χρυσά ποτήρια, ενώ ο ίδιος πεθαίνει από την πείνα; Πρώτα δώσε να φάει και να χορτάσει αυτός που πεινά, και ύστερα στόλισε με αφθονία και την τράπεζά του. Κατασκευάζεις χρυσό ποτήριο και δεν προσφέρεις ένα ποτήρι κρύο νερό;...Μη παραβλέπεις τον αδελφό σου που υποφέρει, ενώ διακοσμείς τον οίκο του Θεού, διότι αυτός είναι ναός πιο σπουδαίος από αυτόν»(Χρυσ.ΕΠΕ11.65-67)]

Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν μακαρίων καὶ ἀοιδίμων κτιόρων (48^Α) τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας ταύτης, καὶ ὑπὲρ πάντων τῶν προαναπαυσαμένων πατέρων καὶ ἀδελφῶν ἡμῶν, τῶν ἐνθάδε εὐσεβῶς κειμένων καὶ ἀπανταχοῦ ὀρθοδόξων.

Ακόμα παρακαλούμε για τους μακαριστούς και αλησμόνητους κτίτορες [όσους έκτισαν τον ναό] αυτής εδώ της εκκλησίας και για όλους τους πατέρες και αδελφούς μας, που έχουν πριν από μας αναπαυθεί και ταφεί εδώ με ευσέβεια και για τους ορθοδόξους οπουδήποτε και αν είναι θαμμένοι.

[(48^A) «Σκέψου ότι μέχρι την παρουσία του Χριστού θα έχεις το μισθό, συ, που ανήγειρες θυσιαστήριο του Θεού. Πες μου λοιπόν, αν σε διέτασσε βασιλιάς να οικοδομήσεις οικία, για να καταλύει εκεί, δεν θα έκαμες τα πάντα; Τώρα λοιπόν, η οικοδομή της εκκλησίας είναι ανάκτορα του Χριστού. Να μη βλέπεις τη δαπάνη, αλλά να αναλογίζεσαι τον καρπό... Πες μου, είναι μικρό πράγμα να περιλαμβάνεται και το όνομά σου πάντοτε στις άγιες αναφορές της λατρείας;» (Χρυσ.ΕΠΕ15.529,533)]

Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν καρποφορούντων καὶ καλλιεργούντων ἐν τῷ ἁγίῳ καὶ πανσέπτῳ ναῷ(49) τούτῳ, κοπιώντων, ψαλλόντων καὶ ὑπὲρ τοῦ περισσώτους λαοῦ, τοῦ ἀπεκδεχομένου τὸ παρὰ σοῦ μέγα καὶ πλούσιον ἔλεος.

Ακόμα παρακαλούμε για εκείνους που προσφέρουν καρποφόρες υπηρεσίες στον ιερό και σεβαστό αυτό ναό, για κείνους που κοπιάζουν και για κείνους που ψέλνουν, και για όλο το λαό, που παρευρίσκεται και προσδοκά από σένα το μέγα και πλούσιο έλεος.

[(49) «Η οικοδομή της εκκλησίας είναι ανάκτορα του Χριστού. - Τι είναι πιο ευχάριστο, πες μου, από την εδώ παραμονή; Αν λοιπόν έπρεπε να περνάμε όλη την ημέρα εδώ, τι πιο σεμνό, τι πιο ασφαλές, όπου υπάρχουν τόσοι αδελφοί, όπου το Άγιο Πνεύμα, όπου βρίσκεται στη μέση ο Ιησούς και ο Πατέρας; Ποιά άλλη τέτοια συγκέντρωση ζητάς; - Η Εκκλησία είναι ανώτερη από την κιβωτό. Διότι η κιβωτός δεχόταν ζώα και τα διατηρούσε ζώα, ενώ η Εκκλησία παίρνει τα ζώα και τα μεταβάλλει... Μπήκε κάποιος εδώ μέσα γεράκι και βγαίνει περιστέρι· μπαίνει λύκος και βγαίνει πρόβατο, μπαίνει φίδι και βγαίνει αρνί, χωρίς να αλλάζει η φύση του, αλλά απομακρύνοντας από μέσα του την κακία» (Χρυσ. ΕΠΕ15.529·26.209·30.287) «Εκκλησία είναι επίγειος ουρανός, στην οποία ο επουράνιος Θεός μένει μέσα και περπατά» (Γερμανός Κων/πόλεως PG98,384) «[οι απεσταλμένοι Ρώσοι ενημερώνουν τον Βλαδίμηρο το 987μ.Χ.] Μας οδήγησαν εκεί που λατρεύουν τον δικό τους Θεό (Αγ. Σοφία Κων/πολης). Πράγματι δεν γνωρίζαμε αν βρισκόμασταν στα ουράνια ή πάνω στη γη μια και ποτέ δεν είχαμε ξαναγνωρίσει μια τέτοια ομορφιά και τόση μεγαλοπρέπεια. Τα λόγια μας δεν είναι αρκετά για να την περιγράψουμε»(Ρωσικό Χρονικό)]

ΕΥΧΗ ΤΗΣ ΕΚΤΕΝΟΥΣ ΙΚΕΣΙΑΣ

Ἰερ· Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, τὴν ἐκτενὴ ταύτην ἰκεσίαν πρόσδεξαι παρὰ τῶν σῶν δούλων καὶ ἐλέησον ἡμᾶς κατὰ τὸ πλῆθος τοῦ ἐλέους σου· καὶ τοὺς οἰκτιρμούς σου κατάπεμψον ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ πάντα τὸν λαόν σου, τὸν ἀπεκδεχόμενον τὸ παρὰ σοῦ μέγα καὶ πλούσιον ἔλεος.

Κύριε και Θεέ μας, αυτήν τη μεγάλη και θερμή ικεσία δέξου από τους δούλους σου και ελέησέ μας σύμφωνα με το αμέτρητο έλεός σου και στείλε την ευσπλαχνία σου σε εμάς και σε όλο το λαό σου, που προσδοκά από σένα το μεγάλο και πλούσιο έλεος.

Καὶ ἐκφωνεῖ·

Ὅτι ἐλεήμων καὶ φιλόανθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Γιατί είσαι εύσπλαχνος και φιλόανθρωπος Θεός και τη δοξολογία απευθύνουμε σε σένα, τον Πατέρα και τον Υιό και το άγιο Πνεύμα, τώρα και πάντοτε και στους ατέλειωτους αιώνες,

Λαός· Ἀμήν.

Καὶ ἄρχεται ὁ Διάκονος τῆς δεήσεως ὑπὲρ τῶν Κατηχομένων τοῦ Λαοῦ λέγοντος τὸ Κύριε, ἐλέησον.

ΔΕΗΣΕΙΣ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΚΑΤΗΧΟΥΜΕΝΩΝ [Κατηχούμενοι: ὅσοι ετοιμάζονταν για την Βάπτισή]

Εὔξασθε οἱ κατηχούμενοι τῷ Κυρίῳ. Προσευχηθεῖτε οἱ κατηχούμενοι στον Κύριο.

Οἱ πιστοί, ὑπὲρ τῶν κατηχομένων δεηθῶμεν.

Οἱ πιστοί, ας παρακαλέσουμε για τους κατηχούμενους.

Ἵνα ὁ Κύριος αὐτοὺς ἐλεήσῃ· Για να τους ελεήσει ο Κύριος.

Κατηχήσῃ αὐτοὺς τὸν λόγον τῆς ἀληθείας· Να τους κατηχήσει τον λόγο της αληθείας.

Ἀποκαλύψῃ αὐτοῖς τὸ Εὐαγγέλιον τῆς δικαιοσύνης·

Να τους φανερώσει το ευαγγέλιο της δικαιοσύνης.

Ἐνῶσῃ αὐτοὺς τῇ ἁγίᾳ αὐτοῦ Καθολικῇ καὶ Ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ(50)·

Να τους ενώσει με την αγία του καθολική και αποστολική Εκκλησία.

[(50) «Ουδεμία σωτηρία υπάρχει εκτός της Εκκλησίας... Αυτός που δεν έχει την Εκκλησία ως Μητέρα του, ούτε τον Θεό μπορεί να έχει ως Πατέρα του. Όσο μπόρεσε να σωθεί από τον κατακλυσμό όποιος ήταν έξω από την κιβωτό, άλλο τόσο μπορεί να σωθεί όποιος είναι έξω από την Εκκλησία» (άγ.ΚυπριανόςΚαρχηδόνας(+258),επιστ.73,21,Περί της ενότητος,κεφ.6) «Εκτός της Εκκλησίας είναι

δυνατόν να έχει κάποιος τα πάντα πλην της σωτηρίας»(αγ.Αυγουστίνος,PL 43,695) «Τίποτα δεν είναι ισχυρότερο από την Εκκλησία. Η ελπίδα σου είναι η Εκκλησία, η σωτηρία σου είναι η Εκκλησία, το καταφύγιό σου είναι η Εκκλησία»(Χρυσ.ΕΠΕ33,124) «Η Εκκλησία είναι σαν ένα καράβι. Όταν μπεις στο καράβι, και να ξεχαστείς, και να νυστάξεις, και να κοιμηθείς, αυτό σε πάει. Θα σε βγάλει απέναντι. Αρκεί να μπεις μέσα»(οσ. Παΐσιος,Χαριτωμένες Διδ.40)]

Σώσον, ἐλέησον, ἀντιλαβοῦ, καὶ διαφύλαξον αὐτούς, ὁ Θεός, τῇ σῇ χάριτι.

Σώσε, ἐλέησε. βοήθησε και προστάτευέ τους, Θεέ μας, με τη χάρη σου.

Οἱ κατηχούμενοι τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνετε.

Οἱ κατηχούμενοι, σκύψτε τα κεφάλια σας στον Κύριο.

ΕΥΧΗ ΤΩΝ ΚΑΤΗΧΟΥΜΕΝΩΝ

Ἱερ· Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν ὑψηλοῖς κατοικῶν καὶ τὰ ταπεινὰ ἐφορῶν, ὁ τὴν σωτηρίαν τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων ἐξαποστείλας, τὸν μονογενῆ σου Υἱὸν καὶ Θεόν, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ἐπίβλεψον ἐπὶ τοὺς δούλους σου τοὺς κατηχουμένους, τοὺς ὑποκεκλικότας σοι τὸν ἑαυτῶν αὐχένα·

Κύριε και Θεέ μας, που κατοικεῖς στα ψηλά και επιβλέπεις τα ταπεινά, που τη σωτηρία του ανθρωπίνου γένους ἐστείλες, δηλαδή το μονογενή σου Υιό και Θεό, τον Κύριό μας Ιησού Χριστό, ρίξε τη ματιά σου στα παιδιά σου, τους κατηχούμενους, που ἔχουν υποκλίνει (σκύψει) το κεφάλι τους σε σένα

καὶ καταξίωσον αὐτοὺς ἐν καιρῷ εὐθέτῳ τοῦ λουτροῦ τῆς παλιγγενεσίας, τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τοῦ ἐνδύματος τῆς ἀφθαρσίας· ἔνωσον αὐτοὺς τῇ Ἀγίᾳ σου Καθολικῇ καὶ Ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ· καὶ συγκαταρίθμησον αὐτοὺς τῇ ἐκλεκτῇ σου ποίμνῃ.

Και αξιώσέ τους, στον κατάλληλο καιρό να πάρουν το λουτρό της αναγέννησής τους [το Βάπτισμα], την άφεση των αμαρτιών τους και τη στολή της άφθαρτης ζωής· ἔνωσέ τους με την αγία σου καθολική και αποστολική Εκκλησία και συναρίθμησέ τους στο διαλεχτό σου ποίμνιο.

Καὶ ἐκφωνεῖ·

Ἵνα καὶ αὐτοὶ σὺν ἡμῖν δοξάζωσι τὸ πάντιμον καὶ μεγαλοπρεπὲς ὄνομά σου, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Για να δοξάζουν κι αυτοί μαζί μας το τιμημένο και μεγαλόπρεπο ὄνομά σου, του Πατέρα και του Υιού και του αγίου Πνεύματος, τώρα και πάντοτε και στους ατέλειωτους αιώνες.

Λαός· Ἀμήν.

Διακ· Ὅσοι κατηχούμενοι προέλθετε· οἱ κατηχούμενοι προέλθετε. Ὅσοι κατηχούμενοι προέλθετε· μή τις τῶν κατηχουμένων **(50^A)**.

Ὅσοι εἰστε κατηχούμενοι να βγεῖτε ἀπὸ το ναό· οἱ κατηχούμενοι να βγεῖτε.

Ὅσοι εἰστε κατηχούμενοι να αναχωρήσετε· κανένας να μη μείνει πλέον ἐδῶ ἀπὸ τους κατηχούμενους. [(50^A)«Κανένας να μην τρώει ούτε να πίνει ἀπὸ τα ευχαριστιακά εἶδη, παρὰ μόνο ὅσοι ἔχουν βαπτιστεῖ στο ὄνομα του Κυρίου»(Διδαχή12Απ.(90-110μ.Χ.)ΕΠΕ23) «Η τροφή αυτή ονομάζεται σε εμάς ευχαριστία, στην οποία δεν επιτρέπεται να μετέχει κανείς ἄλλος ἐκτὸς ἀπὸ αὐτόν που πιστεύει ὅτι τα διδάγματά μας εἶναι ἀληθινά, και λούστηκε με το ὑπὲρ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν και ἀναγέννησης λουτρό (=βάπτισμα)»(αγ.Ιουστίνος(150μ.Χ.ΕΠΕ193)]

ΔΕΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΝ

Διακ· Ὅσοι πιστοί, ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὅσοι εἴμαστε πιστοί, πάλι και πάλι με εἰρήνη ας παρακαλέσουμε τον Κύριο.

Λαός· Κύριε, ἐλέησον.

Διακ· Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς, ὁ Θεός, τῇ σῇ χάριτι.

Βοήθησε, σώσε, ἐλέησε και προστάτεψέ μας, Θεέ μας, με τη χάρη σου.

Λαός· Κύριε, ἐλέησον.

Διακ· Σοφία. (Σε επικαλούμαστε, Θεέ μας, εσένα που εἶσαι ἡ Σοφία).

ΠΡΩΤΗ ΕΥΧΗ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΝ

Ἱερ· Εὐχαριστοῦμέν σοι, Κύριε ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων, τῷ καταξιώσαντι ἡμᾶς παραστῆναι καὶ νῦν τῷ ἁγίῳ σου θυσιαστηρίῳ καὶ προσπεσεῖν τοῖς οἰκτιρμοῖς σου ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων.

Σε ευχαριστούμε, Κύριε και Θεέ των δυνάμεων [των αγγελικών], που μας καταξίωσες να σταθούμε και τώρα μπροστά στο άγιο θυσιαστήριό σου και να προσπέσουμε ταπεινά στην ευσπλαχνία σου, για τα δικά μας αμαρτήματα [των ιερών] και για όσες παραβάσεις ο λαός έκανε από άγνοια.

Πρόσδεξαι, ὁ Θεός, τὴν δέησιν ἡμῶν· ποιήσον ἡμᾶς ἀξίους γενέσθαι τοῦ προσφέρειν σοι δεήσεις καὶ ἱκεσίας καὶ θυσίας ἀναιμάκτους ὑπὲρ παντὸς τοῦ λαοῦ σου· καὶ ἰκάνωσον ἡμᾶς, οὓς ἔθου εἰς τὴν διακονίαν σου ταύτην, ἐν τῇ δυνάμει τοῦ Πνεύματός σου τοῦ Ἁγίου,

Δέξου, Θεέ, τὴ δέησή μας· κάνε μας να γίνουμε ἄξιοι να σου προσφέρουμε δεήσεις και ικεσίες και αναίμακτες θυσίες, για ὅλο το λαό σου· και κάνε μας ικανούς, εμάς που έβαλες σ' αυτήν εδώ τη διακονία σου, με τη δύναμη του αγίου σου Πνεύματος,

ἀκαταγνώστως καὶ ἀπροσκόπτως, ἐν καθαρῷ τῷ μαρτυρίῳ τῆς συνειδήσεως ἡμῶν, ἐπικαλεῖσθαι σε ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ, ἵνα, εἰσακούων ἡμῶν, ἴλεως ἡμῖν εἴῃς ἐν τῷ πλήθει τῆς σῆς ἀγαθότητος.

ακατάκριτα και ανεμπόδιστα, με καθαρή τη μαρτυρία της συνειδήσής μας να σε επικαλούμαστε σε κάθε στιγμή και τόπο, ὥστε, εἰσακούοντάς μας, να είσαι σπλαχνικός με εμάς, σύμφωνα με τη μεγάλη σου αγαθότητα.

Καὶ ἐκφωνεῖ·

Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Γιατί σε σένα πρέπει κάθε δόξα, τιμή και προσκύνηση, στον Πατέρα και τον Υιό και το άγιο Πνεύμα, τώρα και πάντοτε και στους ατέλειωτους αιώνες.

Λαός· Ἀμήν.

Διακ· Ὡς καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν(51).

Πάλι και πάλι με ειρήνη ας παρακαλέσουμε τον Κύριο.

[(51)«Πολλές φορές ο Θεός παρέχει την ευσπλαχνία του σε πλήθος ανθρώπων που τον ικετεύουν με ομόνοια και ομόφωνη προσευχή»(Χρυσ.ΕΠΕ19.56)]

Λαός· Κύριε, ἐλέησον.

Διακ· Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς, ὁ Θεός, τῇ σῇ χάριτι.

Βοήθησε, σώσε, ἐλέησε, και προστάτεψε μας, Θεέ μας, με τη χάρη σου.

Λαός· Κύριε, ἐλέησον.

Διακ· Σοφία. (Σε επικαλούμαστε, Θεέ μας, εσένα που είσαι η Σοφία).

ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΥΧΗ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΝ

Ἱερ· Πάλιν καὶ πολλάκις σοὶ προσπίπτομεν καὶ σοῦ δεόμεθα, ἀγαθὲ καὶ φιλόανθρωπε, ὅπως, ἐπιβλέψας ἐπὶ τὴν δέησιν ἡμῶν, καθαρίσῃς (52) ἡμῶν τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος· (Β Κορινθ.7,1:καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος)

Πάλι και πολλές φορές πέφτουμε μπροστά σου και σε παρακαλούμε, αγαθέ και φιλόανθρωπε, αφού προσέξεις την προσευχή μας, να καθαρίσεις τις ψυχές μας και τα σώματα από κάθε μολυσμό σαρκικό και πνευματικό,

[(52) «Με τον τρόπο της ζωής σου ανέβα· μέσω της κάθαρσης απόκτησε το καθαρό. Θέλεις κάποτε να γίνεις θεολόγος και ἄξιος της θεότητας; Φύλαγε τις εντολές· με τα προστάγματα του Θεού βάδισε το δρόμο· διότι η πράξη είναι το υπόβαθρο της θεωρίας»(Γρηγ.Θεολ.ΡG35,1080) «Έλεγαν για τον αββά Ποιμένα, ὅτι, ὅταν ἐπρόκειτο να ἐλθει σε σύναξη, καθόταν μόνος του, εξετάζοντας τους λογισμούς του, κάπου μία ὥρα. Και κατόπιν ἐβγαίνει»(Εἶπε Γέρων,199)]

καὶ δώῃς ἡμῖν ἀνένοχον καὶ ἀκατάκριτον τὴν παράστασιν τοῦ ἁγίου σου θυσιαστηρίου. Χάρισαι δέ, ὁ Θεός, καὶ τοῖς συνευχομένοις ἡμῖν προκοπὴν βίου καὶ πίστεως καὶ συνέσεως πνευματικῆς·

και να μας αξιώσεις χωρίς ενοχή και χωρίς κατάκριση να σταθούμε μπροστά στο άγιο θυσιαστήριό σου. Χάρισε ακόμα, Θεέ μας, και σ' αυτούς που προσεύχονται μαζί μας προκοπή στη ζωή και στην πίστη και σύνεση πνευματική.

δὸς αὐτοῖς πάντοτε, μετὰ φόβου(53) καὶ ἀγάπης λατρεύειν σοι, ἀνενόχως καὶ ἀκατακρίτως μετέχειν τῶν ἁγίων σου μυστηρίων καὶ τῆς ἐπουρανίου σου βασιλείας ἀξιωθῆναι.

Δώσε σε αυτούς να σε λατρεύουν πάντοτε με σεβασμό και αγάπη, να κοινωνούν τα άγια μυστήριά σου χωρίς ενοχή και χωρίς κατάκριση και να αξιωθούν την ουράνιά σου βασιλεία.

[(53) «Φρικτά όντως τα μυστήρια της Εκκλησίας, φρικτό όντως το θυσιαστήριο... Από την τράπεζα αυτή αναβλύζει πηγή, που χύνει πνευματικούς ποταμούς»(Χρυσ.ΕΠΕ13.583)]

Καὶ ἐκφωνεῖ·

Ὅπως ὑπὸ τοῦ κράτους σου πάντοτε φυλαττόμενοι σοὶ δόξαν ἀναπέμπωμεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Για να φυλαγόμαστε πάντοτε κάτω από την προστασία της δύναμής σου, και να δοξολογούμε εσένα, τον Πατέρα και τον Υιό και το άγιο Πνεύμα, τώρα και πάντοτε και στους ατέλειωτους αιώνες.

Λαός· Ἀμήν.

Ο ΧΕΡΟΥΒΙΚΟΣ ΥΜΝΟΣ(54)

[(54) «Ο χερουβικός ύμνος μπήκε στη θεία λειτουργία τον 6ο αιώνα (573-4 [επί Ιουστίνου του Β΄]), για να καλύψει το χρόνο προετοιμασίας του ιερέα για την είσοδο... Ο ύμνος αρχικά ψαλλόταν τρεις φορές και είναι εμπνευσμένος από τον 23ο ψαλμό «Του Κυρίου η γη και το πλήρωμα αυτής...), στον οποίο υπάρχει ο στίχος «Ἄρατε πύλας, οἱ ἄρχοντες υμῶν, καὶ ἐπάρθητε, πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης» (στιχ. 7). Ο ψαλμός αυτός είναι το πιο παλιό χερουβικό» (Κογκούλη...)]

Οὶ τὰ Χερουβὶμ μυστικῶς εἰκονίζοντες καὶ τῇ ζωοποιῷ Τριάδι τὸν τρισάγιον ὕμνον προσάδοντες, πᾶσαν νῦν (ἡ γραφή: «την», δεν είναι ἡ πιο σωστή) βιοτικὴν(55) ἀποθώμεθα μέριμναν. Ὡς τὸν Βασιλέα τῶν ὅλων ὑποδεξόμενοι ...

Εμεῖς που εικονίζουμε τα Χερουβίμ με τρόπο μυστικό [αόρατο] και στην Τριάδα, που δίνει ζωή στα πάντα, ψάλλουμε τον τρισάγιο ύμνο, ας αφήσουμε τῶρα κατά μέρος κάθε φροντίδα (έγνοια) της καθημερινής ζωής, για να υποδεχτούμε τον Βασιλιά των ὅλων...

[(55) «Παλαιότερα τα σπίτια ήταν εκκλησίες, σήμερα όμως η εκκλησία κατάντησε σπίτι. Και τότε δεν ήταν δυνατόν να αναφέρει κανείς μέσα στο σπίτι τίποτα το υλικό, σήμερα όμως δεν υπάρχει τίποτα το πνευματικό που να μπορεί να το αναφέρει μέσα στην εκκλησία, αλλά και εδώ μέσα έχετε εισαγάγει τις συζητήσεις της αγοράς. - Εισερχόμενοι εδώ εισερχόμαστε στον ουρανό. Δεν εννοώ τον τόπο, αλλά την διάθεση, διότι είναι δυνατόν και ενώ βρίσκεσαι στη γη, να στέκεσαι στον ουρανό και να φαντάζεσαι όσα υπάρχουν εκεί και να ακούς όσα προέρχονται από εκεί. Ας μην αφήνει λοιπόν κανείς να παρεισφρύουν στον ουρανό τα επίγεια. Κανείς ας μη φροντίζει για τα οικιακά του, ενώ βρίσκεται εδώ» (Χρυσ.ΕΠΕ10.407·12.463)«Βλέποντας κάποιον να παρακολουθεί την ψαλμωδία με συναίσθηση της καρδιάς...και που έδειχνε...με το ύφος του σαν να συζητούσε με κάποιον, τον ρώτησα...Συνηθίζω (απάντησε), πάτερ Ιωάννη, να συγκεντρώνω από την αρχή της ακολουθίας τους λογισμούς και το νου μαζί με όλη την ψυχή μου, και αφού τους συγκεντρώσω, φωνάζω δυνατά προς αυτούς: Ελάτε να προσκυνήσουμε και να παρακαλέσουμε γονατιστοί το Χριστό, το βασιλιά και Θεό μας» (Κλίμαξ ΑγΙωάννουΣιναΐτου. ΕΠΕ,111-113)]

[[[ΕΥΧΗ(56) ΤΟΥ ΧΕΡΟΥΒΙΚΟΥ ΥΜΝΟΥ [(56) «Αφορά μόνο τον ιερέα...Προήλθε από την αλεξανδρινή λειτουργία του αγ. Γρηγορίου (γύρω στον 8° αιώνα)»(Κογκούλη...)]

Ἰερ· Οὐδεὶς ἄξιος τῶν συνδεδεμένων ταῖς σαρκικαῖς ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς προσέρχεσθαι ἢ προσεγγίζειν ἢ λειτουργεῖν σοι, Βασιλεῦ τῆς δόξης· τὸ γὰρ διακονεῖν σοι μέγα καὶ φοβερὸν καὶ αὐταῖς ταῖς ἐπουρανίαις δυνάμεσιν. Ἀλλ' ὅμως, διὰ τὴν ἄφατον καὶ ἀμέτρητόν σου φιλανθρωπίαν, ἀτρέπτως καὶ ἀναλλοιώτως γέγονας ἄνθρωπος καὶ ἀρχιερεὺς ἡμῶν ἐχρημάτισας καὶ τῆς λειτουργικῆς ταύτης καὶ ἀναιμάκτου θυσίας τὴν ἱεουργίαν παρέδωκας ἡμῖν, ὡς Δεσπότης τῶν ἀπάντων.

Κανένας από τους συνδεδεμένους με τις σαρκικές επιθυμίες και ηδονές δεν είναι άξιος να έρχεται μπροστά σου ή να σε πλησιάζει ή να σε υπηρετεί, Βασιλιά της δόξας. Γιατί το να σε υπηρετεί κανείς, είναι μεγάλο και φοβερό και σ' αυτές ακόμα τις επουράνιες δυνάμεις. Αλλ' όμως, από την ανέκφραστη και αμέτρητη φιλανθρωπία σου, έγινες άνθρωπος χωρίς μεταβληθεί και να αλλοιωθεί η θεία σου φύση, και έγινες αρχιερέας μας, και αυτήν εδώ τη λειτουργία και ιεουργία της χωρίς αίμα θυσίας, παρέδωσες σε μας ως Κύριος των ὅλων.

Σὺ γὰρ μόνος, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, δεσπάζεις τῶν ἐπουρανίων καὶ τῶν ἐπιγείων, ὁ ἐπὶ θρόνου Χερουβικοῦ ἐποχούμενος, ὁ τῶν Σεραφίμ Κύριος καὶ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ, ὁ μόνος ἅγιος καὶ ἐν ἁγίοις ἀναπαυόμενος. Σὲ τοίνυν δυσωπῶ τὸν μόνον ἀγαθὸν καὶ εὐήκοον· ἐπὶ βλεψὸν ἐπ’ ἐμὲ τὸν ἁμαρτωλὸν καὶ ἀχρεῖον δοῦλόν σου καὶ καθάρισόν μου τὴν ψυχὴν καὶ τὴν καρδίαν ἀπὸ συνειδήσεως πονηρᾶς καὶ ἰκάνωσόν με τῇ δυνάμει τοῦ Ἁγίου σου Πνεύματος, ἐνδεδυμένον τὴν τῆς ἱερατείας χάριν, παραστῆναι τῇ ἀγίᾳ σου ταύτῃ τραπέζῃ καὶ ἱεουργῆσαι τὸ ἅγιον καὶ ἄχραντόν σου σῶμα καὶ τὸ τίμιον αἷμα.

Γιατί ἐσύ μόνος, Κύριε καὶ Θεέ μας, ἐξουσιάζεις τα ἐπουράνια καὶ τα ἐπίγεια, ἐσύ που κάθεσαι πάνω σὲ θρόνο χερουβικό, ὁ Κύριος τῶν Σεραφίμ καὶ βασιλιάς τοῦ Ἰσραὴλ [τῆς Εκκλησίας], ὁ μόνος ἅγιος που βρίσκεις ἀνάπαυση στους ἁγίους. Εσένα λοιπὸν θερμὰ παρακαλῶ τὸν μόνον ἀγαθὸ καὶ πρόθυμο νὰ ἀκούσει. Ρίξε τὸ βλέμμα σου ἐπάνω σ’ ἐμένα τὸν ἁμαρτωλὸ καὶ τιποτένιο δούλο σου, καὶ καθάρισε τὴν ψυχὴ καὶ τὴν καρδιά μου ἀπὸ κάθε τι πονηρὸ στὴ συνειδήσή μου· καὶ με τὴ δύναμη τοῦ Ἁγίου σου Πνεύματος κάνε με ἰκανό, ἐμένα που ἔχω ντυθεῖ τὴ χάρη τῆς ἱερωσύνης, νὰ σταθῶ μπροστά σ’ αὐτὴν ἐδῶ τὴν ἀγία σου Τράπεζα καὶ νὰ ἱεουργήσω τὸ ἅγιο καὶ ἄχραντο σῶμα σου καὶ τὸ τίμιο αἷμα σου.

Σοὶ γὰρ προσέρχομαι, κλίνας τὸν ἑαυτοῦ αὐχένα, καὶ δέομαί σου· Μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπ’ ἐμοῦ, μηδὲ ἀποδοκιμάσῃς με ἐκ παίδων σου, ἀλλ’ ἀξίωσον προσενεχθῆναί σοι ὑπ’ ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ καὶ ἀνάξιου δούλου σου τὰ δῶρα ταῦτα. Σὺ γὰρ εἶ ὁ προσφέρων(57) καὶ προσφερόμενος καὶ προσδεχόμενος καὶ διαδιδόμενος, Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Γιατί σε σένα ἔρχομαι, σκύβοντας τὸ κεφάλι μου καὶ σε παρακαλῶ· μὴ μου γυρίσεις τὸ πρόσωπό σου καὶ μὴ με ἀποδοκιμάσεις ἀπὸ τὰ παιδιὰ σου, ἀλλὰ ἀξίωσέ με νὰ σου προσφέρω ἐγὼ ὁ ἁμαρτωλὸς καὶ ἀνάξιος δούλος σου τὰ δῶρα αὐτά. Γιατί ἐσύ εἶσαι ἐκεῖνος που προσφέρεις καὶ προσφέρεσαι, που δέχεσαι τὰ δῶρα καὶ που ὁ ἴδιος μοιράζεσαι, Χριστέ καὶ Θεέ μας, κι ἐμεῖς ἐσένα δοξάζουμε μαζί με τὸν ἀναρχο Πατέρα σου καὶ τὸ πανάγιο καὶ ἀγαθὸ καὶ ζωοποιὸ σου Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στους ἀτέλειωτους αἰῶνες. Ἀμήν

[(57) «Ἡ χάρη εἶναι που ἐνεργεῖ τὰ πάντα... Ὁ ἱερέας δανεῖζει τὴ γλῶσσα του καὶ προσφέρει τὸ χέρι του. - Ὅλους μὲν (τοὺς ἱερεῖς) δὲν τοὺς ἐκλέγει ὁ Θεός. Ὅλους ὅμως τοὺς χειροτονεῖ καὶ μέσω ὅλων ἐνεργεῖ, παρόλο που οἱ ἴδιοι εἶναι ἀνάξιοι. Καὶ τὸ κάνει αὐτὸ γιὰ νὰ σωθεῖ ὁ λαός»(Χρυσ.ΕΠΕ14,716·23,492) «Μόνον νὰ εἶναι (ὁ ἱερέας) ἓνας ἀπὸ τοὺς ἀναγνωρισμένους καὶ ὄχι ἀπὸ τοὺς ἐπισήμως καταδικασμένους μήτε ξένος με τὴν Εκκλησία... Μὴν κρίνεις τοὺς κριτές σου που ἔχεις ἀνάγκη θεραπείας... Τὴ σημασία ἔχει ἀν ἡ σφραγίδα εἶναι ἀπὸ σίδηρο ἢ χρυσό, ἀφοῦ εἶναι τὸ ἴδιο; Ἡ διαφορὰ ὑπάρχει στὸ υλικό καὶ ὄχι στὸ ἀποτύπωμα. Ἐτσι νὰ βλέπεις τὸν κάθε ἱερέα»(Γρηγ.Θεολ.ΕΠΕ4.333,335) «Εάν ἐβλεπαν οἱ ἄνθρωποι με ποια δόξα λειτουργεῖ ὁ ἱερέας, θὰ ἐπεφταν καταγῆς μπροστά στο ὄραμα αὐτό. Καὶ ἀν ὁ ἴδιος ὁ ἱερέας ἐβλεπε τὸν ἑαυτοῦ, σὲ ποια οὐράνια δόξα βρίσκεται κατὰ τὴν τέλεση τοῦ λειτουργήματός του, τότε θὰ γινόταν μεγάλος ἀσκητής καὶ θὰ ἀγωνιζόταν νὰ μὴν θλίψει με τίποτα τὴ χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, που ζεῖ μέσα του»(Αγ Σιλουανός(+1938),507] «Κάποια φορὰ, ποὺ ὁ Ὅσιος [Σέργιος τοῦ Ραντονέζ (+1392) λειτουργοῦσε, ὁ π. Συμεών, ὑπηρετώντας σὰν ἐκκλησιαστικός, βλέπει μία φλόγα νὰ βγαίνει ἀπὸ τὴν ἀγία τράπεζα καὶ νὰ περιβάλλει τὸν Ὅσιο, ἔτσι ποὺ ἀπὸ τὴν κορυφή, μέχρι τὰ πόδια, νὰ λούζεται σὲ αὐτὸ τὸ ὑπερκόσμιο φῶς, ποὺ φωτίζει ὅλο τὸ ἱερό. Ὅταν ὁ Ὅσιος ἐτοιμάσθηκε νὰ μεταλάβει, ἡ φλόγα ἀνυψώθηκε, μαζεύτηκε σὰν ἓνα πέπλο καὶ βυθίστηκε στὸ ἅγιο ποτήριο. Βλέποντας αὐτὰ ὁ π. Συμεών, στεκόταν κατάπληκτος. Ἀφοῦ κοινωνήσῃ ὁ Ὅσιος, ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὴν ἀγία τράπεζα, καὶ καταλαβαίνοντας ὅτι ὁ π. Συμεών, ἀξιώθηκε νὰ ἀντικρύσῃ θεῖο ὄραμα, τὸν ρώτησε:-Παιδί μου, γιατί φαίνεσαι τόσο πολὺ φοβισμένος; -Πάτερ, ἀξιώθηκα νὰ δῶ τὴν χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος νὰ σὲ περιβάλλει. Τότε ὁ Ὅσιος, εἶπε ἐπιτακτικά: -Μὴν ἀναφέρεις ὅ,τι εἶδες σὲ κανένα, μέχρις ὅτου ὁ Κύριος μὲ καλέσῃ κοντά Του» (Ι.Μ. Παρακλήτου) **]]]**

Η ΜΕΓΑΛΗ ΕΙΣΟΔΟΣ ἢ ΕΙΣΟΔΟΣ ΤΙΜΙΩΝ ΔΩΡΩΝ (58)

[(58) «Ἡ εἰσοδος ἐδῶ δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ μεταφορὰ τῶν δώρων ἀπὸ τὴν πρόθεση στο θυσιαστήριο, τὴν Ἀγία Τράπεζα. Ἡ πράξη αὐτὴ ἀρχικὰ ἦταν ἀπλή. Γινόταν μόνον ἀπὸ τοὺς διακόνους, τοὺς ὁποίους περίμενε στο θυσιαστήριο ὁ ἐπίσκοπος. Ἀπὸ τὸν 6ο αἰῶνα ἡ μεταφορὰ ἐγίνε ἐπισημότερη

και μεγαλοπρεπέστερη, αφού συμμετείχαν οι ιερείς ακόμη και ο αυτοκράτορας. Η επισημότητα αυτή έδωσε το χαρακτηρισμό «μεγάλη»... Η μεταφορά των δώρων από την αγία πρόθεση «και η τούτων προς το θυσιαστήριον είσοδος, κατά τον χερουβικόν, την από Βηθανίας προς την Ιερουσαλήμ δηλοί του Κυρίου εισέλευσιν», λέει ο Θεόδωρος Ανδίδων. Και ο Σωφρόνιος Ιεροσολύμων υπογραμμίζει πώς «τα άγια από της προθέσεως έως του θυσιαστηρίου προέρχονται, εις τύπον της του κόσμου διαγωγής του Χριστού έως της ταφής αυτού»... Η μεγάλη είσοδος είναι τύπος, σύμβολο της πορείας του Χριστού προς το πάθος» (Κογκούλη...) «συμβολίζει «τη συντελεσμένη αναπαράσταση του σταυρικού πάθους του Κυρίου, έτσι ώστε να μπορούμε να αντιληφθούμε τον Κύριο σαν να κείται μέσα στον τάφο μετά από το πάθος Του. Γι αυτό και οι λειτουργοί που απλώνουν τα ιερά υφάσματα πάνω στο Θυσιαστήριο αναπαριστούν συμβολικά την σινδόνα της ταφής του Κυρίου» (Θεόδωρος Μοψουεστίας)»(Τρεμπέλας)]

Όταν δὲ ὁ Λαὸς εἶπη τὰς λέξεις Ὡς τὸν Βασιλέα τῶν ὅλων ὑποδεξόμενοι, ἐξέρχονται (59) διὰ τῆς βορείου Πύλης.

[(59) «Η πομπή παλιά γινόταν σιωπηλά. Αργότερα οι λειτουργοί έλεγαν διάφορα τροπάρια και ψαλμούς (τον 50ο και τον 23ο) και από τον 12ο αιώνα μπήκε η φράση που ακούγεται και σήμερα «Πάντων υμών μνησθεί Κύριος ο Θεός...». Λεγόταν μεγαλόφωνα από τον ιερέα και από τον διάκονο και μάλιστα πολλές φορές και όχι μία» (Κογκούλη...) «[ο οσ. Ιάκωβος Τσαλίκης (+1991)] Κάποτε λειτουργούσα, αλλά δυσκολευόμουν να ξεκινήσω για τη μεγάλη είσοδο, από τα θαυμαστά που έβλεπαν τα μάτια μου. Ο ψάλτης έλεγε και ξανάλεγε « Ὡς τὸν βασιλέα τῶν ὅλων ὑποδεξόμενοι». Ξαφνικά, νιώθω να με σπρώχνει κάποιος από τον ώμο και να με οδηγεί στην αγία πρόθεση. Νόμιζα πως ήταν ο ψάλτης. Απόρησα, πως τόλμησε ο ευλογημένος να κάνει τέτοια ασέβεια – να μπει από την ωραία πύλη και να με σπρώξει. Γυρίζω, και τι να δω! Μια τεράστια φτερούγα, που είχε περάσει ο αρχάγγελος στον ώμο μου, με οδηγούσε να προχωρήσω για τη μεγάλη είσοδο. - Αχ, πάτερ μου, να βλέπατε τι γίνεται την ώρα του Χερουβικού, που ο ιερέας διαβάζει την Ευχή, θα φεύγατε όλοι... Αοράτως ανεβοκατεβαίνουν άγγελοι και πολλές φορές αισθάνομαι τις φτερούγες τους να χτυπούν στους ώμους μου!»]

Διακ· Πάντων ἡμῶν μνησθεί Κύριος ὁ Θεὸς ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ, πάντοτε· νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Όλους εμάς μακάρι να μας θυμηθεί ο Κύριος και Θεός μας στη βασιλεία του, τώρα και πάντοτε και στους ατελείωτους αιώνες.

Λαός· Ἀμήν.

Μετά μνημονεύει ο ιερέας από την Ωραία Πύλη και μετά ψάλλεται τὸ

ΤΕΛΟΣ ΧΕΡΟΥΒΙΚΟΥ ΥΜΝΟΥ

Ταῖς ἀγγελικαῖς ἀοράτως δορυφορούμενον τάξεσιν. Ἀλληλουῖα. Ἀλληλουῖα. Ἀλληλουῖα(60).
[να υποδεχτούμε τον Βασιλιά των όλων] **Ο** οποίος αόρατα συνοδεύεται από τα αγγελικά τάγματα. Ἀλληλουῖα...

[(60) «Η απόθεση των αγίων στην αγία Τράπεζα αποτελεί μίμηση τη στιγμή εκείνη του στρωμένου ανωγείου, μετά από λίγο και της υψώσεως πάνω στο σταυρό, και στο τέλος εικονίζει την ταφή και την ανάσταση και την ανάληψη του Κυρίου (Θεοδώρου Ανδίδων)» (Κογκούλη...)«Όταν δεις τις θύρες του ιερού να σύρονται επάνω, τότε να θεωρήσεις ότι ανοίγει ο ουρανός και κατεβαίνουν οι άγγελοι» (Χρυσ.ΕΠΕ20,489) «Η Εκκλησία είναι τύπος και του νοητού και του αισθητού κόσμου· σύμβολο του νοητού κόσμου έχει το Ιερό, και του αισθητού το ναό» (Μάξιμος Ομολογ.ΕΠΕ14.143)]

ΟΙ ΑΙΤΗΣΕΙΣ – ΤΑ ΠΛΗΡΩΤΙΚΑ

Διακ· Πληρώσωμεν τὴν δέησιν ἡμῶν τῷ Κυρίῳ.

Ας ολοκληρώσουμε την προσευχή μας προς τον Κύριο.

Υπὲρ τῶν προτεθέντων τιμίων δώρων(61) τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Για τα τίμια δώρα, που τοποθετήθηκαν μπροστά μας [στην Αγία Τράπεζα], ας παρακαλέσουμε τον Κύριο.

[(61) «Όπως ακριβώς το ψωμί γίνεται με την ένωση πολλών κόκκων, έτσι ώστε πουθενά να μην φαίνονται οι κόκκοι, αλλά, ενώ υπάρχουν οι ίδιοι, να μη φαίνεται ότι είναι ξεχωριστοί λόγω της σύνδεσης· έτσι και εμείς ενωνόμαστε μεταξύ μας και με το Χριστό. Γιατί δεν τρέφεσαι εσύ από άλλο σώμα και ο άλλος από άλλο, αλλά από το ίδιο όλοι»(Χρυσ.ΕΠΕ18Α.87) «Όπως αυτό το κομμάτι του άρτου ήταν σκορπισμένο πάνω στα βουνά και αφού συγκεντρώθηκε έγινε ένα, έτσι να συγκεντρωθεί η Εκκλησία σου από τα πέρατα της γης στη βασιλεία σου»(Διδαχή12 Απ.(90-110μ.Χ.)ΕΠΕ1,21) «Όταν μιλώ για Χριστιανούς σε πληθυντικό, εννοώ έναν στον ένα Χριστό. Είστε επομένως πολλοί και παρ' όλα αυτά ένας»(Αυγουστίνος,Φλωρόφσκυ,Αγ.Γραφή...89) «Φανερώνεται η Εκκλησία στα μυστήρια, όχι σαν σε σύμβολα, αλλά σαν τα μέλη που συνδέονται με την καρδιά»(Νικολ.ΚαβάσιλαςΕΠΕ190)]

Ὑπὲρ τοῦ ἁγίου οἴκου(62) τούτου καὶ τῶν μετὰ πίστεως, εὐλαβείας καὶ φόβου Θεοῦ εἰσιόντων ἐν αὐτῷ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Για τον άγιο αυτό ναό και για εκείνους που μπαίνουν σε αυτόν με πίστη, ευλάβεια και φόβο Θεού, ας παρακαλέσουμε τον Κύριο.

[(62)«Ποιο λιμάνι είναι τέτοιο σαν την εκκλησία; Ποιος παράδεισος είναι τέτοιος όπως η δική μας η συγκέντρωση; Δεν υπάρχει εδώ το επίβουλο φίδι, αλλά ο Χριστός που μυσταγωγεί. - Λουτρό πνευματικό είναι τα εδώ, που με τη θερμότητα του Πνεύματος καθαρίζει κάθε βρωμιά. - Εκείνοι [που συνήθως απουσιάζουν] κι αν ακόμη παραβρεθούν κάποτε εδώ, ούτε και τότε είναι παρόντες, αλλά το μεν σώμα τους είναι στημένο εδώ, η σκέψη τους όμως περιπλανιέται έξω, ενώ εσείς και αν ακόμη κάποτε απουσιάσετε από εδώ και τότε είστε παρόντες· διότι το μεν σώμα σας βρίσκεται έξω, η σκέψη σας όμως είναι εδώ. - Τέτοια είναι η αγάπη. Εκείνος που αγαπάει δεν επιθυμεί να δει μόνο αυτόν που αγαπάει, αλλά και το σπίτι εκείνου μόνο, ή και την εξώπορτά του και όχι την εξώπορτα του σπιτιού μόνο αλλά και αυτό το στενό δρομάκι και τη συνοικία» (Χρυσ.30,285·26,451·35.221·26.447)]

Ὑπὲρ τοῦ ρυσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς, κινδύνου καὶ ἀνάγκης τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Για να σωθούμε από κάθε θλίψη, οργή, κίνδυνο και ανάγκη ας παρακαλέσουμε τον Κύριο.

Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς, ὁ Θεός, τῇ σῇ χάριτι.

Βοήθησε, σώσε, ἐλέησε και φύλαξέ μας, Θεέ μας, με τη χάρη σου.

Ὁ Λαὸς μετὰ ἀπὸ κάθε αἴτημα· Παράσχου, Κύριε. (=Δώσε μας. Χάρισέ μας, Κύριε)

Τὴν ἡμέραν πᾶσαν, τελείαν(63), ἁγίαν, εἰρηνικὴν καὶ ἀναμάρτητον παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

Όλη η ημέρα να είναι τέλεια, αγία, ειρηνική και αναμάρτητη ας ζητήσουμε από τον Κύριο.

[(63) «Αυτή είναι η αληθινή και πραγματικά θεάρεστη λατρεία, η αυστηρή επιμέλεια της ψυχής με τις αρετές»(Μάξιμος Ομολογ.ΕΠΕ14Β.49)]

Ἄγγελον(64) εἰρήνης, πιστὸν ὁδηγόν, φύλακα τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

Άγγελο ειρήνης, πιστό οδηγό, φύλακα των ψυχών και των σωμάτων μας, ας ζητήσουμε από τον Κύριο.

[(64) «Γνωρίζω ότι δεν βλέπεις, άκου όμως ότι παντού παραβρίσκονται άγγελοι και μάλιστα στον οίκο του Θεού στέκονται δίπλα στο Βασιλιά και όλα είναι γεμάτα από τις ασώματες εκείνες δυνάμεις»(Χρυσ.ΕΠΕ24,581) «Προσφέροντας κάποτε θυσία στο Θεό [ο αββάς Αμμωνάς], είδε έναν άγγελο να κάθεται στα δεξιά του θυσιαστηρίου, που σημείωνε τους αδελφούς που έρχονταν στο Μυστήριο και έγγραφε τα ονόματά τους σε βιβλίο. Επειδή κάποιοι από τους αδελφούς δεν πήγαν στη σύναξη, είδε τα ονόματά τους να σβήνονται» (Λαυσαϊκή Ιστ.ΕΠΕ,345) «Είδε ένας γέροντας έναν λαμπρόφορο να βγαίνει από το ιερό, κρατώντας ένα είδος κυπέλλου που περιείχε αγίασμα και μία λαβίδα· και βύθιζε τη λαβίδα στο κύπελλο και πέρναγε από όλους τους αδελφούς σφραγίζοντας τον καθένα τους... Τον ρώτησε μια μέρα ο γέρων...Εγώ είμαι άγγελος και διατάχθηκα να προσφέρω αυτή τη σφραγίδα στους ευρισκόμενους στην εκκλησία»(αββά Δωροθέου,ΕΠΕ12.481)]

Συγγνώμην καὶ ἄφεσιν(65) τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τῶν πλημμελημάτων ἡμῶν παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

Συγγνώμη και άφεση των αμαρτιῶν και των σφαλμάτων μας ας ζητήσουμε από τον Κύριο.

[(65)«Τὴν Κυριακὴ τοῦ Κυρίου ἀφοῦ συγκεντρωθεῖτε, νὰ προσφέρετε ἄρτο καὶ νὰ εὐχαριστήσετε ἀφοῦ προηγουμένως ἐξομολογηθεῖτε τὰ παραπτώματά σας, γιὰ νὰ εἶναι ἡ θυσία (προσφορά) σας καθαρή»(Διδαχὴ12Αποστόλων(90-110μ.Χ)ΕΠΕ27-29)]

Τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα(66) ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν, καὶ εἰρήνην τῷ κόσμῳ παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

Όσα εἶναι καλὰ και συμφέρουν τις ψυχές μας και ειρήνη στον κόσμο ας ζητήσουμε από τον Κύριο.

[(66)«Για μας ἄλλη εἶναι ἡ φύση τῶν συμφερόντων, ὄχι αὐτὴ που νομίζουν οἱ πολλοί... Πολλὰ ἀπὸ αὐτὰ που μας συμφέρουν δὲν τὰ ξέρουμε καὶ ζητᾶμε ὅσα δὲν μας συμφέρουν... Ἐπειδὴ ζητᾷς πέτρα (ἀντὶ ἄρτου), δὲν παίρνεις... μὴ ζητήσεις λοιπὸν τίποτα κοσμικὸ, ἀλλὰ ὅλα πνευματικὰ καὶ θὰ πάρεις σίγουρα» (Χρυσ.ΕΠΕ19,77·17,219·10,284) «Νὰ συναθροίζεστε συχνὰ ἐπιζητώντας αὐτὰ που ἀνήκουν στὶς ψυχές σας»(Διδαχὴ 12 Απ.ΕΠΕ29)]

Τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς ἡμῶν ἐν εἰρήνῃ καὶ μετάνοιᾳ ἐκτελέσαι παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

Τον υπόλοιπο χρόνο της ζωής μας να περάσουμε με ειρήνη και μετάνοια ας ζητήσουμε από τον Κύριο.

Χριστιανὰ τὰ τέλη(67) τῆς ζωῆς ἡμῶν, ἀνῶδυνα, ἀνεπαίσχυντα, εἰρηνικά, καὶ καλὴν ἀπολογίαν τὴν ἐπὶ τοῦ φοβεροῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, αἰτησώμεθα.

Χριστιανικά να εἶναι τὰ τέλη της ζωής μας, χωρίς πόνους, χωρίς ντροπή, ειρηνικά και καλή απολογία μπροστὰ στο φοβερό βῆμα (=δικαστικὸ θρόνο) τοῦ Χριστοῦ ας ζητήσουμε ἀπὸ τὸν Κύριο.

[(67) «Κάποιος μου διηγήθηκε...ὁ ἴδιος ἀξιῶθηκε καὶ τὸ ἀκούσε ὅτι ὅσοι πρόκειται νὰ φύγουν ἀπ’ αὐτὸν τὸν κόσμον, ἀν ἀξιωθοῦν με καθαρὴ συνείδηση νὰ μεταλάβουν τὰ μυστήρια, ὅταν πρόκειται νὰ ἐκπνεύσουν τὴν τελευταία τους πνοή, συνοδεύονται καὶ μεταφέρονται ἀπὸ ἐδῶ ἀπὸ ἀγγέλους, χάριν τῆς θ. αὐτῆς Κοινωνίας» (Χρυσ.ΕΠΕ28.269) «[στάρεις Ἀντώνιος τῆς Ὀπινα] Ἀν ὁ ἄνθρωπος πεθάνει τὴν ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποία κοινῶνισε τὰ ἀχράντα μυστήρια, οἱ ἅγιοι ἄγγελοι θὰ πάρουν τὴν ψυχὴ τοῦ στα χέρια τους, λόγω τῆς θείας κοινωνίας καὶ θὰ περάσει τὰ τελῶνια χωρίς ἔλεγχο»(ΜπότσηΠ.Στάρεις Ἀντώνιος,169)]

Τῆς παναγίας, ἀχράντου, ὑπερευλογημένης, ἐνδόξου δεσποίνης ἡμῶν, Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, μετὰ πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.

Αφού θυμηθούμε την πανάγια, την πάναγνη, υπερευλογημένη, ένδοξη δέσποινά μας, Θεοτόκο και αειπάρθενη Μαρία, μαζί με όλους τους ἁγίους, τους εαυτοὺς μας και τους ἄλλους και ὅλη μας τὴ ζωὴ ας αφήσουμε με ἐμπιστοσύνη στὸν Χριστὸ καὶ Θεό.

Λαός· Σοί, Κύριε. Σε σένα Κύριε.

ΕΥΧΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΚΟΜΙΔΗΣ

Ἰερ· Κύριε ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ μόνος ἅγιος, ὁ δεχόμενος θυσίαν αἰνέσεως παρὰ τῶν ἐπικαλουμένων σε ἐν ὅλῃ καρδίᾳ, πρόσδεξαι καὶ ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν τὴν δέησιν καὶ προσάγαγε τῷ ἁγίῳ σου θυσιαστήριῳ·

Κύριε, Θεέ παντοκράτορα [=που ἐξουσιάζεις τὰ πάντα], ἐσύ που εἶσαι ὁ μόνος ἅγιος καὶ δέχεσαι θυσία δοξολογίας ἀπ’ ὅσους σε ἐπικαλοῦνται με ὅλη τους τὴν καρδιά, δέξου καὶ ἀπὸ μας τοὺς ἁμαρτωλοὺς τὴ δέηση καὶ φέρε τὴν στο οὐράνιο καὶ ἅγιο θυσιαστήριό σου·

καὶ ἰκάνωσον ἡμᾶς προσενεγκεῖν σοὶ δῶρά τε καὶ θυσίας πνευματικὰς ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἁγνοημάτων.

και κάνε μας ικανούς να σου προσφέρουμε δώρα και θυσίες πνευματικές, για τὰ δικά μας αμαρτήματα και για τοῦ λαοῦ τις παραβάσεις που έγιναν ἀπὸ ἁγνοια.

Καὶ καταξίωσον ἡμᾶς εὐρεῖν χάριν(68) ἐνώπιόν σου, τοῦ γενέσθαι σοι εὐπρόσδεκτον τὴν θυσίαν ἡμῶν καὶ ἐπισκενῶσαι τὸ Πνεῦμα τῆς χάριτός σου τὸ ἀγαθὸν ἐφ’ ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ προκείμενα δῶρα ταῦτα καὶ ἐπὶ πάντα τὸν λαόν σου.

Και καταξίωσέ μας να βρούμε χάρη (εύνοια) ἐνώπιόν σου, ὥστε να γίνει ευπρόσδεκτη σε σένα η θυσία μας και να ἔλθει και να μείνει παντοτινά το ἅγιο Πνεῦμα της χάρης σου το ἀγαθὸ σε εμάς και σε αὐτά τα τίμια δῶρα που εἶναι ἐδῶ μπροστά μας και σε ὅλο το λαό σου.

[(68) ««Δεν ἔχω παρρησία (θάρρος); Εἶμαι γεμάτος ντροπή, πῶς μπορῶ να παρουσιάστῳ για να...παρακαλέσω;» λένε πολλοὶ αμαρτωλοί...ἀρρωστοὶ ἀπὸ διαβολικὴ εὐλάβεια. Δεν ἔχεις παρρησία; Γι’ αὐτὸ πλησίασε, για να αποκτήσεις πολλή παρρησία...Ο Θεὸς εἶναι ἐκεῖνος που περισσότερο ἀπὸ σένα θέλει να σε ἀπαλλάξει ἀπὸ τα λάθη...Δεν ἔχεις παρρησία; Γι’ αὐτὸ θα μπορέσεις να αποκτήσεις παρρησία, ἐπειδὴ εἶσαι σε αὐτὴ τὴν κατάσταση. Γιατί μέγιστη παρρησία εἶναι, το να μη νομίζει κανεὶς πως ἔχει παρρησία. Ὅπως ἀκριβῶς μέγιστη ντροπὴ εἶναι, το να δικαιώνει κανεὶς τον εαυτό του· ἐκεῖνος εἶναι ἀκάθαρτος ἔστω και αν εἶναι ἅγιος πιο πολὺ ἀπὸ ὅλους τους ἀνθρώπους. Ὅπως ἀκριβῶς γίνεται δίκαιος ἐκεῖνος που ἔπεισε τον εαυτό του πως εἶναι ο τελευταῖος ὅλων»(Χρυσ.ΕΠΕ26.53)]

Καὶ ἐκφωνεῖ·

Διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, μεθ’ οὗ εὐλογητὸς εἶ, σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

(Ζητάμε να γίνουν αὐτά) **Με** τὴν εὐσπλαχνία του μονογενοῦς σου Υἱοῦ, μαζί με τον ὁποῖο εἶσαι εὐλογημένος ἐσύ και το πανάγιο και ἀγαθὸ και ζωοποιὸ σου Πνεῦμα, τώρα και πάντοτε και στους ἀτέλειωτους αἰῶνες.

Λαός· Ἀμήν.

Ἱερ· Εἰρήνη πᾶσι. Εἰρήνη σε ὅλους.

Λαός· Καὶ τῷ πνεύματί σου. (προς τον ἱερέα) Και στο δικό σου πνεῦμα.

Διακ· Ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους(69), ἵνα ἐν ὁμονοίᾳ ὁμολογήσωμεν.

Ἀς ἀγαπήσουμε ο ἕνας τον ἄλλον, για να ὁμολογήσουμε με ὁμόνοια.

[(69) Το φίλημα αναφέρεται πρῶτα ἀπὸ τον Ιουστίνου (γύρω στο 150 μ.Χ.) «Ὅταν τελειώσουμε τις ευχές ἀσπαζόμεστε ο ἕνας τον ἄλλον με φίλημα» (Απολ. Α,65,ΕΠΕ,191). Και ο Ωριγένης το 242 μ.Χ.(PG14,1282) «Το φίλημα της εἰρήνης ἢ ἀσπασμὸς της ἀγάπης εἶναι πανάρχαιη λειτουργικὴ πράξη και ἐμπειρία. Στην πρώτη Ἐκκλησία το παράγγελμα δινόταν με τὴν φράση του Απ. Παύλου· «Ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἀγίῳ» (Α΄Κορ. 16,20). Τότε οὖν οὖν κληρικοὶ ἀσπάζονταν τον ἐπίσκοπο και τους ἄλλους κληρικοὺς. Κατόπιν ο ἀσπασμὸς γινόταν ἀπὸ τον λαό. Οἱ ἄνδρες ἀσπάζονταν τους ἄνδρες και οἱ γυναῖκες τις γυναῖκες. Ἡ κάθε γυναῖκα και ο κάθε ἄνδρας ἀσπάζονταν τον διπλανό τους. Σήμερα αὐτὸ γίνεται μόνο μεταξύ των ἱερέων, ὅταν φυσικὰ γίνεται συλλειτουργο. Στηρίζεται στα λόγια του Χριστοῦ, σύμφωνα με τα ὁποῖα δεν εἶναι δυνατόν να προσφέρει κανεὶς το δῶρο του στο θυσιαστήριον, ἐὰν προηγουμένως δεν ἔχει συγχωρεθεῖ με τον ἀδελφὸ του»(Ματθ. 5,23-24) (Κογκούλη...) «ὁποῖος ὁμως ἔχει διαφορὴς με το φίλο του να μη συμμετέχει στη συνάθροιση μαζί σας, μέχρι να συμφιλιωθῶν, για να μη βεβηλωθεῖ ἡ θυσία σας»(Διδαχὴ12Απ.(90-110μ.Χ.)ΕΠΕ1,29) «Πόσο μεγάλη εἶναι ἡ φιλάνθρωπία του;! Δεν λογαριάζει τὴν τιμὴ που του προσφέρεται, μπροστὰ στην ἀγάπη για τον πλησίον μας... Ἀς διακοπεί, λέει, ἡ δική μου λατρεία, για να παραμένει ἡ δική σου ἀγάπη· διότι και αὐτὸ εἶναι θυσία, ἡ συμφιλίωση με τον ἀδελφόν. - Ἀς θυμόμαστε... τον φρικωδέστατο ἀσπασμὸ μεταξύ μας. Διότι αὐτὸ συνδέει τις σκέψεις μας και κάνει ὅλους μας να γίνουμε ἓνα σῶμα, ἐπειδὴ ὅλοι συμμετέχουμε στην κοινωνία ἐνός σώματος. Ἀς ἐνωθούμε λοιπὸν σε ἓνα σῶμα, ὄχι συνενώνοντας τα σώματά μας, ἀλλὰ συνενώνοντας ἀναμεταξύ τους τις ψυχές μας με τον σύνδεσμο της ἀγάπης»(Χρυσ.ΕΠΕ9,567·35,587). «Να ἀσπάζονται... μεταξύ τους το φίλιν του Κυρίου, κανένας ὁμως δόλια, ὅπως ο Ιουδαῖος» (Αποστ. Διαταγες ΕΠΕ, 165)]

Λαός· Πατέρα, Υἱὸν καὶ Ἅγιον Πνεῦμα, Τριάδα ὁμοούσιον καὶ ἀχώριστον.

(ὁμολογούμε) Τον Πατέρα, τον Υἱὸ και το ἅγιο Πνεῦμα, που εἶναι Τριάδα με τὴν ἴδια οὐσία και ἀχώριστη

Διακ· Τὰς θύρας(70), τὰς θύρας· ἐν σοφίᾳ πρόσχωμεν.

Τις πόρτες [του ναοῦ], τις πόρτες [ας προσέξουν οὖν θυρωροὶ μην μπει κάποιος ἀπίστος]. Εμεῖς οὖν πιστοὶ με σοφία ας προσέξουμε.

[(70) «Η προτροπή αυτή του διακόνου απευθύνεται πρωτίστως στους υποδιακόνους ή πυλωρούς που στέκονται δίπλα στις θύρες του ναού, και τους εφιστά την προσοχή ώστε να μην επιτρέψουν την είσοδο σε κάποιον αβάπτιστο και αμύητο. Κι αυτό προκειμένου να απαγγελθεί το «Σύμβολο της πίστεως», το οποίο κρατούνταν μυστικό για αρκετό χρόνο ακόμη και από τους κατηχούμενους»(Τρεμπέλας)]

ΤΟ ΣΥΜΒΟΛΟΝ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ(71). Ο «ριπισμός» των δώρων(72)

[(71) Πρώτος το εισήγαγε Πέτρος ο Γναφεύς για την Εκκλησία Αντιοχείας γύρω στο 471 μ.Χ. (Κ.Καλλίνικος). «Η απαγγελία γινόταν από όλο το λαό «Η του θείου συμβόλου της πίστεως ομολογία που γίνεται από όλους»(Μάξιμος,PG 91,696). Το Σύμβολο ορίστηκε στην Α΄ Οικουμενική Σύνοδο (325) ως το «βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος» και στην Β΄Οικουμενική (381 μ.Χ. στην Κων/πολη) προστέθηκαν τα «Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον» και εξής.

(72) «Την ώρα (αυτή) γινόταν η αποκάλυψη και ο «ριπισμός των τιμίων δώρων». Πάνω δηλαδή από τα δώρα κουνούσαν οι διάκονοι τα ριπίδια, ειδικά αντικείμενα σαν εξαπτέρυγα, από φτερά παγωνιού ή και μεταλλικά, για πρακτικούς σκοπούς· «Για να απομακρύνονται δηλαδή από τα ιερά σκεύη τα διάφορα έντομα που κατά τους θερινούς ιδίως μήνες αφθονούσαν στις χώρες της Ανατολής, δεν λείπουν δε και μέχρι σήμερα από τους ναούς μας» (Ι.Μ.Φουντούλη). Αυτό γινόταν μέχρι τον 14ο αιώνα. Σήμερα βλέπουμε τον ιερέα να κουνάει τον «αέρα» την ώρα του συμβόλου της πίστεως και λίγοι ξέρουν πως αυτό είναι ο παλιός «ριπισμός». Λόγοι πρακτικοί μια και δεν ήταν πάντοτε δυνατή η παρουσία διακόνων, ανάγκασαν τους ιερείς να ριπίζουν με τον «αέρα». Τα εξαπτέρυγα που βρίσκονται πίσω από την αγία Τράπεζα είναι ακριβώς τα παλιά ριπίδια»(Κογκούλη...)]

Πιστεύω εἰς ἓνα Θεόν, Πατέρα παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων. Καὶ εἰς ἓνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων· φῶς ἐκ φωτός, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ Πατρί, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο.

Πιστεύω εἰς ἓνα Θεό, Πατέρα παντοκράτορα, δημιουργό του ουρανού και της γης και όλων των ορατών και αοράτων. Και σ' έναν Κύριο, Ιησού Χριστό, τον Υιό του Θεού το μονογενή, που από τον Πατέρα γεννήθηκε πριν απ' όλους τους αιώνες· είναι φως που προήλθε από το φως, Θεός αληθινός από Θεό αληθινό, που γεννήθηκε και δεν δημιουργήθηκε, είναι ομοούσιος με τον Πατέρα, μέσω αυτού έγιναν όλα.

Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα. Σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου καὶ παθόντα καὶ ταφέντα. Καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, κατὰ τὰς Γραφάς. Καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς. Καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρίνει ζῶντας καὶ νεκρούς, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος.

(Πιστεύω) Σ' Αυτόν που για μας τους ανθρώπους και για τη σωτηρία μας κατέβηκε από τους ουρανοὺς και πήρε σάρκα από το ἅγιο Πνεῦμα και από την Παρθένο Μαρία κι έγινε ἄνθρωπος. Και σταυρώθηκε για μας την εποχή του Ποντίου Πιλάτου και υπέφερε και τάφηκε. Και αναστήθηκε την τρίτη ημέρα, σύμφωνα με τις Γραφές. Και ανέβηκε στους ουρανοὺς και κάθισε στα δεξιά του Πατέρα. Και θα ξαναρθεῖ με δόξα για να κρίνει ζωντανούς και νεκρούς, και του οποίου η βασιλεία δε θα ἔχει τέλος.

Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ κύριον, τὸ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον(73), τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν προφητῶν. Εἰς μίαν, ἁγίαν, καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν(74) Ἐκκλησίαν. Ὁμολογῶ ἓν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν, καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος.

Και στο Πνεῦμα το Ἅγιο, το Κύριο, το ζωοποιό, που εκπορεύεται από τον Πατέρα και μαζί με τον Πατέρα και τον Υιό συμπροσκυνεῖται και συνδοξάζεται, σ' αυτό που μίλησε μέσω των προφητῶν. Σε μία, ἁγία, καθολική και αποστολική Εκκλησία. Ομολογῶ ἓν βάπτισμα για συγχωρηση των ἁμαρτιῶν. Προσδοκῶ την ἀνάσταση των νεκρῶν και τη μελλοντική αἰώνια ζωή· ἀμήν.

[(73) Η προσθήκη των Ρωμαιοκαθολικῶν (filio-que=και εκ του Υιού) «Ὅρισε η ἁγία Σύνοδος ἄλλη πίστη να μην επιτρέπεται σε κανέναν να διδάσκει ή να διατυπώνει ή να προσθέτει, αντίθετη με εκείνη που καθορίστηκε από τους ἁγίους Πατέρες που συνάχθηκαν εν Ἀγίῳ Πνεύματι στην πόλη της Νίκαιας. Εκείνους δε που τολμούν εἴτε να προσθέσουν διαφορετική πίστη, εἴτε να εκθέσουν ...αν μεν εἶναι...κληρικοί,...να αποξενώνονται...αν πάλι εἶναι λαϊκοί, να αναθεματίζονται» (Ζ κανὼν

Γ'Οικουμενικής) «Ούτε επιτρέπουμε στους εαυτούς μας ή σε άλλους ή να αλλάξουν λέξη από αυτά που βρίσκονται εκεί [στο Σύμβολο] ή να παραβούν έστω και μία συλλαβή» (Κύριλλος Αλεξ. Καρμήρη Τα Δογματικά¹, 149) «Εμείς ούτε παραδεχόμαστε νεώτερη πίστη που γράφεται από άλλους για μας, ούτε οι ίδιοι τολμούμε να σας παραδώσουμε αυτά που γεννά η δική μας διάνοια, για να μην κάνουμε ανθρώπινα τα λόγια της ευσεβείας· αλλά αυτά ακριβώς που διδαχθήκαμε από τους αγίους Πατέρες, αυτά εξαγγέλλουμε σε όσους μας ρωτούν. (74) - Από τα δόγματα και τις αλήθειες που φυλάσσει η Εκκλησία, άλλα μεν τα έχουμε πάρει από τη γραπτή διδασκαλία, άλλα δε, που κατά τρόπο μυστικό έφθασαν μέχρι σε εμάς από την παράδοση των αποστόλων, τα κάναμε δεκτά. Τα οποία ακριβώς και τα δύο, έχουν την ίδια ισχύ όσον αφορά την ευσέβεια» (Βασίλειος Μ, ΕΠΕ¹, 337-339· 10, 457)) «Αυτός που δεν πιστεύει σύμφωνα με την παράδοση της Εκκλησίας, είναι άπιστος» (Ιωάννης Δαμασκηνός ΕΠΕ¹, 449)]

Η ΑΓΙΑ ΑΝΑΦΟΡΑ (75)

[(75) «Η αγία αναφορά είναι το ουσιαστικότερο τμήμα της θείας Λειτουργίας. Όλα όσα προηγήθηκαν δεν είναι παρά στάδια προετοιμασίας για την αναφορά. Λέγεται έτσι γιατί η θυσία αναφέρεται [ανεβαίνει] προς το Θεό [προς Εβραίους 7, 27 «αναφέρειν θυσίας»]. Τα τίμια δώρα δεν προσκομίζονται μόνο στο επίγειο θυσιαστήριο για καθαγιασμό, αλλά αναφέρονται, ανυψώνονται στο ουράνιο θυσιαστήριο» (Κογκούλη...) Στα περισσότερα σημεία της μοιάζει πάρα πολύ με την αρχαιότερη γνωστή «Αναφορά» της «Αποστολικής Παράδοσης (κείμενο λειτουργικό γύρω στο 200 μ.Χ.!)» του αγ. Ιππολύτου Ρώμης)]

Στῶμεν καλῶς(76)· στῶμεν μετὰ φόβου· πρόσχωμεν τὴν ἁγίαν ἀναφορὰν ἐν εἰρήνῃ προσφέρειν.

Ας σταθούμε καλά (με ευλάβεια)· **ας** σταθούμε με φόβο [Θεού]· **ας** προσέξουμε να προσφέρουμε με ειρήνη την αγία αναφορά [=τη θυσία που αναφέρεται (=ανεβαίνει) στο Θεό].

[(76) «Να ανορθώσουμε τους λογισμούς μας που σύρονται στη γη... να παρουσιάσουμε όρθια την ψυχή μας μπροστά στο Θεό, απομακρύνοντας την πνευματική χαράλωση που δημιουργούν οι βιοτικές υποθέσεις... Προσπάθησε να καταλάβεις κοντά σε ποιόν στέκεσαι. Μαζί με ποιους πρόκειται να επικαλεσθείς το Θεό· μαζί με τα χερουβίμ... Κανένας λοιπόν δεν πρέπει να μετέχει στους ιερούς και μυστικούς τούτους ύμνους με χαλαρωμένη την προθυμία... αλλά αφού απομακρύνει όλες τις γήινες σκέψεις από το νου του και μεταφέρει τον εαυτό του ολόκληρο στον ουρανό, σαν να στέκεται κοντά στον ίδιο το θρόνο της δόξας και να πετά μαζί με τα σεραφείμ, τότε **ας** προσφέρει τον πανάγιο ύμνο στο Θεό... Γί' αυτό μάς προτρέπει ο διάκονος να στεκόμαστε καλά την ώρα αυτή. Και αυτό δεν σημαίνει τίποτα άλλο, παρά να στεκόμαστε όπως ταιριάζει στον άνθρωπο όταν βρίσκεται μπροστά στο Θεό, δηλαδή με φρίκη και τρόμο, με άγρυπνη και γρηγορούσα ψυχή» (Χρυσ. ΕΠΕ³⁵. 139-141)]

Λαός· Ἐλεον(77) εἰρήνης, θυσίαν αἰνέσεως. Προσφέρουμε συγχώρεση με ευσπλαχνία και ειρήνη, προσφέρουμε θυσία δοξολογίας.

[(77) «Προσφέρουμε έλεος σε αυτόν που είπε «έλεος θέλω και όχι θυσία (Ματθ. 9, 13)»» (άγ. Νικολ. Καβάσιλας ΕΠΕ Φιλοκαλ²², 137)]

Ἱερ· Ἡ χάρις(78) τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς καὶ ἡ κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν.[φράση Απ. Παύλου, Β' Κορ. ιγ, 13]

Η χάρη του Κυρίου μας Ιησού Χριστού και η αγάπη του Θεού και Πατέρα και η κοινωνία [συμμετοχή στις δωρεές] του αγίου Πνεύματος, **ας** είναι με όλους σας.

[(78) «Ας έρθει η χάρη και **ας** παρέλθει ο κόσμος αυτός» (Διδαχή 12 Αποστ. ΕΠΕ¹, 23)]

Λαός· Καὶ μετὰ τοῦ πνεύματός σου. (Ας είναι αυτά) Και με το δικό σου πνεύμα.

Ἱερ· Ἄνω(79) σχῶμεν τὰς καρδίας(80). Ας υψώσουμε τις καρδιές μας προς τα πάνω (στο Θεό).

[(79) Ο διάλογος «Ἄνω τὰς καρδίας» «Ἔχομεν πρὸς τὸν Κύριον» κλπ. είναι αρχαιότατος! Από την «Αποστολική παράδοση (γύρω στο 200 μ.Χ.)» του Ιππολύτου Ρώμης. ««τὰ ἄνω ζητεῖτε, οὐ (=όπου) ὁ Χριστός ἐστὶν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ καθημένος» (Κολασ. 3, 1) «Αφού γίνουμε αετοί, έτσι να πετάμε προς αυτόν τον ίδιο τον ουρανό... Πρέπει να βρίσκεται ψηλά όποιος πλησιάζει αυτό το σώμα... Αυτή η τράπεζα είναι για αετούς, όχι για καρακάδες. - Ρίξε το βλέμμα στον ουρανό και αναλογίσου με ποιον συνομιλείς» (Χρυσ. ΕΠΕ¹⁸, 97) (80) «Η καρδιά κυριαρχεί και βασιλεύει σε όλο το σώμα, και όταν η χάρη του Θεού κυριαρχήσει στους χώρους της καρδιάς, βασιλεύει τότε σε όλα τα μέλη και τους

λογισμούς· διότι εκεί βρίσκεται ο νους και όλοι οι λογισμοί της ψυχής... για αυτό και η χάρη του Θεού διαπερνά σε όλα τα μέλη του σώματος» (άγ.ΜακάριοςΑιγύπτουΕΠΕΦιλοκαλ.τομ7,255)]

Λαός· Ἐχομεν πρὸς τὸν Κύριον. Ἐχομε υψωμένες τις καρδιές μας προς τον Κύριο.

Ἱερ· Εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ. **Ας** ευχαριστήσουμε τον Κύριο.

Λαός· Ἄξιον καὶ δίκαιον(81). (Το να ευχαριστήσουμε) Εἶναι ἄξιο και δίκαιο.

[(81) ««Για την ευχαριστήρια παρακάτω ευχή έχουμε πρωϊμώτατες μαρτυρίες [Ιουστίνος(150μ.Χ):«ο ιερέας επί μακρόν προσφέρει ευχαριστία... Η τροφή αυτή ονομάζεται σε μας ευχαριστία» (ΕΠΕ,191-3)] από όπου και το όνομα της Ευχαριστίας αποδόθηκε στο μυστήριο».(Τρεμπέλας). Και ο Χρυσ. «Και η ευχαριστία είναι κοινή, γιατί δεν ευχαριστεί μόνο ο ιερέας, αλλά και όλος ο λαός. Διότι αφού πάρει το λόγο εκείνος πριν από αυτούς, έπειτα συμφωνούν όλοι ότι αυτό γίνεται ἄξια και δίκαια, τότε αρχίζει την ευχαριστία»(ΕΠΕ19,487) «Πριν την ευχαριστία και μετά από αυτήν λέμε και άλλα, διότι διδαχθήκαμε από την άγραφη διδασκαλία ότι έχουν μεγάλη δύναμη στην επιτέλεση του Μυστηρίου» (άγ. Βασίλειος Μέγας,ΕΠΕ10.459)]

Ἱερ· Ἄξιον καὶ δίκαιον σὲ ὑμνεῖν, σὲ εὐλογεῖν, σὲ αἰνεῖν, σοὶ εὐχαριστεῖν, σὲ προσκυνεῖν ἐν παντὶ τόπῳ τῆς δεσποτείας σου. Σὺ γὰρ εἶ Θεὸς ἀνέκφραστος, ἀπερινόητος, ἀόρατος, ἀκατάληπτος, αἰὶ ὧν, ὡσαύτως ὧν·

Εἶναι ἄξιο και δίκαιο να σε υμνούμε, να σε ευλογούμε, να σε δοξολογούμε, να σε ευχαριστούμε και να σε προσκυνούμε σε κάθε τόπο της κυριαρχίας σου. Γιατί εσύ είσαι Θεός που δεν μπορούμε να εκφράσουμε με λόγο, ούτε να σε καταλάβουμε με το νου μας, είσαι ἀόρατος, ακατανόητος στη λογική μας, Εσύ πάντοτε υπάρχουν, μένοντας ο ίδιος χωρίς μεταβολή.

σὺ καὶ ὁ μονογενὴς σου Υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμά σου τὸ Ἅγιον. Σὺ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς παρήγαγες καὶ παραπесόντας ἀνέστησας πάλιν καὶ οὐκ ἀπέστης πάντα ποιῶν, ἕως ἡμᾶς εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνήγαγες καὶ τὴν βασιλείαν σου ἐχαρίσω τὴν μέλλουσαν.

Εσύ και ο μονογενής σου Υιός και το Πνεύμα σου το ἅγιο. Εσύ, από την ανυπαρξία, μάς έφερες στη ζωή και όταν ξεπέσαμε, μας σήκωσες πάλι, και δεν σταμάτησες να κάνεις τα πάντα για εμάς, μέχρι που μας ανέβασες στον ουρανό και μας χάρισες τη μελλοντική βασιλεία σου.

Ὑπὲρ τούτων ἀπάντων εὐχαριστοῦμέν σοι καὶ τῷ μονογενεῖ σου Υἱῷ καὶ τῷ Πνεύματί σου τῷ Ἁγίῳ, ὑπὲρ πάντων, ὧν ἴσμεν καὶ ὧν οὐκ ἴσμεν, τῶν φανερῶν καὶ ἀφανῶν εὐεργεσιῶν τῶν εἰς ἡμᾶς γεγεννημένων.

Για όλα αυτά ευχαριστούμε εσένα και το μονογενή σου Υιό και το Πνεύμα σου το ἅγιο, για όλα όσα γνωρίζουμε και για όσα δεν γνωρίζουμε, για τις φανερές και για τις αφανείς ευεργεσίες σου που έγιναν σε μας.

Εὐχαριστοῦμέν σοι καὶ ὑπὲρ τῆς λειτουργίας ταύτης, ἣν ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν δέξασθαι κατηξίωσας, καίτοι σοι παρεστήκασι χιλιάδες ἀρχαγγέλων καὶ μυριάδες ἀγγέλων, τὰ Χερουβὶμ καὶ τὰ Σεραφίμ, ἑξαπτέρυγα, πολυόμματα, μετάρσια, πτερωτά.

Σ' ευχαριστούμε και για τη λειτουργία αυτή, που καταδέχτηκες να δεχθείς από τα δικά μας χέρια, αν και σου παραστέκονται χιλιάδες αρχάγγελοι και μυριάδες ἄγγελοι, τα Χερουβίμ και τα Σεραφίμ, με ἑξι φτερούγες, με πολλά μάτια, που αιωρούνται στον αέρα και πετούν με τις φτερούγες τους.

Καὶ ἐκφωνεῖ·

Τὸν ἐπινίκιον ὕμνον ᾄδοντα, βοῶντα(82) , κεκραγότα καὶ λέγοντα.

Τον νικητήριο ὕμνο ψάλλουν, φωνάζουν δυνατά, κραυγάζουν και λένε

[(82) «Επάνω τα Σεραφεῖμ ψάλλουν δυνατά τον τρισάγιο ὕμνο, κάτω το πλήθος των ανθρώπων αναπέμπει τον ἴδιο ὕμνο· σχηματίζεται κοινός πανηγυρισμός, των επουρανίων και των επιγείων· μία ευχαριστία, ένα αγαλλίαμα, μία χαρούμενη τελετουργία. - Οι ἄγγελοι τότε δείχνουν το ἴδιο το δεσποτικό σώμα και παρακαλῶν τον Κύριο για την ανθρώπινη φύση και εἶναι σαν να λένε: Για αυτούς παρακαλούμε, τους οποίους συ ἔφτασες να αγαπήσεις τόσο πολύ ώστε και τη ζωή σου να θυσιάσεις για αυτούς. - Σκέψου ποια μυσταγωγία απολαμβάνεις... με ποιους αναπέμπεις τη μυστική εκείνη μελωδία, με ποιους εκφωνεῖς τον τρισάγιο ὕμνο. Δίδαξε τους ἔξω ότι ἔψαλές μαζί με τα Σεραφεῖμ, ότι ανήκεις στην ουράνια πολιτεία, ότι γράφτηκες στο χορό των αγγέλων, ότι μίλησες με τον Κύριο, ότι βρέθηκες μαζί με το Χριστό» (Χρυσ. ΕΠΕ 8^Α.323·35.109·26.569)]

Ὁ Λαός· Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος, Κύριος Σαβαώθ (82^A)· πλήρης ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης σου. Ὡσαννά, ἐν τοῖς ὑψίστοις· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου. Ὡσαννά, ὁ ἐν τοῖς ὑψίστοις.

Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος εἶσαι, Κύριε των Ἀγγελικῶν Δυνάμεων· γεμάτος εἶναι ὁ ουρανὸς καὶ ἡ γῆ ἀπὸ τῆς δόξης σου. Δόξα σ' Εσένα, Θεέ, που κατοικεῖς στα ουράνια ὕψη. Εὐλογημένος εἶσαι Εσύ (Χριστέ) που ἐρχεσαι στο ὄνομα του Κυρίου. Δόξα σ' Εσένα, ὕψιστε Θεέ.

[(82A) Ο ὕμνος βρίσκεται στον προφήτη Ησαΐα (6,2-3). Ο ἅγ. Κλήμης Ρώμης (γράφει μεταξύ 95 & 98 μ.Χ.) αναφέροντας τον ὕμνο, υπονοεῖ ὅτι ψαλλόταν καὶ τότε «Καὶ εμεῖς, λοιπόν, ἀφοῦ συγκεντρωθούμε με ὁμόνοια, ὅλοι μαζί συνειδητά, ἀς φωνάξουμε με ἓνα στόμα σ' αὐτὸν ἀκατάπαυστα»(ΕΠΕ305). Πρῶτος ἀναφέρει ξεκάθαρα τὴν χρῆση του στη Λειτουργία ὁ ἅγ. Κύριλλος Ἱεροσ. το 348 μ.Χ. «Για αὐτὸ λέμε αὐτὴν τὴν δοξολογία που μας παραδόθηκε ἀπὸ τὰ Σεραφεῖμ, ὥστε νὰ γίνουμε κοινωνοὶ τῆς ὑμνωδίας με τὶς υπερκόσμιες στρατιές»(ΜυσταγΚατήχΕ6)]

Ἱερ· Μετὰ τούτων καὶ ἡμεῖς τῶν μακαρίων δυνάμεων, Δέσποτα φιλάνθρωπε, βοῶμεν καὶ λέγομεν· Ἅγιος εἶ καὶ πανάγιος, σὺ καὶ ὁ μονογενὴς σου Υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμά σου τὸ Ἅγιον.

Μαζί μ' αὐτές τὶς ευτυχισμένες ἀγγελικὲς δυνάμεις καὶ μεῖς, Δέσποτα φιλάνθρωπε, βροντοφωνάξουμε καὶ λέμε· Ἅγιος εἶσαι καὶ πανάγιος, ἐσύ καὶ ὁ μονογενὴς σου Υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμα σου τὸ ἅγιο.

Ἅγιος εἶ καὶ πανάγιος καὶ μεγαλοπρεπὴς ἡ δόξα σου· ὅς τὸν κόσμον σου οὕτως ἠγάπησας, ὥστε τὸν Υἱόν σου τὸν μονογενῆ δοῦναι, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον.

Ἅγιος εἶσαι καὶ πανάγιος καὶ μεγαλοπρεπὴς εἶναι ἡ δόξα σου· ἐσύ που τόσο ἀγάπησες τὸν κόσμον σου, ὥστε νὰ παραδώσεις (σε θάνατο) τὸν Υἱόν σου τὸν μονογενῆ, γιὰ νὰ μὴ χαθεῖ ὅποιος πιστεύει σ' αὐτόν, ἀλλὰ νὰ ἔχει αἰώνια ζωή.

Ὅς ἐλθὼν καὶ πᾶσαν τὴν ὑπὲρ ἡμῶν οἰκονομίαν πληρώσας, τῇ νυκτὶ ἣ παρεδίδοτο, μᾶλλον δὲ ἑαυτὸν παρεδίδου ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς, λαβὼν ἄρτον ἐν ταῖς ἁγίαις αὐτοῦ καὶ ἀχράντοις καὶ ἀμωμήτοις χερσίν,

Αὐτὸς λοιπόν [ὁ Υἱὸς σου], ἀφοῦ ἦλθε καὶ εκπλήρωσε τὸ σχέδιο τῆς σωτηρίας μας, τὴ νύχτα που παραδινόταν ἢ καλύτερα που ὁ ἴδιος παρέδινε τὸν ἑαυτό του γιὰ νὰ ζήσῃ ὁ κόσμος, ἀφοῦ πήρε ψωμὶ στα ἅγια καὶ ἀγνά καὶ ἀμόλυντά του χέρια,

εὐχαριστήσας καὶ εὐλογήσας, ἀγίασας, κλάσας, ἔδωκε τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις, εἰπών·

ευχαρίστησε καὶ το εὐλόγησε, τὸ ἀγίασε, τὸ ἔκοψε σὲ κομμάτια, τὸ ἔδωσε στοὺς ἁγίους μαθητὲς του καὶ ἀποστόλους καὶ εἶπε

Ἱερ· Λάβετε, φάγετε, τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα(83), τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλῶμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

Πάρετε καὶ φάτε, αὐτὸ εἶναι τὸ σῶμα μου, που γιὰ χάρη σας κόβεται σὲ τεμάχια, γιὰ τὴν ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν σας.

[(83) «Ἀπέχουν (οἱ αἰρετικοί) ἀπὸ τὴν Εὐχαριστία ἐπειδὴ δὲν ὁμολογοῦν ὅτι ἡ Εὐχαριστία εἶναι σὰρκα τοῦ Σωτήρα μας - Θέλω τὸν ἄρτο τοῦ Θεοῦ, δηλαδὴ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ... καὶ πιστό θέλω τὸ αἷμα του, που εἶναι ἀγάπη ἀθάνατη» (ἀγ.Ιγνάτιος(110μ.Χ)ΕΠΕ137,119) «Ὁ Μαρκίων (γύρω στο 140μ.Χ) εἶχε ἀντικαταστήσει τοὺς κυριακοὺς λόγους «τοῦτο ἐστὶ τὸ σῶμα μου» με τὴ φράση «τοῦτο ἐστὶ τὸ σχῆμα τοῦ σώματός μου» (Πατρολ.Α.Στυλ.Παπαδ.231) «Δεν παίρνουμε αὐτὰ σαν κοινὸ ἄρτο... ἀλλὰ διδαχτήκαμε ὅτι εἶναι σὰρκα καὶ αἷμα ἐκείνου τοῦ Ἰησοῦ που σαρκοποιήθηκε» (Ιουστίνος(150μ.Χ)ΕΠΕ193) «Ὅταν τὸ ποτήριο...καὶ ὁ ἄρτος δέχονται πάνω τους τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ, τότε γίνεται ἡ θεία εὐχαριστία, τὸ αἷμα καὶ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ... Τὸ σῶμα μας τρέφεται ἀπὸ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου»(ἀγ.Εἰρηναῖος.Ἐλεγχος(γύρω στο 185μ.Χ)...Ostracon364)«[Γράφει ὁ ἀγ. Διονύσιος Ἀλεξ.το (257 μ.Χ.)]...ἀπλῶσε τὰ χέρια του νὰ παραλάβῃ τὴν ἅγια τροφή καὶ πήρε αὐτὴν καὶ μετέσχε τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου»(Εὐσεβ.Καισ.ΕΠΕ3.23) «Ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος... πρὶν τὴν ἁγία ἐπὶ κλήση τῆς προσκυνητῆς Τριάδας ἦταν ἄρτος καὶ οἶνος ἀπλός. Ἀφοῦ ὅμως ἐγένε ἡ ἐπὶ κλήση, ὁ μὲν ἄρτος γίνεται σῶμα, ὁ δὲ οἶνος αἷμα. - Ὁ ἄρτος μετὰ τὴν ἐπὶ κλήση τοῦ Ἀγ.Πνεύματος, δὲν εἶναι πια ἀπλός ἄρτος, ἀλλὰ σῶμα - Με τύπο(=μορφὴ) ἄρτου σοῦ δίνεται τὸ Σῶμα - Μὴν κρίνεις τὸ πρᾶγμα ἀπὸ τὴ γεύση, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν πίστη νὰ πληροφορεῖσαι χωρὶς ἐνδοιασμό, ὅτι πραγματικὰ ἀξιῶθηκες νὰ

λάβεις το Σώμα και το Αίμα» (άγ. Κύριλλος Ιεροσ. (348μ.Χ) Μυστ.Κατ.Α7,Γ3, Δ3,Δ6,) «Ο άρτος αγιάζεται με το λόγο του Θεού και την προσευχή και δεν προχωρά στο σώμα του Λόγου (δεν πάει να γίνει σώμα) την ώρα που το τρώμε και το πίνουμε αλλά αμέσως μεταβάλλεται σε σώμα του Λόγου» (άγ.Γρηγ.Νύσσης(386μ.Χ)ΕΠΕ1.529) «Η ενέργεια του Πνεύματος πραγματοποιεί τα υπερφυσικά, τα οποία δεν μπορεί να κατανοήσει, παρά μόνο η πίστη... Δεν ξέρουμε τίποτα περισσότερο... ο τρόπος [που γίνεται το θαύμα] είναι ανεξερεύνητος... Δεν κατεβαίνει από τον ουρανό το σώμα που αναλήφθηκε, αλλά ο ίδιος ο άρτος και ο οίνος μεταβάλλονται σε σώμα και αίμα Θεού... και δεν είναι δύο σώματα, αλλά ένα και το ίδιο» (άγ.Ιωαν.Δαμασκ. (+784μ.Χ.) ΕΠΕ1, 467-9) «Διότι δεν είπε, αυτό είναι αντίτυπο (τύπος), αλλά αυτό είναι το σώμα μου· διότι με κάποια απερίγραπτη ενέργεια μεταβάλλεται, έστω και αν φαίνεται σε μας άρτος. Επειδή δηλαδή είμαστε αδύναμοι και δεν θα δεχόμασταν να τρώμε κρέας ωμό και σάρκα ανθρώπου, για αυτό φαίνεται μεν σε μας άρτος, στην πραγματικότητα όμως είναι σάρκα»(Θεοφύλακτος(+1107μ.Χ)PG123,414) «[1529 μ.Χ.] Ο Ζβίγγλιος...δεν ήθελε να αποσύρει τας απόψεις του περί της Ευχαριστίας ως συμβόλου και αναμνήσεως μάλλον παρά ως θαύματος. Ο Λούθηρος έγραψε με κιμωλίαν επί της τραπέζης της συσκέψεως τας λέξεις αι οποίαι αποδίδονται εις τον Χριστόν - «Τούτο έστί τό σῶμα μου» - και δεν εδέχετο άλλην ερμηνεία, από την κατά γράμμα» (W.Durant,Παγκ.Ιστ.Πολιτ.ΣΤ,480). Ο Λούθηρος δεν δεχόταν τη «μεταβολή» και ότι είναι Σώμα Χριστού και εκτός της χρήσης. Δες όμως το:ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΘΕΙΑΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ, στο τέλος του παρόντος.]

Λαός· Ἀμήν.

Ἰερ· Ὁμοίως καί τὸ Ποτήριον (83^A) μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων·

Παρόμοια έκανε και με το ποτήριο μετά το δείπνο, λέγοντας·

«Προσφέρεται στον προεστώτα (ιερέα) των αδελφών άρτος και ποτήριο νερού και κράματος κρασιού» (αγ.Ιουστίνος(150μ.Χ) ΕΠΕ 191)

Ἰερ· Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου, τὸ τῆς καινῆς διαθήκης(84), τὸ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν(85) .

Πιείτε απ' αυτό όλοι, αυτό είναι το αίμα μου, που επικυρώνει την καινούργια διαθήκη (συμφωνία μου μαζί σας), το οποίο χύνεται για σας και για πολλούς άλλους, για άφεση των αμαρτιών.

[(84) «Λαβὼν δὲ Μωϋσῆς τὸ αἷμα κατεσκέδασε τοῦ λαοῦ καὶ εἶπεν· ἰδοὺ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης, ἧς διέθετο Κύριος πρὸς ὑμᾶς (=Λαβὼν ἔπειτα ο Μωϋσῆς τα δοχεῖα με το αίμα ερράντισε με αυτό τον λαόν και εἶπεν· ἰδοὺ το αἷμα τῆς Διαθήκης, την οποίαν ἔκαμεν ο Κυριος προς σας). Εξόδου 24,8» (85) «Το αίμα των ταύρων και των τράγων, και το ράντισμα... εξαγνίζουν τους θρησκευτικά ακάθαρτους καθαρίζοντάς τους εξωτερικά. Πόσο μάλλον το αίμα του Χριστού... θα καθάρσει τη συνείδησή σας από τα έργα που οδηγούν στο θάνατο» (προς Εβρ.9,13-14) «Το αίμα τού Ιησού Χριστού... μας καθαρίζει από κάθε αμαρτία»(Αΐω.1,7)]

Λαός· Ἀμήν.

H ΑΝΑΜΝΗΣΗ(86)

[(86)Το μικρό αυτό τμήμα της Αναφοράς ονομάζεται «Ανάμνησις», διότι είναι συντεταγμένο σύμφωνα με τα λόγια που είπε ο Κύριος στους μαθητές αμέσως μόλις παρέδωσε το μυστήριο: «Τούτο ποιεῖτε εἰς την εμὴν ἀνάμνησιν»(Λουκ. κβ' 19, Α΄ Κορ. ια' 24-25)(Τρεμπέλας) «Διότι πάντοτε προσφέρουμε τον ίδιο Χριστό...επομένως μία είναι η θυσία...Εκείνην προσφέρουμε και τώρα, εκείνη που προσφέρθηκε τότε, την αναλλοίωτη. Όχι άλλη θυσία, αλλά την ίδια πάντοτε επιτελούμε· ή καλύτερα κάνουμε ανάμνηση της θυσίας. - Πιστέψτε ότι και τώρα εκείνο το δείπνο είναι, στο οποίο και Αυτός κάθισε. Διότι εκείνο σε τίποτα δεν διαφέρει από αυτό... - Σε τίποτα δεν είναι αυτή [η θυσία] κατώτερη από εκείνη, διότι και αυτήν δεν την αγιάζουν άνθρωποι, αλλά αυτός που και εκείνην αγίασε. - Σταυρώνεται ο Χριστός κατά τον τύπο, σφαζόμενος με το μαχαίρι της ιερατικής ευχής. - Δεν είναι έργα ανθρώπινης δύναμης αυτά εδώ. Αυτός που έκανε αυτά τότε σε εκείνο το δείπνο, αυτός τελεί και τώρα αυτά. Εμείς επέχουμε θέση υπηρετών· ενώ εκείνος που τα αγιάζει και τα μεταβάλλει είναι αυτός... Η τράπεζα αυτή είναι η ίδια εκείνη και δεν έχει τίποτα το υποδεέστερο. Διότι δεν την δημιουργεί εκείνη μεν ο Χριστός, ενώ αυτήν άνθρωπος, αλλά και αυτήν ο Ίδιος. Αυτό είναι εκείνο το υπερώο, όπου ήταν τότε συγκεντρωμένοι» (Χρυσ.ΕΠΕ25.39·11.59·23.501·ΕΠΕ26.613·12.217) «Ο ίδιος είναι προσφέρων και

προσφερόμενος» (Αυγουστίνος ΡL41,284) «Με το λόγο σου [ιερέα] τραβάς προς τα κάτω το Λόγο τέμνοντας με αναίμακτη τομή το Δεσποτικό σώμα και αίμα, έχοντας ξίφος τη φωνή σου»(Γρηγ.Θεολ.ΕΠΕ7.289) «Στάσου γεμάτος τρόμο, σαν να βλέπεις τον Υιό του Θεού να θυσιάζεται για σένα»(ΣυμεώνΝ.Θεολ.ΕΠΕ19Δ.321) «Δεν έπαυσε την ιερωσύνη Του (ο Χριστός), αλλά λειτουργεί παντοτεινά αυτή τη λειτουργία για μας... Δεν σφάζεται αυτή την ώρα ο Αμνός, αλλά ο άρτος μεταβάλλεται στο σφαγμένο Αμνό...Η μεν μεταβολή γίνεται, η δε σφαγή δεν γίνεται» (Νικ. Καβ. ΕΠΕ,145,169)]

Ιερ· Μεμνημένοι τοίνυν τῆς σωτηρίου ταύτης ἐντολῆς καὶ πάντων(87) τῶν ὑπὲρ ἡμῶν γεγεννημένων,

Ενθυμούμενοι λοιπόν τη σωτήρια αυτή εντολή και όλα όσα έγιναν για χάρη μας, του Σταυροῦ(88), του τάφου, τῆς τριημέρου ἀναστάσεως, τῆς εἰς οὐρανοὺς ἀναβάσεως, τῆς ἐκ δεξιῶν καθέδρας, τῆς δευτέρας καὶ ἐνδόξου πάλιν παρουσίας, το Σταυρό, τον τάφο, την τριήμερη ἀνάσταση, την ἀνάβαση (=Ανάληψη) στους ουρανοὺς, την ἐνθρόνισή του στα δεξιά του Πατέρα, τη δεύτερη και ἐνδοξη πάλι παρουσία του, [(87) «[Η Λειτουργία] εἶναι συγκεφαλαίωση της ὅλης οικονομίας» (Θεοδ.ΣτουδίτηςPG99,340) «Εἶναι ὅλη η μυσταγωγία σαν ακριβῶς μία εἰκόνα ενός σώματος, της ζωῆς του Χριστοῦ, που φέρνει μπροστά στα μάτια μας ὅλα τα μέρη της ἀπὸ την ἀρχή ως το τέλος» (Νικ.ΚαβάσιλαςΕΠΕ37) (88) «Μυστήριον ἀπόρρητον τελούνταν (στο Σταυρό). Βγήκε νερό και αἷμα. Αὐτές οι πηγές δεν βγήκαν ἀπὸ το σῶμα του ἀπλῶς και ως ἔτυχε, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἀπὸ αὐτά τα δύο συστάθηκε ἡ Ἐκκλησία. Και το γνωρίζουν αὐτοὶ που μυσούνται στα μυστήρια, που ἀναγεννιούνται μεν με νερό, τρέφονται δε με αἷμα και σάρκα. Απὸ ἐδῶ λαμβάνουν ἀρχὴ τα μυστήρια»(Χρυσ.ΕΠΕ14.677)]

Καὶ ἐκφωνεῖ·

Τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν (88^Α) σοὶ προσφέρομεν (πιο σωστὴ γραφὴ εἶναι: προσφέροντες) κατὰ πάντα καὶ διὰ πάντα.

Τα δικά σου ἀπὸ τα δικά σου προσφέρουμε σε σένα σε κάθε καιρὸ [ἢ τόπο] και για ὅλες τις ευεργεσίες σου.

[(88^Α) «δικὰ Του» δῶρα το ψωμί και το κρασί ἐπειδὴ ἀφιερώθηκαν σε Αὐτόν στην τελετὴ της Προσκομιδῆς, «ἀπὸ τα δικά Του» ἐπειδὴ προέρχονται ἀπὸ τα δικά Του δημιουργήματα]

Λαός· Σὲ ὑμνοῦμεν, σὲ εὐλογοῦμεν, σοὶ εὐχαριστοῦμεν, Κύριε, καὶ δεόμεθά σου, ὁ Θεὸς ἡμῶν. Σε υμνοῦμε, σε εὐλογούμε, σε ευχαριστούμε, Κύριε, και σε παρακαλούμε, Θεέ μας.

Η ΕΠΙΚΛΗΣΗ – Ο ΚΑΘΑΓΙΑΣΜΟΣ(89)

[(89) «Στέκεται ο ιερέας σηκώνοντας τα χέρια στον ουρανὸ, καλώντας το Πνεῦμα το Ἅγιο να ἔλθει και να ἀγγίξει τα προκείμενα (δῶρα)...και ὅταν δώσει την χάρη το Πνεῦμα, ὅταν κατέβει, ὅταν ἀγγίξει τα προκείμενα, ὅταν δεις το πρόβατο σφαγμένο και ολοκληρωμένο... - Ἡ χάρη του Πνεύματος που εἶναι παρούσα και πετὰ επάνω ἀπὸ ὅλους, ετοιμάζει τη μυστικὴ ἐκείνη θυσία. - Μπορούμε να εορτάζουμε πάντοτε Πεντηκοστή. - Πνευματικὸ πυρ ἀναβλύζει ἀπὸ την ἀχραντὴ τράπεζα...το πνευματικὸ πυρ κατεβαίνει και το αἷμα χύνεται στο ποτήρι ἀπὸ την ἀχραντὴ πλευρά για κάθαρση δική σου» (Χρυσ.ΕΠΕ35.653·36.313·36.299·30.315) «Ὅπωςδὴποτε ὅ,τι ἀγγίξει το ἅγιο Πνεῦμα, αὐτὸ ἀγιάζεται και μεταβάλλεται» (ἀγ. Κύριλλος Ἱεροσ. Μυστ.Κατηχ.Ε,7) «Ἡ ὥρα αὐτὴ σημαίνει την ὥρα ἐκείνη (της Πεντηκοστῆς)... αὐτὸ εἶναι ἔργο ἐκείνης της καθόδου [του Πνεύματος στην Πεντηκοστή]» (ἀγ.Νικ.ΚαβάσιλαςΕΠΕ 22,188,144). «Ποτέ δε λειτούργησα χωρὶς να δῶ το Ἅγιο Πνεῦμα, ὅπως το εἶδα ὅταν χειροτονήθηκα...Το εἶδα ἀπλό, χωρὶς μορφή, ἀλλὰ σαν φως»(ἀγ.Συμεών Νέος Θεολ.ΡG120,688)]

Ἱερ· Ἐτι προσφερόμεν σοὶ τὴν λογικὴν ταύτην καὶ ἀναίμακτον λατρείαν καὶ παρακαλουμέν σε καὶ δεόμεθα καὶ ἱκετεύομεν· κατὰπεμψον τὸ Πνεῦμά σου τὸ Ἅγιον ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τὰ προκείμενα δῶρα ταῦτα.

Ακόμα σου προσφέρουμε αὐτὴ τη λογικὴ και χωρὶς αἷμα λατρεία, και σε παρακαλούμε και δεόμαστε και ἱκετεύουμε· στείλε ἀπὸ ψηλά το Πνεῦμα σου το ἅγιο σ' ἐμᾶς και σ' αὐτά ἐδῶ τα δῶρα.

Ὁ Διάκονος δεικνύων διὰ τοῦ ὁραρίου τὸν ἅγιον Ἄρτον λέγει·

Εὐλόγησον, Δέσποτα, τὸν ἅγιον Ἄρτον. Ευλόγησε, Δέσποτα, τον ἅγιο ἄρτο.

Καὶ ὁ Ἱερεὺς ἐπάνω τοῦ ἁγίου Ἄρτου εὐλογῶν λέγει·

Καὶ ποιήσον τὸν μὲν Ἄρτον τοῦτον τίμιον σῶμα τοῦ Χριστοῦ σου.

Και κάνε αὐτὸν τὸν ἄρτο τίμιο σῶμα τοῦ Χριστοῦ σου,

Ὁ Διάκονος· Ἀμήν. Εὐλόγησον, Δέσποτα, τὸ ἅγιον Ποτήριον. Ἀμήν. Ευλόγησε, δέσποτα, τὸ ἅγιο ποτήριο.

Ὁ Ἱερεὺς εὐλογῶν ἐπάνω τοῦ ἁγίου Ποτηρίου λέγει·

Τὸ δὲ ἐν τῷ Ποτηρίῳ τούτῳ, τίμιον αἶμα τοῦ Χριστοῦ σου.

Και τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ τοῦ ποτηρίου (τὸ κρασί), κάνε τὸ τίμιο αἶμα τοῦ Χριστοῦ σου,

Ὁ Διάκονος δεικνύων διὰ τοῦ ὀραρίου ἀμφότερα τὰ Ἅγια λέγει·

Ἀμήν. Εὐλόγησον, Δέσποτα, ἀμφότερα τὰ Ἅγια. Ἀμήν. Ευλόγησε, Δέσποτα, καὶ τὰ δύο Ἅγια.

Ὁ δὲ Ἱερεὺς εὐλογῶν τὸν τε ἅγιον Ἄρτον καὶ τὸ ἅγιον Ποτήριον λέγει·

Μεταβαλὼν τῷ Πνεύματί σου τῷ Ἁγίῳ(90). Μεταβάλλοντας αὐτὰ με τὸ Πνεῦμα σου τὸ Ἅγιο.

[(90) «Τὰ λόγια τῆς ἐπὶ κλήσης κατὰ τὸν αγιασμό τοῦ ἄρτου τῆς θείας Ευχαριστίας καὶ τοῦ ποτηρίου, ποῖος ἀπὸ τοὺς ἁγίους μᾶς τὰ ἀφῆσε γραπτὰ; Δεν ἀρκοῦμαστε ἀσφαλῶς σὲ αὐτὰ που ὁ Ἀπόστολος ἢ τὸ Ευαγγέλιο μνημόνευσαν, ἀλλὰ πρὶν τὴν Ευχαριστία καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὴν λέμε καὶ ἄλλα, διότι παραλάβामε ἀπὸ τὴν ἀγραφὴ διδασκαλία ὅτι ἔχουν μεγάλη δύναμη στὴν ἐπιτέλεση τοῦ μυστηρίου» (Μ.Βασίλειος ΕΠΕ10,459)]

Διακ· Ἀμήν. Ἀμήν. Ἀμήν(91) .

[(91)«Προσφέρεται ἄρτος καὶ οἶνος καὶ νερό, ἐνῶ ὁ προεστὼς ἀναπέμπει, ἀνάλογα με τὴ δύναμή του, ὁμοίως εὐχές καὶ ευχαριστίες καὶ ὁ λαὸς ἐπευφημεῖ λέγοντας τὸ «αμήν»» (Ιουστίνος Α Απολ,67) «[Γράφει ὁ αγ. Διονύσιος Ἀλεξ.τὸ 257 μ.Χ.) Ἄκουσε (ένας πιστός) τὴν θεία ευχαριστία, ἀντιφώνησε τὸ «αμήν», παρέστη στὴν τράπεζα, ἀπλῶσε τὰ χέρια του νὰ παραλάβει τὴν ἁγία τροφή...» (Ευσεβ. Καισ.ΕΠΕ3.23)]

Ἱερ· Ὡστε γενέσθαι τοῖς μεταλαμβάνουσιν εἰς νῆψιν ψυχῆς, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, εἰς κοινωνίαν τοῦ Ἁγίου σου Πνεύματος, εἰς βασιλείας οὐρανῶν πλήρωμα, εἰς παρρησίαν τὴν πρὸς σέ, μὴ εἰς κρίμα ἢ εἰς κατάκριμα.

Κάνε ὥστε, ὅσοι κοινωνοῦν, νὰ ἔχουν ἀγρυπνὴ τὴν ψυχὴ, νὰ συγχωρεθοῦν οἱ ἁμαρτίες τους, νὰ συμμετέχουν στὶς δωρεές τοῦ Ἁγίου σου Πνεύματος, νὰ πάρουν θέσιν στὴν ολότητα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, νὰ ἔχουν θάρρος ἐνώπιόν Σου, νὰ μὴν κατακριθοῦν καὶ καταδικαστοῦν.

Ἔτι προσφέρομέν σοι τὴν λογικὴν ταύτην λατρείαν ὑπὲρ τῶν ἐν πίστει ἀναπαυσαμένων προπατόρων, πατέρων, πατριαρχῶν, προφητῶν, ἀποστόλων, κηρύκων, εὐαγγελιστῶν, μαρτύρων, ὁμολογητῶν, ἐγκρατευτῶν καὶ παντὸς πνεύματος δικαίου ἐν πίστει τετελειωμένου(92) .

Ἀκόμα σου προσφέρουμε τὴ λογικὴ αὐτὴ λατρεία γιὰ ἐκείνους που με πίστη ἀναπαύτηκαν, προπάτορες, πατέρες, πατριάρχες, προφῆτες, ἀποστόλους, κήρυκες, εὐαγγελιστές, μάρτυρες, ὁμολογητές, ἐγκρατευτές (ασκητές, οσίους, που ἀσκοῦν ἐγκράτεια), καὶ γιὰ κάθε ψυχὴ δικαίου που πέθανε με πίστη. [ἢ καὶ: που τελειοποιήθηκε με τὴν πίστη]

[(92) «Μετὰ ἀπὸ αὐτὲς τὶς εὐχές καὶ αὐτοὺς τοὺς λόγους, τὸ ὅλο τῆς ἱεουργίας ἔχει ἐπιτευχθεῖ καὶ ἔχει τελειώσει, τὰ δῶρα ἁγιάστηκαν καὶ ἡ θυσία ὁλοκληρώθηκε, τὸ μέγα θῦμα καὶ ἱερό σφάγιο που σφάχτηκε γιὰ χάρι τοῦ κόσμου φαίνεται ξαπλωμένο πάνω στὴν ἁγία τράπεζα»(Νικ. Καβάσιλας) «Τὴ γῆ οὐρανὸ κάνει γιὰ σένα αὐτὸ τὸ μυστήριον... Διότι αὐτὸ που τιμᾶται περισσότερο ἀπὸ ὅλα ἐκεῖ, αὐτὸ θὰ σου δείξω ὅτι βρίσκεται πάνω στὴ γῆ... τὸ πολυτιμότερο ἀπὸ ὅλα καὶ στοὺς οὐρανοὺς εἶναι τὸ σῶμα τοῦ βασιλιά... Ὅχι ἀγγέλους οὔτε ἀρχαγγέλους, οὔτε οὐρανοὺς καὶ οὐρανοὺς οὐρανῶν, ἀλλὰ αὐτὸν τὸν ἴδιο τὸν δεσπότη ὅλων αὐτῶν, σοῦ δείχνω... καὶ ὄχι μόνο βλέπεις ἀλλὰ καὶ ἀγγίζεις καὶ δὲν ἀγγίζεις μόνο, ἀλλὰ τρῶς»(Χρυσ.ΕΠΕ 18^Α105) «Ἄγγελοι παρίστανται γύρω ἀπὸ τὸν ἱερέα καὶ κάθε οὐράνιο τάγμα βοᾷ καὶ ὁ τόπος γύρω ἀπὸ τὸ θυσιαστήριον γεμίζει πρὸς τιμὴν τοῦ κειμένου πάνω σ' αὐτό... Ἕνας πρεσβύτερος, θαυμαστός ἄνδρας, ὁ ὁποῖος συνήθιζε νὰ βλέπῃ ἀποκαλύψεις,... ἀξιῶθηκε νὰ δει ἕνα τέτοιο θέαμα. Κατὰ τὴ στιγμὴ δηλαδὴ τῆς τελέσεως τοῦ μυστηρίου, τοῦ παραχωρήθηκε, κατὰ τὴ δύναμή του, νὰ δει ξαφνικά πλῆθος ἀγγέλων, στολισμένων με λαμπρές στολές, οἱ ὁποῖοι εἶχαν κυκλώσει τὸ θυσιαστήριον καὶ εἶχαν στρέψει τὸ βλέμμα τους πρὸς τὰ κάτω, σαν νὰ ἐβλεπε κάποιος στρατιῶτες νὰ

παρίστανται ενώπιον βασιλέα»(ο.π.28,268) «Έρχεσαι σε θυσία φρικτή και άγια...Σφαγμένος βρίσκεται μπροστά σου ο Χριστός»(ο.π.35,585) «Όταν ο Δεσπότης είναι παρών, όταν επιτελείται ο θάνατος Εκείνου, η φρικτή θυσία»(ο.π.15,623)]

Καὶ ἐκφωνεῖ· Ἐξαιρέτως τῆς παναγίας, ἀχράντου, ὑπερευλογημένης, ἐνδόξου, δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας.

Ιδιαίτερα για την Παναγία, την άχραντη (αγνή), υπερευλογημένη, ένδοξη, δέσποινά μας Θεοτόκο και αειπάρθενη Μαρία.

Λαός· Ἄξιόν ἐστιν(93) ὡς ἀληθῶς μακαρίζειν σε τὴν Θεοτόκον, τὴν ἀειμακάριστον καὶ παναμώμητον καὶ μητέρα τοῦ Θεοῦ ἡμῶν.

Αξίζει αληθινά να μακαρίζουμε εσένα τη Θεοτόκο, που πάντοτε σε μακαρίζουν και είσαι πάναγνη και μητέρα του Θεού μας·

Τὴν τιμιωτέραν τῶν Χερουβὶμ καὶ ἐνδοξοτέραν ἀσυγκρίτως τῶν Σεραφίμ· τὴν ἀδιαφθόρως Θεὸν Λόγον τεκοῦσαν(94) , τὴν ὄντως Θεοτόκον, σὲ μεγαλύνομεν.

Εσένα, που είσαι πιο τιμημένη από τα Χερουβίμ και ασύγκριτα πιο ένδοξη από τα Σεραφίμ· εσένα που, χωρίς φθορά της παρθενίας σου, γέννησες το Θεό Λόγο, που πραγματικά είσαι Μητέρα του Θεού, σε δοξάζουμε με ύμνους.

[(93) Η Ιστορία του «Άξιον εστί». Κοντά στις Καρυές, ασκήτεψε ένας ενάρετος Ιερομόναχος με τον υποτακτικό του. Σάββατο βράδυ της 11ης Ιουνίου του 980 μ.Χ., ο Γέροντας ξεκίνησε να πάει σε αγρυπνία στο Ναό του Πρωτάτου αφήνοντας πίσω στο κελί τον υποτακτικό. Ο υποτακτικός δέχτηκε την επίσκεψη ενός αγνώστου μοναχού. Όταν ήρθε η ώρα να τελέσουν τα μοναχικά τους καθήκοντα και αφού άρχισαν να ψάλλουν τον Όρθρο, φθάνοντας στην θ'ωδή, ενώ ο υποτακτικός επρόκειτο να ψάλλει τον αρχαίο ύμνο του αγ. Κοσμά του μελωδού "Τὴν τιμιωτέραν τῶν Χερουβείμ..." ενώπιον της εικόνας της Θεοτόκου, όμως ο φιλοξενούμενος παρενέβαλε τον άγνωστο μέχρι τότε ύμνο "Ἄξιόν ἐστιν ὡς ἀληθῶς..." και μετά επισύναψε και το "Τὴν τιμιωτέραν τῶν Χερουβείμ..." έως τέλους. Ακούγοντας για πρώτη φορά αυτόν τον ύμνο ο υποτακτικός, ένιωσε δέος και ζήτησε από τον μοναχό να τον γράψει κάπου για να τον θυμάται. Καθώς όμως δεν υπήρχε χαρτί και μελάνι, ο μοναχός χάραξε με το δάχτυλό του τα ιερά αυτά λόγια σε μια πέτρινη πλάκα, προσθέτοντας: από της σήμερα και εις το εξής, ούτω να ψάλλετε και εσεῖς και όλοι οι Ορθόδοξοι. Λέγοντας αυτά έγινε άφαντος. Επιστρέφοντας ο Γέροντας άκουσε τη διήγηση από τον μαθητή του και είδε την χαραγμένη πλάκα. Αμέσως έσπευσαν να ανακοινώσουν το θαύμα στους άλλους μοναχούς. Αυτοί έστειλαν την πλάκα που χαράχτηκε ο ύμνος αυτός στον Πατριάρχη, έτσι ώστε ο ύμνος να διαδοθεί σε όλη την Εκκλησία.

(94) «(Ο Χριστός)Από την φύση και την ουσία όμως εκείνης που τον εγέννησε κυρίως και αληθώς μεταδίδει την σάρκα την οποία ανέλαβε από αυτήν. Κι όπως ακριβώς όλοι εμείς ελάβαμε από το πλήρωμά του, έτσι όλοι μεταλαμβάνουμε από την αμώμητη σάρκα της παναγίας Μητέρας του, την οποία ανέλαβε από αυτήν· κι όπως ο Χριστός και Θεός μας έγινε Υιός της και Θεός, ενώ διετέλεσε αδελφός μας, έτσι κι εμείς -πω πω ανέκφραστη φιλανθρωπία!- θα γίνουμε υιοί της Θεοτόκου μητέρας του και αδελφοί του ίδιου του Χριστού» (ΣυμεώνΝ.Θεολ19Β,σ.183)]

Ἱερ· Τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, προφήτου, προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ· τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πανευφύμων Ἀποστόλων· τοῦ ἁγίου (τοῦ δεῖνος), οὗ καὶ τὴν μνήμην ἐπιτελοῦμεν, καὶ πάντων σου τῶν ἁγίων, ὧν ταῖς ἱκεσίαις ἐπίσκεισαι ἡμᾶς, ὁ Θεός.

Ας μνημονεύσουμε τον άγιο Ιωάννη, τον προφήτη, πρόδρομο και βαπτιστή, τους αγίους ενδόξους και τιμημένους σ' όλο τον κόσμο αποστόλους· τον άγιο (τάδε) που τη μνήμη του γιορτάζουμε και όλους τους αγίους σου, με τις παρακλήσεις των οποίων επισκέψου μας, Θεέ μας.

Καὶ μνήσθητι πάντων τῶν κεκοιμημένων ἐπ' ἐλπίδι ἀναστάσεως ζωῆς αἰωνίου

(μνημονεύει ἐνταῦθα ἐδῶ τα ονόματα των νεκρῶν, ΑΥΤΟ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ!)(95)

καὶ ἀνάπαυσον αὐτούς, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὅπου ἐπισκοπεῖ τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου.

Και θυμήσου όλους που κοιμήθηκαν με την ελπίδα της ανάστασης σε μία ζωή αιώνια (και μνημονεύει εδώ τα ονόματα των νεκρών που θέλει) και ανάπαυσέ τους, Θεέ μας, όπου λάμπει το φως του προσώπου σου.

[(95) «Προσφέρετε [τη Θ.Ευχαρ.] και στα κοιμητήρια και στις κηδείες των νεκρών...χωρίς δισταγμό παρακαλώντας να προσφέρετε υπέρ των κεκοιμημένων» (Διδασκ.Αποστ.(200-250 μ.Χ.) Τρεμπέλα Αρχαί & χαρακτήρ ... 208) «Δεν γίνονται άσκοπα οι προσφορές για τους νεκρούς... Όλα αυτά, το Πνεύμα τα διάταξε, θέλοντας να ωφελούμαστε εμείς μεταξύ μας...Μην αμφιβάλλεις ότι θα αποκομίσει κάποια ωφέλεια...Όσο έχουμε μπροστά μας τα μυστήρια, είναι μέγιστη τιμή για όλους να αξιωθούν να μνημονευτούν. - Δεν θεσπίστηκαν αυτά τυχαία από τους αποστόλους, το να θυμόμαστε δηλαδή αυτούς... κατά τη διάρκεια των φρικτών μυστηρίων· γνωρίζουν ότι γίνεται για αυτούς πολύ κέρδος, πολλή ωφέλεια. Διότι όταν στέκεται ολόκληρος λαός με τα χέρια υψωμένα, το ιερατικό πλήρωμα και τελείται η φοβερή θυσία, πώς δεν θα ελκύσουμε το έλεος του Θεού προσευχόμενοι για χάρη τους; - Για να έλθει σε αυτούς από αυτό [το μνημόσυνο] κάποια παρηγοριά...Γίνονται αυτά με την εντολή του αγίου Πνεύματος... Διότι έχουμε μπροστά μας το κοινό καθάριστο της οικουμένης [το Χριστό]... Και είναι δυνατόν από παντού να κερδήσουμε για αυτούς συγγνώμη, από τις προσευχές, από τα δώρα που κάνουμε για χάρη τους»(Χρυσ.ΕΠΕ15,623·21,441·18^Α.693) «Πιστεύουμε ότι μεγίστη ωφέλεια θα επέλθει στις ψυχές, για τις οποίες αναπέμπεται η δέηση της αγίας και πιο φρικτής θυσίας που έχουμε μπροστά μας»(Κύριλλος Ιεροσ.ΡΓ 33,1116) «Το καλύτερο απ' όλα τα μνημόσυνα... είναι η προσεκτική ζωή μας, ο αγώνας που θα κάνουμε για να κόψουμε τα ελαττώματά μας και να λαμπικάρουμε την ψυχή μας...Οι κεκοιμημένοι νιώθουν χαρά, όταν ένας απόγονός τους είναι κοντά στο Θεό»(ΠαΐσιουΔ,279)]

Ἔτι παρακαλοῦμέν σε· μνήσθητι, Κύριε, πάσης ἐπισκοπῆς ὀρθοδόξων, τῶν ὀρθοτομούντων τὸν λόγον τῆς σῆς ἀληθείας, παντὸς τοῦ πρεσβυτερίου, τῆς ἐν Χριστῷ διακονίας καὶ παντὸς ἱερατικοῦ καὶ μοναχικοῦ τάγματος.

Ακόμα σε παρακαλούμε· θυμήσου, Κύριε, όλους τους ορθόδοξους επισκόπους, που διδάσκουν ορθά το λόγο της αλήθειάς σου, όλους τους πρεσβυτέρους, τους διακόνους του Χριστού και κάθε ιερατικό και μοναχικό τάγμα.

Ἔτι προσφερόμεν σοι τὴν λογικὴν ταύτην λατρείαν ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης· ὑπὲρ τῆς ἀγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας· ὑπὲρ τῶν ἐν ἀγνείᾳ καὶ σεμνῇ πολιτείᾳ διαγόντων· ὑπὲρ τῶν ἀρχόντων καὶ τοῦ στρατοῦ ἡμῶν. Δὸς αὐτοῖς, Κύριε, εἰρηνικὸν τὸ πολίτευμα, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἐν τῇ γαλήνῃ αὐτῶν ἡρεμον καὶ ἡσυχίον βίον διάγωμεν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι.

Ακόμα σου προσφέρουμε τη λογική αυτή λατρεία για την οικουμένη, για την αγία σου καθολική και αποστολική Εκκλησία, για εκείνους που ζουν με αγνότητα και σεμνότητα, για τους άρχοντές μας και για τον στρατό μας. Χάρισέ τους, Κύριε, ειρηνική την εξουσία, ώστε και εμείς μέσα σ' αυτήν τη γαλήνη να ζούμε ήρεμη και ήσυχη ζωή, με κάθε ευσέβεια και σεμνότητα.

Καὶ ἐκφωνεῖ·

Ἐν πρώτοις μνήσθητι(96), Κύριε, τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν (δεῖνος), ὃν χάρισαι ταῖς ἀγίαις σου Ἐκκλησίαις ἐν εἰρήνῃ, σῶον, ἔντιμον, ὑγιᾶ, μακροημερεύοντα καὶ ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς σῆς ἀληθείας.

Πρώτα θυμήσου, Κύριε, τον αρχιεπίσκοπό μας (τάδε) και χάρισέ τον στις αγίες Εκκλησίες σου ειρηνικό, σώο από κάθε κακό, τίμιο, υγιή, πολύχρονο και να διδάσκει ορθά το λόγο της αλήθειάς σου.

[(96) «Βρισκόμαστε στο σημείο όπου έχουν αρχίσει να διαβάζονται τα λεγόμενα "δίπτυχα"». Η λέξη δίπτυχα σημαίνει πίνακα, κατάλογο με δυο πτυχές, δυο πλευρές, όπου έγραφαν κι από εκεί διάβαζαν τα ονόματα των ζωντανών και των κεκοιμημένων. Η συνήθεια αυτή υπήρχε στη λειτουργική πράξη της Εκκλησίας από τους πρώτους αιώνες και σιγά σιγά εξελίχθηκε» (Κογκούλη...).«Πες μου, είναι μικρό πράγμα, να περιλαμβάνεται και το όνομά σου πάντα στις αγίες αναφορές και κάθε μέρα να αναπέμπονται ευχές προς το Θεό για το χωριό;»(Χρυσ.ΕΠΕ 15,533) «[η αγ.Μόνικα] Θάψτε το κορμί μου όπου θέλετε. Αυτό το ζήτημα να μη σας απασχολεί! Το μόνο που σας ζητώ είναι να με μνημονεύετε μπροστά στο βωμό του Κυρίου, όπου και αν βρίσκεστε»(Αυγουστίνου,Εξομολ.Β,73) Από τα Δίπτυχα ζωντανών και νεκρών διαγράφονταν οι αιρετικοί και αποκομμένοι από την Εκκλησία. «Γιατί εγώ και μ' αυτά που γίνονται δεν έρχομαι σε κοινωνία, ν' αναφέρονται δηλαδή στην αγία αναφορά όσοι έχουν δεχθεί ανάθεμα· γιατί φοβάμαι την καταδίκη από το ανάθεμα» (ΜάξιμοςΟμολΕΠΕ15Γ,42) «Η κοινωνία

με αυτόν (αιρετικό) συνιστά μολυσμό, και μόνο που τον αναφέρει κανείς δεν μπορεί να είναι ορθόδοξος»(άγ.Θεοδ.ΣτουδεΠΕ18Γ,515)]

Διάκ· Καὶ ὧν ἕκαστος κατὰ διάνοιαν ἔχει καὶ πάντων καὶ πασῶν.

Θυμήσου, Κύριε, και όποιους ο καθένας έχει στη σκέψη του, όλους και όλες.

Λαός· Καὶ πάντων καὶ πασῶν(97) (Θυμήσου, Κύριε,) Και όλους και όλες.

[(97)«Η επίκληση λοιπόν του θείου ελέους τη στιγμή αυτή από κάθε πιστό που παρευρίσκεται στη θεία Λειτουργία για τους προσφιλείς του ζωντανούς και κεκοιμημένους ισοδυναμεί με το να μνημονεύονται τα ονόματά τους μπροστά στο Θυσιαστήριο και απο τον διάκονο» (Τρεμπέλας) «Όταν ήμουν στην έρημο [του Άθωνος] και τελούσα μόνος τη θ. λειτουργία, έχοντας μαζί μου μόνο ένα μοναχό... ούτε εγώ ούτε ο μοναχός αισθανθήκαμε κάποια έλλειψη: Όλος εν γένει ο κόσμος ήταν εκεί μαζί μας· ο κόσμος και ο Κύριος· ο Κύριος και η αιωνιότητα»(άγ. Σωφρόνιος Έσσεξ, Οψόμεθα...365)]

Ίερ· Μνήσθητι, Κύριε, τῆς πόλεως ταύτης, ἐν ᾗ παροικοῦμεν καὶ πάσης πόλεως καὶ χώρας καὶ τῶν πίστει οἰκούντων ἐν αὐταῖς. Μνήσθητι, Κύριε, πλεόντων, ὁδοιπορούντων, νοσούντων, καμνόντων, αἰχμαλώτων καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν. Μνήσθητι, Κύριε, τῶν καρποφορούντων καὶ καλλιεργούντων ἐν ταῖς ἀγίαις σου Ἐκκλησίαις καὶ μεμνημένων τῶν πενήτων(98), καὶ ἐπὶ πάντας ἡμᾶς τὰ ἐλέη σου ἐξαπόστειλον.

Θυμήσου, Κύριε, την πόλη αυτήν στην οποία κατοικούμε προσωρινά και κάθε πόλη και χώρα και τους πιστούς που κατοικούν σ' αυτές. Θυμήσου, Κύριε, τους ταξιδιώτες της θάλασσας και της στεριάς, τους αρρώστους, τους ταλαιπωρημένους, τους αιχμαλώτους και χάρισέ τους τη σωτηρία τους. Θυμήσου, Κύριε, εκείνους που προσφέρουν καρποφόρες υπηρεσίες στις άγιες Εκκλησίες Σου, και θυμούνται τους φτωχούς και στείλε σ' όλους μας τα ελέη σου.

[(98) «Όσοι επίσης είναι εύποροι και θέλουν δίνουν ο καθένας κατά την προαίρεσή του ό,τι θέλουν και αυτά που μαζεύτηκαν κατατίθενται στον προεστώτα, και αυτός βοηθά ορφανά και χήρες, αυτούς που στερούνται οικονομικά μέσα λόγω ασθένειας ή άλλης αιτίας»(αγ.Ιουστίνος(150μ.Χ)ΕΠΕ195) «Μπαίνεις για να ελεηθείς. Προηγουμένως να ελεήσεις...Αν παρακαλās μαζί με την ελεημοσύνη, τότε θα πάρεις τη χάρη...Δεν σε ακούει ο Θεός, όταν απλώς σηκώνεις τα χέρια σου στην προσευχή. Άπλωσε τα χέρια όχι μόνο στον ουρανό, αλλά και στα χέρια των φτωχών. - Όπως έχει καθιερωθεί να υπάρχουν βρύσες στις αυλές των ναών, ώστε όσοι πρόκειται να προσευχηθούν στο Θεό πρώτα να πλένουν τα χέρια τους και ύστερα να τα σηκώνουν για προσευχή, έτσι και τους φτωχούς τούς έστησαν οι πατέρες μπροστά από τις πόρτες αντί για πηγές και βρύσες, για να καθαρίζουμε πρώτα την ψυχή μας με τη φιλανθρωπία, όπως πλένουμε τα χέρια μας με το νερό, και ύστερα να προσευχόμαστε. - Στη σάρκα του άλλου προσφέρεις θυσία στον Κύριο [με την ελεημοσύνη]. Το θυσιαστήριο αυτό είναι πιο φριχτό... κι απ' αυτήν την αγία τράπεζα... Το θυσιαστήριο της αγ. τράπεζας είναι σεβαστό λόγω της θυσίας που τίθεται πάνω σ' αυτό. Το άλλο όμως, της ελεημοσύνης...διότι αποτελείται από το ίδιο το θύμα... Η αγ. τράπεζα... δέχεται το σώμα του Χριστού. Το άλλο όμως θυσιαστήριο, το ίδιο είναι σώμα Χριστού» (Χρυσ. ΕΠΕ 23.476·27.385·19,529)]

Καὶ ἐκφωνεῖ·

Καὶ δὸς ἡμῖν ἐν ἐνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ(99) δοξάζειν καὶ ἀνυμνεῖν τὸ πάντιμον καὶ μεγαλοπρεπὲς ὄνομά σου, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Και δώσε μας μ' ένα στόμα και με μία καρδιά να δοξάζουμε και να υμνούμε το τιμημένο και μεγαλόπρεπο όνομά σου, του Πατέρα και του Υιού και του αγίου Πνεύματος, τώρα και πάντοτε και στους ατέλειωτους αιώνες.

[(99)«Γί' αυτό με την ομόνοια σας και τη ομόφωνη αγάπη υμνείται ο Ιησούς Χριστός... να συναθροίζεσθε, ώστε από συμφώνου και με ομόνοια, έχοντας δεχθεί τον χαρακτήρα του Θεού, να υμνεῖτε ενωμένοι με μια φωνή, δια του Ιησού Χριστού, τον Πατέρα, για να σας ακούσει και να σας γνωρίσει, μέσω αυτών που κάνετε, όντας μέλη του Υιού του. Είναι λοιπόν χρήσιμο να βρίσκεσθε σε άψογη ενότητα, για να είστε και πάντοτε μέτοχοι του Θεού»(Ιγνάτιος ΕΠΕ,79) «Όπως σε λύρα παναρμόνια...δημιουργείται μία αρμονική συμφωνία από την κατάλληλη ρύθμιση όλων των χορδών... έτσι και εδώ έπρεπε να επικρατεί από όλους μία αρμονική συμφωνία· διότι μία εκκλησία έχουμε γίνει...

Την ευταξία των πολλών την καταστρέφει η αταξία του ενός»(Χρυσ.ΕΠΕ16Α.39) «Η Λειτουργία είναι ένα θαυμάσιο εκπαιδευτήριο, αλλά αρκεί η παρουσία ενός μόνο προσώπου που αμφιβάλλει, για να μη συνεχισθεί όπως συνήθως. Να γιατί, κατά βάθος, θα έπρεπε να δεχόμαστε μόνο τους πιστούς...κατά τη διάρκεια αυτού του Μυστηρίου...Κανείς να μην εισέρχεται έχοντας αμφιβολίες, αρνητικές σκέψεις. - Οποιαδήποτε αρνητική σκέψη που έχετε μέσα σας, ακόμη και όταν είστε μόνοι...ή όταν είστε όλοι μαζί με τους άλλους, κάθε αρνητική κριτική προκαλεί μια ρωγμή στον τοίχο του πνευματικού οχυρού μας...Δεν υπάρχουν λογισμοί που περνούν αδιάφορα...Αν σκέφτεσθε αρνητικά για κάποιον, το πρόσωπό σας, η ψυχική οσμή σας θα μολύνουν την ατμόσφαιρα και όλα θα αλλάξουν»(αγ.Σωφρόνιος Έσσεξ.ΟικοδομώνταςΑ61·Β151)]

Λαός· Ἀμήν.

Ἰερ· Καὶ ἔσται τὰ ἐλέη τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ(100) Χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν.

Ας είναι οι δωρεές της ευσπλαχνίας του μεγάλου Θεού και Σωτήρα μας Ιησού Χριστού μαζί με όλους σας.

[(100)«Πρέπει πάντοτε να περιστρέφουμε στο χώρο της καρδιάς μας το όνομα του Ιησού Χριστού»(ΗσύχιοςPG93,1512) «Μάστιζε τους εχθρούς με το όνομα του Ιησού, διότι δεν υπάρχει στον ουρανό και στη γη ισχυρότερο όπλο από αυτό»(ΚλίμαξΕΠΕ333-335)]

Λαός· Καὶ μετὰ τοῦ πνεύματός σου. Και με το δικό σου πνεύμα.

Διακ· Πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες, ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Αφού θυμηθήκαμε όλους τους αγίους, πάλι και πάλι με ειρήνη ας παρακαλέσουμε τον Κύριο.

Ὑπὲρ τῶν προσκομισθέντων καὶ ἁγιασθέντων(101) τιμίων Δώρων τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Για τα τίμια Δώρα που προσφέρθηκαν [ως θυσία] και αγιάσθηκαν ας παρακαλέσουμε τον Κύριο.

[(101)«Μη βλέπεις ότι είναι άρτος...· γιατί δεν αποβάλλονται από το σώμα όπως οι υπόλοιπες τροφές, μακριά το στόμα από κάτι τέτοιο και μη το σκεφτείς αυτό. Αλλά όπως το κερί ερχόμενο σε επαφή με τη φωτιά δεν μειώνεται καθόλου και δεν περισσεύει, έτσι να πιστεύεις και εδώ ότι αναμινγύονται τα μυστήρια με την ουσία του σώματος»(Χρυσ.ΕΠΕ30.317)]

Ὅπως ὁ φιλόανθρωπος Θεὸς ἡμῶν, ὁ προσδεξάμενος αὐτὰ εἰς τὸ ἅγιον καὶ ὑπερουράνιον καὶ νοερὸν αὐτοῦ θυσιαστήριον, εἰς ὁσμήν εὐωδίας πνευματικῆς, ἀντικαταπέμψῃ ἡμῖν τὴν θεῖαν χάριν καὶ τὴν δωρεὰν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δεηθῶμεν.

Ας παρακαλέσουμε, ώστε ο φιλόανθρωπος Θεός, που δέχτηκε αυτά τα δώρα στο άγιο και υπερουράνιο και πνευματικό θυσιαστήριό Του, σαν άρωμα ευωδίας πνευματικής, να μας στείλει σ' ανταπόδοση τη θεία χάρη και την δωρεά του αγίου Πνεύματος.

Ὑπὲρ τοῦ ρυσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς, κινδύνου καὶ ἀνάγκης τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Για να σωθούμε από κάθε θλίψη, οργή, κίνδυνο και ανάγκη ας παρακαλέσουμε τον Κύριο.

Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς, ὁ Θεός, τῇ σῇ χάριτι.

Βοήθησε, σώσε, ελέησε και φύλαξέ μας, Θεέ μας, με τη χάρη Σου.

Τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως(102) καὶ τὴν κοινωνίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος αἰτησάμενοι, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.

Αφού ζητήσαμε την ενότητα της πίστης και την κοινωνία (συμμετοχή στις δωρεές) του αγίου Πνεύματος, τους εαυτούς μας και τους άλλους και όλη μας τη ζωή ας αφήσουμε με εμπιστοσύνη στον Χριστό και Θεό μας.

[(102)«Ας αποστρεφόμεστε τις συνάξεις των αιρετικών. - Κανένα νόθο δόγμα να μην παραδεχτείτε με το πρόσχημα της αγάπης. - Όταν όλοι πιστεύουμε όμοια, τότε υπάρχει ενότητα... Διότι αυτό είναι ενότητα, όταν όλοι είμαστε ένα... όταν αποδειχούμε όλοι ότι έχουμε μία πίστη. - Λέγοντας Εκκλησία, δεν εννοώ μόνο τον τόπο, αλλά και τον τρόπο, όχι τους τοίχους της Εκκλησίας, αλλά τους νόμους της Εκκλησίας. Όταν καταφεύγεις στην Εκκλησία, να μην καταφεύγεις στον τόπο, αλλά στο φρόνημα»(Χρυσ.ΕΠΕ27.605·21,391-393·20,699·33.109) «Στους αιρετικούς εκείνους που αποκαλούν τους εαυτούς τους Χριστιανούς, ο Χριστός είναι παρών με το όνομα μόνο, στην πραγματικότητα όμως και αληθινά δεν είναι ανάμεσά τους»(ΑυγουστίνοςPL 40,233) «Οι αιρετικοί ποια μυσταγωγία μπορούν να τελέσουν; Ἡ ποιο Πνεῦμα επιφοιτά σε όσα αυτοί επιτελούν;»(ΜάξιμοςΟμολ.ΕΠΕ15Γ91)«Με όλη τη

δύναμή μας ας προσέξουμε να μην παίρνουμε μετάληψη αιρετικών, ούτε να δίνουμε «Διότι μη δίνετε τα άγια στα σκυλιά» λέει ο Κύριος... για να μην γίνουμε συμμετοχοί στην κακοδοξία τους και την καταδίκη τους»(Ιω.Δαμασκηνός, Έκδοσις...ΕΠΕ,1,475) «Η κοινωνία από τους αιρετικούς δεν είναι κοινός άρτος, αλλά δηλητήριο, που δεν βλάπτει το σώμα, αλλά αμαυρώνει και σκοτίζει την ψυχή. - Διότι το να κοινωνάει κάποιος από αιρετικό... αποξενώνει από το Θεό και εξοικειώνει με τον Διάβολο» (αγ. Θεόδωρ.ΣτουδίτηςΕΠΕ18Β387·18Γ,515) «Οι αιρετικοί ιερωσύνην δεν έχουν, άρα και τα παρ αυτών ιερουργούμενα κοινά εisi και χάριτος και αγιασμού άμοιρα»(ΝικόδημοςΑγιορ.Πηδάλιον.σ.91)]

Λαός·Σοί, Κύριε. Σε σένα, Κύριε.

Ίερ· Σοὶ παρακατατιθέμεθα τὴν ζωὴν ἡμῶν ᾗπασαν καὶ τὴν ἐλπίδα, Δέσποτα φιλάνθρωπε, καὶ παρακαλοῦμέν σε καὶ δεόμεθα καὶ ἱκετεύομεν·

Σε σένα παραδίνουμε με εμπιστοσύνη τη ζωή μας όλη και την ελπίδα, Δέσποτα φιλάνθρωπε, και σε παρακαλούμε και δεόμαστε και ικετεύουμε,

καταξίωσον ἡμᾶς μεταλαβεῖν τῶν ἐπουρανίων σου καὶ φρικτῶν μυστηρίων ταύτης τῆς ἱερᾶς καὶ πνευματικῆς τραπέζης μετὰ καθαροῦ συνειδότος, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, εἰς συγχώρησιν πλημμελημάτων,

αξιώσέ μας να μεταλάβουμε τα επουράνια και φρικτά σου μυστήρια αυτής της ιερής και πνευματικής τράπεζας με καθαρή συνείδηση, για να εξαιρεθούμε οι αμαρτίες, να συγχωρεθούν τα παραπτώματά μας,

εἰς Πνεύματος Ἁγίου κοινωνίαν, εἰς βασιλείας οὐρανῶν κληρονομίαν, εἰς παρρησίαν τὴν πρὸς σέ, μὴ εἰς κρίμα(103) ἢ εἰς κατάκριμα.

ώστε να έχουμε κοινωνία (συμμετοχή στις δωρεές) του αγίου Πνεύματος, να κληρονομήσουμε τη βασιλεία των ουρανών, να έχουμε θάρρος απέναντί σου και να μην κατακριθούμε ή καταδικαστούμε.

[(103) «Θα αποδεχτούμε ούτε αυτούς που κοινωνούν μία φορά, ούτε όσους πολλές, ούτε όσους λίγες, αλλά όσους με καθαρή συνείδηση, με καθαρή καρδιά, με βίο ανεπίληπτο. Αυτοί ας πλησιάζουν πάντα. Όσοι δεν είναι τέτοιοι, ούτε μία φορά. - Καιρός για να προσέλθεις [στη Θ.Κοιν] είναι... η ειλικρίνεια και η καθαρότητα της ψυχής. Με τέτοια ψυχή να προσέρχεσαι πάντα, χωρίς αυτήν ουδέποτε. - Χρόνος προσέλευσης ας είναι για μας η καθαρή συνείδηση. - Αν με καθαρότητα προσέλθεις, σε σωτηρία προσήλθες. - Ενώ είναι γεμάτοι από αμέτρητα κακά, όταν δουν ότι έφθασε η γιορτή, σαν να σπρώχνονται από την ημέρα αυτή, πλησιάζουν τη θ.Ευχαριστία, την οποία δεν επιτρέπεται ούτε και να δουν εκείνοι που ζουν με αυτόν τον τρόπο. Αυτούς που είναι γνωστοί οπωσδήποτε εγώ ο ίδιος θα τους εμποδίσω, ενώ εκείνους που μου είναι άγνωστοι θα τους αφήσω στην κρίση του Θεού. - Η ανάγκη προσέλευση, κι αν γίνει μία φορά το χρόνο, σε κηλίδωσε, ενώ η άξια, κι αν πολλές φορές, σε έσωσε. Δεν είναι τόλμη το να προσέρχεσαι πολλές φορές, αλλά το να προσέρχεσαι ανάξια, κι αν ακόμη προσέλθει κάποιος μία φορά σ' όλο το χρόνο» (Χρυσ. ΕΠΕ25,38 ·20,484, ΡG62,530· 59,262· ΕΠΕ35.515·23.209) «Όσοι βρίσκονται κάτω από δαιμονική κυριαρχία θα πρέπει να κοινωνούν, αν ήταν δυνατόν, κάθε μέρα. – Δεν πρέπει να απέχουμε με τη θέλησή μας μόνο και μόνο επειδή έχουμε έντονο το συναίσθημα της αμαρτωλότητάς μας...Στη θεία Κοινωνία πρέπει να αναζητούμε μάλλον το φάρμακο για τις πληγές»(Κασσιανού,εκδ.Ετοιμασία,Α,232·Β,264)]

Καὶ ἐκφωνεῖ·

Καὶ καταξίωσον ἡμᾶς, Δέσποτα, μετὰ παρρησίας, ἀκατακρίτως(104), τολμᾶν ἐπικαλεῖσθαι σέ τὸν ἐπουράνιον Θεὸν Πατέρα καὶ λέγειν·

Και αξιώσέ μας, Δέσποτα, με θάρρος, χωρίς να κατακριθούμε, να τολμάμε να ονομάζουμε Πατέρα εσένα τον επουράνιο Θεό, και να λέμε:

[(104) «Προβάλλονται τα αγνά παιδιά του λαού να ζητούν το έλεος του Θεού. Επειδή δηλαδή οι ίδιοι συναισθανόμαστε τα αμαρτήματά μας...για μας τους ίδιους παρακαλούν τα παιδιά, την απλότητα των οποίων όσοι μιμηθούν με ζήλο, τούς αναμένει η βασιλεία των ουρανών. - Για ποιο λόγο προσκαλεί την ανώριμη ηλικία να ικετέψει το Θεό;. Επειδή, λέει ο προφήτης (Ιωήλ2,16) όλοι οι άνδρες ερέθισαν και εξόργισαν το Θεό, ας παρακαλούν τον οργισμένο Θεό τα νήπια, που δεν έχουν πείρα αμαρτημάτων» (Χρυσ.ΕΠΕ11Α481·32.30)]

Η ΚΥΡΙΑΚΗ ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Πάτερ ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου, ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου, γεννηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν, καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ρῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ(105).

Πατέρα μας που είσαι στους ουρανούς, ας είναι άγιο το όνομά σου, ας έλθει η βασιλεία σου, ας γίνει το θέλημα σου όπως στον ουρανό και πάνω στη γη. Το απαραίτητο για τη συντήρησή μας ψωμί δώσε μας σήμερα και συγχώρεσέ μας τα σφάλματά μας, όπως και εμεῖς συγχωρούμε όσους μας αδικούν και μην επιτρέψεις να μπορούμε σε πειρασμό, αλλά γλίτωσέ μας από τον πονηρό.

[(105) «Φροντίστε λοιπόν να συναθροίζεστε συχνότερα για να ευχαριστείτε και να δοξάζετε τον Θεό. Διότι, όταν συγκεντρώνεστε μαζί συχνά, καταργούνται οι δυνάμεις του σατανά και διαλύεται ο όλεθρός του με την ομόνοια της πίστης σας»(Ιγνάτιος ΕΠΕ,85) «Φρούριο...εναντίον του διαβόλου. Αυτό είναι η Εκκλησία. - Έξω από την Εκκλησία στέκεται ο διάβολος, γιατί δεν τολμά να μπει μέσα σε αυτήν την ιερή μάνδρα. Όπου είναι το ποίμνιο του Χριστού, λύκος δε φαίνεται, αλλά στέκεται έξω επειδή φοβάται τον Ποιμένα»(Χρυσ.ΕΠΕ15,534·36.597) «Όταν άρχισε η οικοδομή της Λαύρας, ό,τι έχτιζαν οι οικοδόμοι την ημέρα, το γκρέμιζαν τη νύχτα οι δαίμονες. Φανερώθηκε τότε η Κυρία Θεοτόκος στο όσιο (Αθανάσιο Αθωνίτη (959μ.Χ)) και του είπε: - Για να προχωρήσει το έργο, πρέπει να χτίσετε ένα ναΐδριο σε μία μόνο ημέρα και να τελέσετε σε αυτό τη θεία Λειτουργία. Έτσι κι έγινε. Χτίστηκε αυθημερόν και λειτουργήθηκε το ναΐδριο των Αγ. Αναργύρων. Από τότε οι δαίμονες δεν μπόρεσαν να ξαναγκρεμίσουν καμία οικοδομή»(Οι δαίμονες...Ι.Μ.Παρακλήτου153)]

Ίερ· Ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Γιατί δική σου είναι η βασιλεία και η δύναμη και η δόξα, του Πατέρα και του Υιού και του αγίου Πνεύματος, τώρα και πάντοτε και στους ατέλειωτους αιώνες.

Λαός· Ἀμήν.

Ίερ· Εἰρήνη πᾶσι. Εἰρήνη σ' όλους.

Λαός Καὶ τῷ πνεύματί σου. Και στο δικό σου πνεύμα.

Διακ· Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνωμεν. Τα κεφάλια μας ας σκύψουμε στον Κύριο.

Λαός· Σοί, Κύριε. Σε σένα, Κύριε.

Ίερ· Εὐχαριστοῦμέν σοι, βασιλεῦ ἀόρατε, ὁ τῇ ἀμετρήτῳ σου δυνάμει τὰ πάντα δημιουργήσας καὶ τῷ πλήθει τοῦ ἐλέους σου ἐξ οὐκ ὄντων εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα παραγαγών.

Σ' ευχαριστούμε, βασιλιά αόρατε, που με την αμέτρητη δύναμή σου δημιούργησες τα πάντα και με το πλήθος της ευσπλαχνίας σου τα έφερες όλα από την ανυπαρξία στην ύπαρξη.

Αὐτός, Δέσποτα, οὐρανόθεν ἔπιδε ἐπὶ τοὺς ὑποκεκλικότας σοι τὰς ἑαυτῶν κεφαλὰς· οὐ γὰρ ἔκλιναν σαρκὶ καὶ αἵματι, ἀλλὰ σοὶ τῷ φοβερῷ Θεῷ. Σὺ οὖν, Δέσποτα, τὰ προκείμενα πᾶσιν ἡμῖν εἰς ἀγαθὸν ἐξομάλισον κατὰ τὴν ἐκάστου ἰδίαν χρείαν·

Εσύ λοιπόν, Δέσποτα, ρίξε από τον ουρανό το σπλαχνικό σου βλέμμα σ' αυτούς που έχουν σκύψει σε σένα τα κεφάλια τους, γιατί δεν έσκυψαν σε άνθρωπο με σάρκα και αίμα, αλλά σε σένα τον φοβερό Θεό. Εσύ λοιπόν, δέσποτα, αυτά τα τίμια δώρα (=«τα προκείμενα»), σε όλους μας κάνε να γίνουν ωφέλιμα, [άλλη ερμηνεία: τα «προκείμενα»= τα καθημερινά προβλήματα προς το συμφέρον απάλυνε (ή δώσε αἴσιο τέλος)] ανάλογα με την ανάγκη που έχει ο καθένας,

τοῖς πλέουσι σύμπλευσον, τοῖς ὁδοιποροῦσι συνόδευσον, τοὺς νοσοῦντας ἱάσαι, ὁ ἱατρὸς τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν.

ταξίδεψε μαζί μ' εκείνους που ταξιδεύουν στη θάλασσα, συνόδεψε εκείνους που περπατάνε στη στεριά, τους αρρώστους γιάτρεψε, εσύ που είσαι ο γιατρός των ψυχών και των σωμάτων μας.

Καὶ ἐκφωνεῖ·

Χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ φιλανθρωπία τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ, σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Με τη χάρη και την ευσπλαχνία και τη φιλανθρωπία του μονογενούς σου Υιού, με τον οποίο είσαι δοξασμένος μαζί με το πανάγιο και αγαθό και ζωοποιό σου Πνεύμα, τώρα και πάντοτε και στους ατέλειωτους αιώνες.

Λαός· Ἀμήν.

Ἰερ· Πρόσχες, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐξ ἁγίου κατοικητηρίου σου καὶ ἀπὸ θρόνου δόξης τῆς βασιλείας σου καὶ ἐλθέ εἰς τὸ ἀγιάσαι ἡμᾶς,

Πρόσεξέ μας, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ και Θεέ μας, ἀπὸ τὸ ἅγιο κατοικητήριό σου και ἀπὸ τὸν ἑνδοξο θρόνο τῆς βασιλείας σου και ἔλα να μας ἀγιάσεις,

ὁ ἄνω τῷ Πατρὶ συγκαθήμενος καὶ ὧδε ἡμῖν ἀοράτως συνών· καὶ καταξίωσον τῇ κραταιᾷ σου χειρὶ μεταδοῦναι ἡμῖν τοῦ ἀχράντου σώματός σου καὶ τοῦ τιμίου αἵματος(106) καὶ δι' ἡμῶν παντὶ τῷ λαῷ.

εσύ που στον ουρανό κάθεσαι μαζί με τον Πατέρα και ἀόρατα εἶσαι ἐδῶ μαζί μας· και ἀξίωσέ μας με το παντοδύναμό σου χέρι να μεταδώσεις σε μας [τους ιερεῖς] το πανάγιο και ἀμόλυντο σῶμα σου και το τίμιο αἷμα, και ἀπὸ ἐμᾶς σε ὅλο το λαό.

[(106)«Σκέψου με ποια τιμὴ τιμήθηκες, ποια τράπεζα ἀπολαμβάνεις! Αὐτὸ [τὸ Σῶμα] το ὁποῖο οἱ ἄγγελοι ὅταν το βλέπουν φρίττουν και δὲν τολμοῦν να το ἀτενίσουν χωρὶς δέος, ἐξαίτιας τῆς ἀστραπῆς ἡ ὁποία ἐκπέμπεται ἀπὸ ἐκεῖ, με αὐτὸ ἐμεῖς τρεφόμαστε, με αὐτὸ ἀναμιγνυόμαστε και ἔχουμε γίνεи ἐμεῖς ἓνα σῶμα Χριστοῦ και μία σάρκα. - Ἀν το να γεννηθεῖ ἀπὸ Παρθένο εἶναι θαῦμα μέγα...το ὅτι σταυρώθηκε και το ὅτι ἔχυσε το αἷμα και ἔδωσε σε μας τὸν εαυτὸ του για πνευματικὴ ἐστίαση και ευωχία, πῶς θα μπορούσε να ονομαστεῖ; - Πόσοι τώρα λένε· ἤθελα να δῶ τὴ μορφὴ Του...Να, τὸν βλέπεις, τὸν ἀγγίζεις, τὸν τρῶς... Πολλές μάνες μετὰ τὴ γέννα ἔδωσαν τα παιδιὰ να τα τρέφουν παραμάνες, ἐνῶ Αὐτὸς δὲν το ἀνέχεται αὐτό, ἀλλὰ μας τρέφει ὁ ἴδιος με το δικὸ του αἷμα...Αὐτοὺς που γέννησε (με το Βάπτισμα), τοὺς τρέφει με τὸν εαυτὸ του και δὲν τοὺς δίνει σε ἄλλον...Δὲν βλέπετε τα βρέφη με πόση προθυμία ἀρπάζουν το μαστό; Με τόση ας προσερχόμαστε και ἐμεῖς...ας ἐλκύσουμε σαν νήπια που θηλάζουν τὴ χάρη» (Χρυσ.ΕΠΕ12.215·10.161·12.213-217)]

Η ΥΨΩΣΗ(107). Ο ιερέας υψώνει τὸν ἅγιο ἄρτο

[(107)Ἡ ὑψωση τοῦ ἁγίου ἄρτου συμβολίζει σύμφωνα με τὸν ἱερό Δαμασκηνό τὴν ὑψωση τοῦ Κυρίου ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ» (Τρεμπέλας)]

Διακ· Πρόσχωμεν. **Ας** προσέξουμε.

Ἰερ· Τὰ Ἅγια τοῖς ἁγίοις(108). Τα ἅγια αὐτὰ [ἡ Θ.Κοινωνία] εἶναι για τοὺς ἁγίους.

[(108)«Ὅποιος εἶναι ἅγιος ας ἐλθεῖ· ὅποιος δὲν εἶναι, ας μετανοήσῃ»(Διδαχὴ12 Ἀπ.ΕΠΕ23) Τὴν ἐκφώνηση ἀναφέρει και ὁ Ὠριγένης γύρω στο 239/42 μ.Χ. (PG12,551) και ὁ ἁγ. Κύριλλος Ἱεροσ. το 348 μ.Χ. προσθέτωντας: «Εἶναι ἅγια αὐτὰ που ἔχουμε μπροστὰ μας, ἐπειδὴ δέχτηκαν τὴν ἐπιφοίτηση τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἅγιοι εἴστε και σεις διότι ἀξιοθήκατε τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Τα ἅγια λοιπὸν εἶναι κατάλληλα για τοὺς ἁγίους. Ἐπειτα εσεῖς λέτε· Εἷς Ἅγιος, εἷς Κύριος, Ἰησοῦς Χριστός» (Μυσταγ.ΚατήχΕ19) «Ὁ ιερέας... με φρικτὴ βοή, σηκώνει ψηλά το χέρι σαν ἓνας κήρυκας... ἄλλους τοὺς καλεῖ και ἄλλους τοὺς ἀποκλείει. Και δὲν το κάνει αὐτὸ με το χέρι, ἀλλὰ με τὴ γλῶσσα... Διότι αὐτὸ ἐννοεῖ: Ἐάν κανεῖς δὲν εἶναι ἅγιος να μὴν προσέλθῃ. Και δὲν λέει να εἶναι ἀπλὰ και μόνο καθαρὸς ἀπὸ ἀμαρτήματα, ἀλλὰ ἅγιος»(Χρυσ.ΕΠΕ 25,43). «[ὁ αγ.Κύριλλος Ἀλεξ.μιλά για τὸν εαυτὸ του] Οὔτε ὁ φοβερός σε πανουργία διάβολος να μας στήνῃ παγίδα και θηλιά τὴν ἐπιζήμια ευλάβεια... Ἐξετάζοντας τα σχετικὰ με μένα, δὲν βλέπω τὸν εαυτὸ μου να εἶμαι ἄξιος. Πότε λοιπὸν θα γίνῃς ἄξιος;... Γιατί, ἐάν πρόκειται πάντοτε να χάνῃς το θάρρος με τα ολισθήματα, και δὲν σταματήσεις να ολισθαίνεις... θα βρεθεῖς τελείως ἀμέτοχος τοῦ ἀγιασμοῦ που σώζει» (Κύριλλος Ἀλεξανδρ.(+444)ΕΠΕ28,99) «Ἁγίους ονομάζει ἐδῶ τοὺς τέλειους στὴν ἀρετὴ, ἀλλὰ και ὅσους βιάζονται να φθάσουν τὴν τελειότητα αὐτή, ἀλλὰ δὲν τὴν ἐφθασαν ἀκόμη. Γιατί και τούτους τίποτα δὲν ἐμποδίζει να ἀγιάζονται με τὴν συμμετοχὴ τοὺς στα ἅγια μυστήρια»(Νικ. Καβάσιλας ΕΠΕ Φιλ.22,185) «Ἀμαρτία προς θάνατον εἶναι ὅταν κάποιος ἀμαρτάνοντας μένουν ἀδιόρθωτοι»(5^{ος} Ζ Οικ.Συνοδ) «Δὲν ὑπάρχει ἀμαρτία ἀσυγχώρητη, παρά ἡ ἀμετανόητη»(Ἰσαάκ Σύρος,Ἀπαντα 127,1) «Ἐάν εἶσαι ἄξιος και πάρῃς ἄδεια γι' αὐτό, πηγαινῃ με φόβο και χαρὰ να κοινωνήσεις τα ἀπόρρητα ἀγαθὰ» (ΣυμεώνΝ.Θεολ.ΕΠΕ19Δ.321) «Θα τιμωρηθεῖ το ἴδιο, με ὅση τιμωρία θα ὑποστοῦν αὐτοὶ που σταύρωσαν το Χριστό. Ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνοι οἱ σφαγεῖς ἐγίναν ἐνοχοι για το αἷμα, ἔτσι και αὐτοὶ που ἀνάξια κοινωνοῦν. - Ὅπως τότε οἱ στρατιῶτες δὲν κέντησαν τὴν πλευρά, για να πιουν (το Αἷμα), ἀλλὰ για να το χύσουν, ἔτσι και αὐτός που ἀνάξια προσέρχεται και δὲν καρπώνεται τίποτα ἀπὸ το Ποτήριο. - Ἀν βασιλεύσῃς κοπριά στα χέρια σου, θα τολμούσῃς να ἀγγίξεις τὴν ἀκρὴ τοῦ ἐνδύματος τοῦ ἐπίγειου βασιλιά; Καθόλου» (Χρυσ. ΕΠΕ31.137·18^Α.202·30.315)]

Λαός· Εἰς Ἅγιος, εἰς Κύριος, Ἰησοῦς Χριστός, εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρός. Ἀμήν.

Ἕνας εἶναι ἅγιος, ἕνας εἶναι Κύριος, ὁ Ἰησοῦς Χριστός, γιὰ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ Πατέρα· ἀμήν.

Εἶτα ψάλλει τὸ Κοινωνικόν(109).

[(109)Το «Κοινωνικόν» ἄλλοτε παρατεινόταν μέχρι τὸ τέλος τῆς θείας κοινωνίας καὶ ἀπὸ τοὺς λαϊκοὺς. Γι' αὐτὸ λέγεται καὶ Κοινωνικόν, διότι ὅταν ψαλλόταν αὐτό, διεξαγόταν ἡ θεία κοινωνία καὶ τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ. Αποτελοῦνταν λοιπὸν παλαιότερα ὄχι μόνον ἀπὸ ἕνα στίχο, ἀλλὰ ἀπὸ ολόκληρο ψαλμό. Τέτοιοι ψαλμοὶ ἦταν συνήθως ὁ 22ος («Κύριος ποιμαίνει με...»), ὁ 33ος («Εὐλογῆσω τὸν Κύριον ἐν παντί καιρῷ...»), ὁ 144ος («Υψώσω σε, ὁ Θεός μου, ὁ βασιλεὺς μου...») καὶ ὁ 116ος («Αἰνεῖτε τὸν Κύριον πάντα τὰ ἔθνη...» (Τρεμπέλας)].

Τις Κυριακὲς το:

Αἰνεῖτε τὸν Κύριον ἐκ τῶν οὐρανῶν. Ἀλληλουῖα.

Ὑμνεῖτε τὸν Κύριο ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς. Ἀλληλουῖα.

Η ΚΛΑΣΗ (=ΤΕΜΑΧΙΣΜΟΣ)(110)

[(110) «Ὁ μελισμὸς τοῦ ἁγίου ἄρτου γίνεται κατὰ μίμησιν τοῦ τεμαχισμοῦ ποὺ ἔκανε ὁ Κύριος ὅταν παρέδιδε τὸ μυστήριον, κόβοντας τὸν ἕνα ἄρτον καὶ διανέμοντάς τον στοὺς μαθητές. Ὁ μελισμὸς λοιπὸν αὐτὸς τοῦ ἁγίου ἄρτου εἶχε ἀρχικὰ ὡς κύριον σκοπὸ τὸν τεμαχισμό του σὲ κομμάτια γιὰ τὴ μετάδοσιν ἀπὸ αὐτὰ στοὺς πιστοὺς. Παράλληλα υπενθύμιζε σὲ ὅλους ὅσους κοινωνοῦσαν «ὅτι εἰς ἄρτος, ἐν σῶμα οἱ πολλοὶ ἔσμεν, οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ ἐνὸς ἄρτου μετέχομεν» (Α' Κορ. ι' 17). Ἀργότερα ὁμως ὁ τεμαχισμὸς αὐτὸς τοῦ ἄρτου ἐγένετο σύμβολο τῆς κακώσεως ποὺ υπέστη τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὸ πάθος τοῦ ἐπάνω στο σταυρό»(Τρεμπέλας)] «Εκεῖνο ποὺ δὲν ἔπαθε πάνω στο σταυρό, τὸ υφίσταται στὴν προσφορὰ γιὰ σένα καὶ ἀνέχεται νὰ κατατεμαχίζεται γιὰ νὰ χορτάσει τοὺς πάντες. - Σὲ ἔνωσα καὶ σὲ σύνδεσα με τὸν εαυτὸ μου. Φάε με, εἶπα, πιες με... Ὅχι ἀπλῶς συνδέομαι μαζί σου, ἀλλὰ συμπλέκομαι, τρώγομαι, λεπτύνομαι λίγο λίγο, γιὰ νὰ γίνῃ μεγαλύτερη ἡ ἀνάμιξη, ἡ συμπλοκή καὶ ἡ ἔνωση. Γιατί ἐκεῖνα ποὺ ἐνώνονται διατηροῦν τὰ ὀριά τους, ἐγὼ ὁμως συνυφαίνομαι μαζί σου. Δὲν θέλω δηλαδὴ νὰ ὑπάρχει κάτι ἐνδιάμεσο· θέλω τὰ δύο νὰ εἶναι ἕνα»(Χρυσ.ΕΠΕ18Α,87·23.405) «Υψώνεται στα χέρια τοῦ ἱερέα τὸ Σῶμα, ὅπως ἐγένετο πάνω στο σταυρό καὶ μεταδίδεται τεμαχισμένο καὶ με αὐτὸν τὸν τρόπο θάβεται μέσα μας ὁ Χριστός καὶ μαζί του μας καθιστᾷ ἀφθαρτοὺς. Αὐτὸ εἶναι τὸ πέρας (ολοκλήρωση) τῆς θείας οικονομίας»(Ιω.Δαμασκηνός,PG 95,409)]

Διακ· Μέλισον, Δέσποτα, τὸν ἅγιον Ἄρτον. Τεμάχισε, δέσποτα τὸν ἅγιον ἄρτον .

Ἱερ· Μελίζεται καὶ διαμερίζεται ὁ Ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ μελιζόμενος καὶ μὴ διαιρούμενος(111), ὁ πάντοτε ἐσθιόμενος καὶ μηδέποτε δαπανώμενος, ἀλλὰ τοὺς μετέχοντας ἀγιάζων.

Τεμαχίζεται καὶ μοιράζεται ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ἐκεῖνος ποὺ τεμαχίζεται καὶ δὲν διαιρεῖται, ποὺ πάντοτε τρώγεται καὶ ποτέ δὲν τελειώνει (ξοδεύεται), ἀλλὰ ἀγιάζει ἐκείνους ποὺ τὸν κοινωνοῦν.

[(111)«Με τὸ μελισμὸ ὁ Χριστὸς τεμαχίζεται... χωρὶς αὐτὸ νὰ σημαίνει πῶς σὲ κάθε μερίδα ἔχουμε ἕνα κομμάτι τοῦ Χριστοῦ: «καν μερίζεται, ἀμέριστος διαμένει καὶ ἀτμητος, ἐφ' ἑνὶ ἐκάστω μέρει τῶν τεμνομένων ὁ αὐτὸς ὅλος θεάνθρωπος μεριζόμενος τε καὶ ευρισκόμενος»(Θεοδώρου Ἀνδιδῶν). Σὲ κάθε κομμάτι εἶναι ολόκληρος ὁ Χριστός»(Κογκούλη...) «Ὡστε νὰ μποροῦν... νὰ εἶναι καὶ νὰ καλοῦνται κατὰ χάριν θεοί, ἐξαίτιας τοῦ ολόκληρου Θεοῦ, ποὺ τοὺς γέμισε ἐξ' ολόκληρου καὶ κανένα κομμάτι τοὺς δὲν ἄφησε ἄδειο ἀπὸ τὴν παρουσία Του»(Μάξιμος Ὁμολ.) «Ὅπως ὅλος ὁ ἥλιος φαίνεται μέσα σὲ ὅλο τὸν ἀθραυστο καθρέπτη, καὶ μέσα σὲ κάθε μέρος τοῦ σπασμένου καθρέπτη· ἐτσι καὶ ὅλο τὸ Σῶμα τοῦ Κυρίου βρίσκεται σὲ ὅλο τὸν ἀμέριστο Ἄρτον, καὶ σὲ κάθε μέρος τοῦ μελισμένου ἄρτου» (Νικοδήμου Ἀγιορ.Ὁμολογία Πίστεως 78)]

[**Ευχὲς Θείας Μεταλήψεως.** Πιστεύω, Κύριε, καὶ ὁμολογῶ ὅτι σὺ εἶ ἀληθῶς ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ὁ ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὃν πρῶτός εἰμι ἐγώ. Ἔτι πιστεύω ὅτι τοῦτο αὐτὸ ἐστὶ τὸ ἄχραντον σῶμά σου καὶ τοῦτο αὐτὸ ἐστὶ τὸ τίμιον αἷμά σου. Δέομαι οὖν σου· ἐλέησόν με καὶ συγχώρησόν μοι τὰ παραπτώματά μου, τὰ ἐκούσια καὶ τὰ ἀκούσια, τὰ ἐν λόγῳ, τὰ ἐν ἔργῳ, τὰ ἐν γνώσει καὶ ἀγνοίᾳ· καὶ ἀξιώσόν με ἀκατακρίτως μετασχεῖν τῶν ἀχράντων σου μυστηρίων, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον. Ἀμήν.

Ἴδου βαδίζω πρὸς θείαν κοινωνίαν.Πλαστοργέ, μὴ φλέξης με τῇ μετουσίᾳ.

Πῦρ γὰρ ὑπάρχεις τοὺς ἀναξίους φλέγον(112). Ἀλλ' οὖν κάθαρον ἐκ πάσης με κηλίδος.

Τοῦ δείπνου σου τοῦ μυστικοῦ σήμερον, Υἱὲ Θεοῦ, κοινωνόν με παράλαβε· οὐ μὴ γὰρ τοῖς ἐχθροῖς σου τὸ μυστήριον εἶπω· οὐ φίλημά σοι δώσω, καθάπερ ὁ Ἰούδας· ἀλλ' ὥς ὁ ληστής ὁμολογῶ σοι· Μνήσθητί μου, Κύριε, ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.

[(112)«Ο [όσιος] π.Ιάκωβος (Τσαλίκης) το 1987 δεν επέτρεψε σε μία κοπέλα να κοινωνήσει. Εκείνη επισκέφτηκε κάποιο επίσκοπο, που της είπε να κοινωνήσει. Δύο φορές όμως που η κοπέλα προσήλθε στη θ.Ευχαριστία, διαπίστωσε κάτι περίεργο: στο στόμα της, με τη λαβίδα, δεν έμπαινε τίποτα. Τρόμαξε, μετανόησε κι έσπευσε να εξομολογηθεί πάλι στον. π.Ιάκωβο...Διηγήθηκε για ένα δημοσιογράφο που θέλησε να κοινωνήσει χωρίς να πρέπει: - Την ώρα που πήγα να τον κοινωνήσω δίστασα... και περνά από την αγία λαβίδα μια χρυσή λάμψη πάνω από το κεφάλι μου και πάει στην αγία Τράπεζα...Η λάμψη αυτή σήμαινε ότι το άγιο Πνεύμα δεν άφησε το σώμα και το αίμα του Κυρίου να πάει σε ακάθαρτο άνθρωπο»(ΙάκωβοςΤσαλίκης,Στυλ.Παπαδόπουλου118)]

Θεουργὸν αἷμα φρίζον, ἄνθρωπε, βλέπων· Ἄνθραξ γάρ ἐστι τοὺς ἀναξίους φλέγων·

Θεοῦ τὸ σῶμα καὶ θεοῖ με καὶ τρέφει· Θεοῖ τὸ πνεῦμα, τὸν δὲ νοῦν τρέφει ξένως.

Ἐθελῶς πόθω με, Χριστέ, καὶ ἡλλοίωσας τῷ θείῳ σου ἔρωτι· ἀλλὰ κατάφλεξον πυρὶ αὐτῷ τὰς ἁμαρτίας μου, καὶ ἐμπλησθῆναι τῆς ἐν σοὶ τρυφῆς καταξίωσον, ἵνα τὰς δύο σκιρτῶν μεγαλύνω, Ἀγαθέ, παρουσίας σου.

Ἐν ταῖς λαμπρότησι τῶν Ἀγίων σου πῶς εἰσελεύσομαι ὁ ἀνάξιος; Ἐὰν γὰρ τολμήσω συνεισελεθεῖν εἰς τὸν νυμφῶνα, ὁ χιτῶν με ἐλέγχει ὅτι οὐκ ἔστι τοῦ γάμου, καὶ δέσμιος ἐκβαλοῦμαι ὑπὸ τῶν ἀγγέλων. Καθάρισον, Κύριε, τὸν ρύπον τῆς ψυχῆς μου καὶ σῶσόν με ὥς φιλόανθρωπος.

Δέσποτα φιλόανθρωπε, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ Θεός μου, μὴ εἰς κριμὰ μοι γένοιτο τὰ Ἅγια ταῦτα, διὰ τὸ ἀνάξιον εἶναί με, ἀλλ' εἰς κάθαρσιν καὶ ἀγιασμόν ψυχῆς τε καὶ σώματος, καὶ εἰς ἀρραβῶνα τῆς μελλούσης ζωῆς καὶ βασιλείας. Ἐμοὶ δὲ τὸ προσκολληᾶσθαι τῷ Θεῷ ἀγαθὸν ἐστι, τίθεσθαι ἐν τῷ Κυρίῳ τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας μου.

Τοῦ δείπνου σου τοῦ μυστικοῦ σήμερον, Υἱὲ Θεοῦ, κοινωνόν με παράλαβε· οὐ μὴ γὰρ τοῖς ἐχθροῖς σου τὸ μυστήριον εἶπω· οὐ φίλημά σοι δώσω, καθάπερ ὁ Ἰούδας· ἀλλ' ὥς ὁ ληστής ὁμολογῶ σοι· Μνήσθητί μου, Κύριε, ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.]

Μετὰ τὸ «Κοινωνικόν» ὁ Διάκονος ἐκφωνεῖ·

Μετὰ φόβου Θεοῦ(113), πίστεως καὶ ἀγάπης προσέλθετε.

Με φόβο Θεοῦ, με πίστη καὶ ἀγάπη ελάτε (να κοινωνήσετε).

[(113)«Όταν θα δεις τον ιερέα να σου προσφέρει (τα Μυστήρια), να μη νομίζεις ότι ο ιερέας το κάνει αυτό, αλλά πίστευε ότι το χέρι που απλώνεται είναι του Χριστού. - όταν προσέρχεσαι στο φρικτό ποτήριο, να προσέρχεσαι έτσι, σαν να πίνεις από αυτήν την πλευρά ...Σαν να αγγίζουν τα χείλη μας τη θεία και άχραντη πλευρά, έτσι να μεταλαβαίνουμε το σωτήριο Αίμα. - Μυστήρια και λέγονται και είναι· όπου τελούνται μυστήρια, επικρατεί μεγάλη ησυχία. Με μεγάλη λοιπόν ησυχία, με πολλή ευταξία και με την ευλάβεια που ταιριάζει ας πλησιάζουμε»(Χρυσ. ΕΠΕ 11.59·14.677·30.236·35,519) «Λέγεται μετάληψη επειδή με αυτήν μεταλαμβάνουμε από την θεότητα του Ιησού»(Ιω.Δαμασκηνός ΡG 96,1409) «Ο δικός μου έρωτας [ο Χριστός], σταυρώθηκε και δεν υπάρχει μέσα μου φωτιά σαρκική, αλλά νερό «ζωντανό», που μιλάει σε μένα από μέσα μου και λέει· έλα στον Πατέρα. Δεν ευχαριστιέμαι με τροφή θανάτου, ούτε με τις ηδονές της ζωής αυτής. Θέλω τον άρτο του Θεού, δηλαδή το σώμα του Ιησού Χριστού... και πιστό θέλω το αίμα του, που είναι αγάπη αθάνατη»(Ιγνάτιος ΕΠΕ,119) «προσφέροντας έναν άρτο, που είναι φάρμακο αθανασίας, αντίδοτο για να μη πεθάνετε, αλλά να ζείτε με τον Χριστό για πάντα»(ο.π.91). «Να γίνεις σύσσωμος και σύναιμος Χριστού. Διότι έτσι γινόμαστε και χριστοφόροι, με το να διαδίδεται στα μέλη μας το σώμα του και το αίμα και κοινωνοί θείας φύσης κατά τον μακάριο Πέτρο (Β Περτ.1,4)»(Κύριλλος Ιεροσ. Μυστ.Κατ.Δ,3) «Μέλη Χριστού γινόμαστε, μέλη ο Χριστός δικά μας· και χέρι ο Χριστός και πόδι ο Χριστός του πανάθλιου εμένα, κι ο άθλιος εγώ χέρι Χριστού και Χριστού πόδι πάλι· κινώ το χέρι και ο Χριστός όλος είναι το χέρι μου...Κινώ το πόδι και να! αστράπτει όπως εκείνος· μην πεις ότι βλασφημώ, αλλά αποδέξου αυτά» (ΣυμεώνΝ.Θεολ.ΕΠΕ19Ε.157)]

Καὶ γίνεται ἡ μετάληψις τοῦ Λαοῦ. Μετὰ την Μετάληψη, ὁ ιερέας λέει:

Σῶσον, ὁ Θεός, τὸν λαόν σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου.

Σώσε, Θεέ μας, το λαό σου καὶ εὐλόγησε τοὺς κληρονόμους τῆς βασιλείας σου.

Λαός: Εἶδομεν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ἐλάβομεν Πνεῦμα(114) ἐπουράνιον, εὔρομεν πίστιν ἀληθῆ, ἀδιαίρετον Τριάδα(115) προσκυνούντες, αὕτη γὰρ ἡμᾶς ἔσωσεν.

Εἶδαμε το φως το αληθινό, πήραμε το επουράνιο ἅγιο Πνεῦμα, βρήκαμε πίστη αληθινή, προσκυνώντας την αδιαίρετη Τριάδα, γιατί αυτή μας ἔσωσε.

[(114)«Ὅπου ἡ Εκκλησία, ἐκεῖ καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ πληρότητα τῆς χάριτος» (Εἰρηναῖος, Κατὰ Αἰρέσ.3,24,1) «Ὅποιος τρώει τὸ σῶμα μου με πίστη, τρώει μαζί του τὸ πυρ τοῦ ἁγίου Πνεύματος» (Εφραίμ Σύρος, στο Π.Ευδοκίμωφ, Ἡ προσευχή...80)«(Χωρὶς τὸ Πνεῦμα) δὲν θὰ ἀπολαμβάναμε τὰ μυστήρια. Γιατί χωρὶς τὴν χάριν τοῦ Ἀγ.Πνεύματος δὲν θὰ γινόταν ποτέ τὸ μυστικὸ σῶμα καὶ αἷμα. - Ἀν δὲν ἦταν παρόν τὸ Πνεῦμα, δὲν θὰ ἰδρυόταν ἡ Εκκλησία· ἀφοῦ ὁμως ὑπάρχει ἡ Εκκλησία, εἶναι ολοφάνερο ὅτι εἶναι παρόν τὸ Πνεῦμα» (Χρυσ.ΕΠΕ36.141,313) «Ὁ πραγματικὸς σκοπὸς τῆς χριστιανικῆς ζωῆς εἶναι νὰ ἀποκτήσουμε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα»(οσ. Σεραφεῖμ Σάρωφ. Πόποβιτς,71) (115) «Δὲν μετέχουμε σὲ κάτι ἀπὸ τὰ δικά Του, ἀλλὰ σὲ Αὐτόν τὸν ἴδιο. Δὲν δεχόμαστε στὶς ψυχές μας κάποια ἀκτῖνα καὶ κάποιο φῶς, ἀλλὰ τὸν ἴδιο τὸν δίσκο(τοῦ Ἡλίου)»(Νικ.Καβασ.ΕΠΕ,415)«Νὰ γίνουμε ὄχι μόνο Χριστιανοί, ἀλλὰ καὶ Χριστός»(Αυγουστίνος, Φλωρόφσκυ, ἈγΓραφή...88)]

Ιερ: Πάντοτε, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

(Ὅς εἶναι εὐλογημένος ὁ Θεὸς μας) Πάντοτε, τώρα καὶ πάντα καὶ στοὺς ἀτέλειωτους αἰῶνες.

Λαός: Ἀμήν.

Διακ: Ὁρθοί· μεταλαμβάντες τῶν θείων, ἁγίων, ἀχράντων, ἀθανάτων(116), ἐπουρανίων καὶ ζωοποιῶν, φρικτῶν τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων, ἀξίως εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ.

Ὁρθοι [σηκωθεῖτε]. Ἀφοῦ μεταλάβαμε τὰ θεία, ἅγια, ἀχραντα (πάναγνα), ἀθάνατα, επουράνια καὶ ζωοποιά, φρικτά μυστήρια τοῦ Χριστοῦ, ἄς εὐχαριστήσουμε ἅγια τὸν Κύριο.

[(116)«Πάντοτε ἔχουμε γιορτὴ... πάντοτε μποροῦμε νὰ γιορτάζουμε τὸ Πάσχα. - Ἀν προσέλθει κάποιος με καθαρὴ συνείδηση, ἐπιτελεῖ Πάσχα, εἴτε σήμερα, εἴτε αὔριο, εἴτε ὁποτεδήποτε μετὰσχει στὴν Κοινωνία»(Χρυσ.ΕΠΕ36,297·34,180)«τὸ δικὸ μας Πάσχα τελεῖται σὲ κάθε σύναξη»(PG 48,864) «Δὲν ἔχει τίποτα παραπάνω τὸ μυστήριον ποὺ γίνεται τὸ Πάσχα ἀπὸ αὐτὸ ποὺ γίνεται τώρα· εἶναι ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ· πάντοτε Πάσχα εἶναι»(PG 62,530) «τὸ Πάσχα...εἶναι ἡ προσφορά καὶ ἡ θυσία ποὺ ἐπιτελεῖται σὲ κάθε σύναξη...Κάθε φορὰ ποὺ προσέρχεσαι με καθαρὴ συνείδηση... ἐπιτελεῖς τὸ Πάσχα, ὄχι ὅταν νηστεύεις, ἀλλὰ ὅταν μετέχεις στὴ θυσία ἐκείνη»(PG 48,867) «Ἱερουργώντας...διάλυε τὸ πλῆθος τῶν ἀμαρτημάτων μου, ἀγγίζοντας τὴν ἀναστάσιμη θυσία»(Γρηγ.Θεολ.ΕΠΕ7.289) «Ὁ ἄρτος ποὺ κατεβαίνει ἀπὸ τὸν οὐρανὸ (ἡ Θ.Κοινωνία) καὶ δίνει ζωὴ στὸν κόσμον, τὸν ὁποῖο ὅσοι τὸν τρώγουν ὄχι μόνο τρέφονται, ἀλλὰ καὶ ζωοποιοῦνται καὶ ζώντας ἀνασταίνονται ὡς ἐκ νεκρῶν... Ἐάν λοιπὸν εορτάζεις ἔτσι καὶ ἔτσι μεταλαμβάνεις τὰ θεία μυστήρια, ὅλη σου ἡ ζωὴ θὰ εἶναι μία εορτὴ, καὶ οὔτε εορτὴ, ἀλλὰ ἀφορμὴ εορτῆς καὶ ἓνα Πάσχα, ἡ μετάβαση καὶ ἀναχώρηση ἀπὸ τὰ ορατά πρὸς τὰ νοητά»(Συμεών Ν.Θεολ.19Γ, 279,283)]

Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς, ὁ Θεός, τῇ σῇ χάριτι.

Βοήθησε, σῶσε, ἐλέησε καὶ διαφύλαξέ μας Θεέ μας, με τὴν χάριν σου.

Λαός: Κύριε, ἐλέησον.

Διακ: Τὴν ἡμέραν πᾶσαν, τελείαν, ἁγίαν, εἰρηνικὴν καὶ ἀναμάρτητον αἰτησάμενοι, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.

Ἀφοῦ ζητήσαμε ὅλη ἡ ἡμέρα νὰ εἶναι τέλεια, ἁγία, εἰρηνικὴ καὶ ἀναμάρτητη, τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ τοὺς ἄλλους καὶ ὅλη μας τὴν ζωὴν ἄς ἀφήσουμε με ἐμπιστοσύνη στὸν Χριστὸ καὶ Θεὸ μας.

Λαός: Σοί, Κύριε. Σε σένα, Κύριε [ἐμπιστευόμαστε τὴν ζωὴν μας]

Ἱερ: Εὐχαριστοῦμέν(117) σοι, Δέσποτα φιλόνητο, εὐεργέτα τῶν ψυχῶν ἡμῶν, ὅτι καὶ τῇ παρουσίᾳ ἡμέρᾳ κατηξίωσας ἡμᾶς τῶν ἐπουρανίων σου καὶ ἀθανάτων Μυστηρίων. Ὁρθότομησον ἡμῶν τὴν ὁδόν, στήριξον ἡμᾶς ἐν τῷ φόβῳ σου τοὺς πάντας, φρούρησον ἡμῶν τὴν ζωὴν, ἀσφάλισαι ἡμῶν τὰ διαβήματα· εὐχαῖς καὶ ἱκεσίαις τῆς ἐνδόξου Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας καὶ πάντων τῶν ἁγίων σου.

Σ' εὐχαριστοῦμε, Δέσποτα φιλόνητο, ευεργέτη τῶν ψυχῶν μας, γιατί καὶ τὴ σημερινὴ ἡμέρα, μάς αξίωσες νὰ μεταλάβουμε τὰ επουράνια καὶ ἀθάνατα μυστήριά σου. Κάνε σωστό καὶ ἴσιο τὸ δρόμο τῆς ζωῆς μας, στήριξε ὅλους μας στὸ φόβο σου, φρούρησε τὴν ζωὴν μας, ἀσφάλισε τὰ βήματά μας, με

τις ευχές και τις παρακλήσεις της ένδοξης Θεοτόκου και παντοτεινά παρθένου Μαρίας και όλων των αγίων σου.

[(117)««Και αφού ύμνησαν βγήκαν στο όρος των Ελαιών»(Ματθ.26,30)...Ακούστε όλοι όσοι δεν περιμένετε την τελευταία ευχή των μυστηρίων· διότι αυτή η ευχή είναι σύμβολο της προσευχής εκείνης. Ο Κύριος ευχαρίστησε πριν δώσει στους μαθητές το άγιο σώμα Του, για να ευχαριστούμε και εμείς. Και αφού τους το έδωσε, πάλι ευχαρίστησε και ύμνησε, για να κάνουμε και εμείς το ίδιο... - Εκείνον (τον Ιούδα που έφυγε) μιμούνται και αυτοί που αναχωρούν πριν από το τέλος της ευχαριστίας»(Χρυσ.ΕΠΕ 12,199·35,517) «Αφού αναμείνεις την ευχή, ευχαρίστησε το Θεό που σε καταξίωσε αυτών των τόσο μεγάλων μυστηρίων» (Κύριλλος Ιεροσ. Μυστ.Κατ.Ε,22)]

Καὶ ἔκφωνεῖ·

Ὅτι σὺ εἶ ὁ ἁγιασμὸς ἡμῶν καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Γιατί εσύ είσαι ο αγιασμός μας και σε σένα τη δοξολογία στέλνουμε, τον Πατέρα και τον Υιό και το άγιο Πνεύμα, τώρα και πάντοτε και στους ατέλειωτους αιώνες.

Λαός· Ἀμήν.

Ἱερ· (118) Ἐν εἰρήνῃ προέλθωμεν(119) . Με εἰρήνῃ ας αποχωρήσουμε.

[(118) «Αρχικά η απόλυση γινόταν με μία απλή προτροπή. Στη βυζαντινή λειτουργία ήταν το «Ἐν εἰρήνῃ προέλθωμεν»(Κογκούλη...)

(119) «Σαν λιοντάρια λοιπόν που βγάζουν φωτιά, έτσι αναχωρούμε από εκείνη την τράπεζα, αφού γινόμαστε φοβεροί στο διάβολο...Αυτό το Αίμα, αν το πάρουμε άξια διώχνει τους δαίμονες και τους κρατά μακριά μας...Διότι όπου δουν το αίμα το Δεσποτικό, οι μεν δαίμονες τρέπονται σε φυγή, προσέρχονται όμως οι άγγελοι...Όσοι μετέχουν σε αυτό το αίμα, στέκονται μαζί με τους αγγέλους και αρχαγγέλους...φορούν τη βασιλική στολή του Χριστού - Έτσι πρέπει να βγαίνουμε από εδώ, σαν μέσα από ιερά άδυτα, σαν να έχουμε κατέβει από τους ίδιους τους ουρανούς...Δεν θα χρειασθούμε να πούμε τίποτα στους απόντες όταν βγούμε από εδώ. Αλλά από τη δική μας ωφέλεια θα αισθανθούν τη δική τους ζημιά και θα τρέξουν γρήγορα για να απολαύσουν τα ίδια. - Εάν πάει κανείς και καθίσει σε αρωματοπωλείο και χωρίς να θέλει απορροφά κάποια ευωδία, πολύ περισσότερο συμβαίνει αυτό σε εκείνον που εκκλησιάζεται. - Ἡ νομίζετε ότι αυτό είναι ευλάβεια, το να παραβρίσκεστε πάντοτε στη σύναξη; Αυτό δεν είναι τίποτα αν δεν αποκομίσουμε κάποια ωφέλεια· αν δεν αποκομίζουμε κάτι, είναι προτιμότερο να μένουμε σπίτι· διότι οι πρόγονοί μας έχτισαν τις εκκλησίες όχι για να βλεπόμαστε... αλλά για να γίνουμε καλύτεροι. Κατάκτησε το πράγμα απλώς νόμος και υποχρέωση και συνήθεια... Βαφείο είναι η εκκλησία· αν πάντοτε βγαίνετε άχρωμοι, τότε τι το όφελος που συνεχώς έρχεστε εδώ;... Προσευχόμαστε, θα πει κάποιος. Και τι σημασία έχει αυτό εφόσον η προσευχή μένει χωρίς έργα; - Σου έγινε ανώφελη η μετάληψη χωρίς το κατόρθωμα της ειρήνης. - Γίναμε κοινωνοί της πνευματικής τράπεζας· ας γίνουμε κοινωνοί και της πνευματικής αγάπης. - Πρέπει και στα δύο να σωφρονούμε (πριν και μετά τη Μετάληψη)· και μάλιστα μετά, όταν έχουμε δεχτεί το νυμφίο. Πριν μεν, για να γίνεις άξιος να Τον πάρεις, ενώ μετά για να μη φανείς ανάξιος όσων έλαβες»(Χρυσ.ΕΠΕ13^Α.333,337· 26.567,569·16^Α.169,171· 13^Α.479· 35,621· 10.409·18^Α.206) «Είναι ανάγκη να κοινωνήσουμε τη γνώμη Αυτού του οποίου κοινωνούμε τα αίματα και όχι να είμαστε σε άλλα ενωμένοι μαζί Του και σε άλλα χωρισμένοι» (Νικ.Καβασ. ΕΠΕ22.513)]

Διακ· Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λαός· Κύριε, ἐλέησον.

Η ΟΠΙΣΘΑΜΒΩΝΟΣ ΕΥΧΗ(120) [(120) διαβαζόταν πίσω από τον άμβωνα, που παλιά ήταν στο μέσο του ναού. (Κογκούλη...)]

Ἱερ· Ὁ εὐλογῶν τοὺς εὐλογοῦντάς σε, Κύριε, καὶ ἁγιάζων τοὺς ἐπὶ σοὶ πεποιθότας, σῶσον τὸν λαόν σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου. Τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας σου φύλαξον·

Εσύ, Κύριε, που ευλογεῖς εκείνους που σε ευλογούν και αγιάζεις αυτούς που έχουν την εμπιστοσύνη τους σε σένα, σώσε το λαό σου και ευλόγησε τους κληρονόμους της βασιλείας σου. Όλα τα μέλη της Εκκλησίας σου φύλαξε,

ἀγίασον τοὺς ἀγαπῶντας τὴν εὐπρέπειαν τοῦ οἴκου σου· σὺ αὐτοὺς ἀντιδόξασον τῇ θεϊκῇ σου δυνάμει καὶ μὴ ἐγκαταλίπῃς ἡμᾶς τοὺς ἐλπίζοντας ἐπὶ σέ. Εἰρήνην τῷ κόσμῳ σου δώρησαι, ταῖς Ἐκκλησίαις σου, τοῖς ἱερεῦσι, τοῖς ἄρχουσιν ἡμῶν, τῷ στρατῷ καὶ παντὶ τῷ λαῷ σου·

αγίασε αυτούς που αγαπούν την ευπρέπεια (ομορφιά) του ναού σου· συ ανταπόδωσέ τους δόξα με τη θεϊκή σου δύναμη και μην εγκαταλείψεις εμάς που ελπίζουμε σε σένα. Ειρήνη στον κόσμο σου δώρησε, στις Εκκλησίες σου, στους ιερείς, στους άρχοντές μας, στο στρατό και σ' όλον το λαό σου, **ὅτι πᾶσα δόσις ἀγαθὴ καὶ πᾶν δῶρημα τέλειον ἄνωθεν ἐστὶ, καταβαῖνον ἐκ σοῦ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων· καὶ σοὶ τὴν δόξαν καὶ εὐχαριστίαν καὶ προσκύνησιν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.**

γιατί κάθε χάρισμα καλό και κάθε δῶρο τέλειο είναι από ψηλά και κατεβαίνει από σένα τον Πατέρα των φώτων· γι' αυτό απευθύνουμε τη δοξολογία, την ευχαριστία και την προσκύνηση σε σένα, τον Πατέρα και τον Υιό και το άγιο Πνεύμα, τώρα και πάντοτε και στους ατέλειωτους αιώνες.

Λαός· Ἀμήν. Εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον(121) ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος [στίχ. 2 του 112 Ψαλμοῦ] (3 φορές).

Ας είναι το όνομα του Κυρίου ευλογημένο από τώρα και για πάντα (γ')

[(121) «Τίποτα δεν κάνει τόσο χαρούμενη τη ζωή μας, όσο η χαρά της Εκκλησίας. Στην εκκλησία συντηρείται η χαρά εκείνων που χαίρονται, στην εκκλησία υπάρχει η ψυχική ευφορία εκείνων που στενοχωρούνται»(Χρυσ.ΕΠΕ8Α.323) «Δικά σου πλάσματα είμαστε και η καρδιά μας δεν ησυχάζει όσο δεν αναπαύεται μέσα σου»(αγ.ΑυγουστίνοςΕξομολ.Α.εκδ.Πατάκη.σ.117) «Ζω ήδη μέσα στο ράσο εξήντα επτά χρόνια, και κάθε φορά η Λειτουργία είναι για μένα κάτι νέο, μοναδικό! Είναι αδύνατον να την συνηθίσουμε!»(αγ.ΣωφρόνιοςΈσσεξ,Οικοδομώντας...Γ,229)]

[[[ο Ἱερεὺς λέει την ευχή στην Πρόθεση· Τὸ πλήρωμα τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν, αὐτὸς ὑπάρχων, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ πληρώσας πᾶσαν τὴν πατρικὴν οἰκονομίαν, πλήρωσον χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης τὰς καρδίας ἡμῶν πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Χριστέ και Θεέ μας, εσύ που είσαι η εκπλήρωση του νόμου και των προφητών και που πραγματοποιήσες όλη την οικονομία [=το σχέδιο της σωτηρίας] του Πατέρα, γέμισε με χαρά και ευφροσύνη τις καρδιές μας, τώρα και πάντοτε και στους ατέλειωτους αιώνες. Αμήν.]]]

Διακ· Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λαός· Κύριε, ἐλέησον.

Ἱερ· Εὐλογία Κυρίου καὶ ἔλεος αὐτοῦ ἔλθοι ἐφ' ὑμᾶς, τῇ αὐτοῦ θεῖα χάριτι καὶ φιλανθρωπία, πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Η ευλογία και το έλεος του Κυρίου ας έλθει σε σας, με τη θεία χάρη και τη φιλανθρωπία του, τώρα και πάντοτε και στους ατέλειωτους αιώνες.

Λαός· Ἀμήν.

Ἱερ· Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι. Δόξα σε σένα, Θεέ, δόξα σε σένα.

Ὁ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν, ταῖς πρεσβείαις τῆς παναχράντου καὶ παναμώμου ἀγίας αὐτοῦ Μητρὸς· δυνάμει τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ· προστασίαις τῶν τιμίων, ἐπουρανίων Δυνάμεων Ἀσωμάτων· ἰκεσίαις τοῦ τιμίου, ἐνδόξου, προφήτου, Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου· τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων· τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ καλλινίκων Μαρτύρων· τῶν ὁσίων καὶ θεοφόρων πατέρων ἡμῶν (τοῦ ἁγίου τοῦ ναοῦ)· τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ Χρυσοστόμου· τῶν ἁγίων καὶ δικαίων Θεοπατόρων Ἰωακείμ καὶ Ἄννης, (τοῦ ἁγίου τῆς ἡμέρας) οὗ καὶ τὴν μνήμην ἐπιτελοῦμεν, καὶ πάντων τῶν Ἀγίων, ἐλεῆσαι καὶ σῶσαι ἡμᾶς, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος.

Λαός· Τὸν εὐλογοῦντα καὶ ἀγιάζοντα ἡμᾶς, Κύριε, φύλαττε εἰς πολλὰ ἔτη.

Αὐτόν που μας ευλογεί και μας αγιάζει, Κύριε φύλαγέ τον να ζήσει πολλά χρόνια.

Ἱερ· Δι' εὐχῶν τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ Θεός, ἐλέησον ἡμᾶς(122).

Με τις ευχές των αγίων πατέρων μας, Κύριε Ιησού Χριστέ και Θεέ μας, ελέησέ μας.

[(122)«Η φράση έχει προέλθει από τα μοναστήρια και αναφέρεται στους παρόντες πατέρες, δηλ. στους μοναχούς» (Κογκούλη...) «Και για ένα βήμα, θα πάρει μισθό καθένας που τρέχει στο καλό...Τρέχε στην ακολουθία...Και αν ακόμη προλάβεις μόνο την τελευταία ευχή, μη δείξεις οκνηρία, αλλά σήκω επάνω»(Εφραίμ Σύρου,ΈργαΓ,86)]

Λαός· Ἀμήν(123).

[(123) «[Το Μυστήριο αυτό] είναι το τελείωμα της ζωής, όπου, όταν φθάσουμε, δεν θα χρειάζεται πλέον τίποτα άλλο για την επιζητούμενη ευδαιμονία... (Αυτό) οδηγεί στην κορυφή των αγαθών. Γι αυτό εδώ είναι το έσχατο τέλος κάθε ανθρώπινης προσπάθειας... Δεν είναι δυνατόν να πάμε παρά πέρα, ούτε να προσθέσουμε τίποτα...Μετά από την Ευχαριστία δεν υπάρχει τίποτα προς το οποίο να τείνουμε, αλλά πρέπει να σταθούμε εδώ και να στοχεύουμε στο πώς θα κρατήσουμε μέχρι τέλους το θησαυρό που έχουμε»(Νικ. Καβάσιλας ΕΠΕ,Φιλ.22,411,416)«Ω μυστήριο ευσέβειας και θέωσης! Ω δεσμός ενότητας και αγάπης! Όποιος θα ήθελε να ζει, έχει την πηγή της ζωής»(Αυγουστίνος,Ο υιός των δακρύων,150) «Θ' αναπαυθούμε και θα δούμε· θα δούμε και θ' αγαπήσουμε· θ' αγαπήσουμε και θα δοξάσουμε... [στη Βασιλεία, την οποία γευόμαστε στη Θ.Λειτουργία.]» (Αυγουστίνος) «Αν είστε αμελείς για τη σωτηρία σας, και ο Θεός «θα είναι αμελής». Διατηρείστε λοιπόν...τις λειτουργικές ακολουθίες. Αλλά μήπως υπάρχει και τίποτα που να μην είναι λειτουργική πράξη; Όλα στη ζωή μας είναι μία αδιάκοπη Λειτουργία. Φυλάξτε λοιπόν αυτή τη Λειτουργία» (αγ.Σωφρόνιος Έσσεξ. Οικοδομώντας...Β,112)]

[ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΘΕΙΑΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ: «Γίνεται στον καθένα η διάδοση και η μετάληψη... και στέλνονται στους απόντες»(Ιουστίνος[150μ.Χ.]ΕΠΕ195) «Οι διάκονοι, αφού παρουν όσα περίσσεψαν, να τα μεταφέρουν στα ΠΑΣΤΟΦΟΡΙΑ»(Αποστ.ΔιαταγΕΠΕ439) «Όταν άλλη γυναίκα είχε προσπαθήσει με ανάξια χέρια να ανοίξει το ΑΡΤΟΦΟΡΙΟ, στο οποίο υπήρχε το άγιο σώμα του Κυρίου, τρομοκρατήθηκε από φωτιά που ξεπήδησε, όταν αυτή τόλμησε να το αγγίξει»(αγ.ΚυπριανόςDe lapsis26[251μ.Χ.],Ostracon.σ.75) «Η χριστιανή σύζυγος κοινωνάει σπίτι της το βράδυ κρυφά από τον μη πιστό σύζυγό της τον [άγιο] άρτο πριν φάει κάτι άλλο»(Τερτυλλιανός[200μ.Χ.]ad uxorem,II,5) «Στην Αλεξάνδρεια δε και σ' όλη την Αίγυπτο ακόμη και κάθε λαϊκός έχει συνήθως Κοινωνία στο σπίτι του και μεταλαμβάνει οποτεδήποτε θέλει. Άπαξ τελειώσει και δώσει την θυσία ο ιερέας, αυτός που την λαμβάνει ως σύνολο, μεταλαμβάνοντας από αυτήν καθημερινά, οφείλει να πιστεύει ότι μεταλαμβάνει και δέχεται αυτήν από αυτόν που την έδωσε» (Μ.Βασιλ.ΕΠΕ3.505) «Ο πρεσβύτερος τη νύχτα έδωσε στο παιδί τεμάχιο της ευχαριστίας... Το παιδί πήγε στην κλίνη του Σεραπίωνα... περιέβρεξε το τεμάχιο και αμέσως το έριξε στο στόμα του γέροντα, ο οποίος αφού κατάπιε λίγο αμέσως παρέδωσε το πνεύμα» (ΕυσεβίουΕκκλ.Ιστ.ΣΤ44,5ΕΠΕ2,331) «Για αυτούς που πεθαίνουν να φυλαχθεί και τώρα ο παλαιός και κανονικός νόμος, ώστε, αν κάποιος πεθαίνει να μην αποστερείται το τελευταίο και αναγκαίοτατο εφόδιο»(Α΄Οικουμεν.Σύνοδος κανών 13).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ:ΤΟ ΚΑΘΗΚΟΝ ΤΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΜΟΥ

«Κανένας να μην πλανάται· εάν κάποιος δεν βρίσκεται μέσα στο θυσιαστήριο, στερείται τον άρτο του Θεού. Διότι εάν η προσευχή ενός και δύο έχει τόση δύναμη, πόσο μάλλον η προσευχή του επισκόπου και ολόκληρης της Εκκλησίας. Εκείνος λοιπόν που δεν έρχεται στη συνάθροιση, αυτός ήδη δείχνει υπερηφάνεια και ξεχωρίζει τον εαυτό του» (Ιγνάτιος ΕΠΕ81)

«Διότι ποια απολογία θα έχουμε, ποια συγγνώμη, όταν αυτός μεν από τους ουρανούς κατεβαίνει για μας, ενώ εμείς ούτε από το σπίτι δεν ερχόμαστε σε αυτόν;»(Χρυσ.ΡΓ48,753)

«Θα ήταν η μεγαλύτερη αχαριστία, ενώ διαθέτουμε πέντε ή έξι ημέρες για τις βιοτικές μας ανάγκες, να μην διαθέτουμε ούτε μία ή μάλλον ούτε μικρό μέρος της ημέρας για τις πνευματικές. - Αυτό που κάνουν εκείνοι που κλέβουν ιερά πράγματα, αυτό τολμάς να κάνεις και συ την ημέρα αυτή, που ενώ είναι ιερή...την αρπάζεις και τη χρησιμοποιείς για κοσμικές φροντίδες...Και γιατί λέω για ολόκληρη την ημέρα;...Δάνεισε δύο ώρες στο Θεό και θα προσφέρεις στην οικία σου κέρδος αμέτρητων ημερών. Εάν όμως δεν δέχεσαι, σκέψου μήπως με το να μη θες να απομακρύνεις τον εαυτό σου για μικρό μόνο διάστημα της ημέρας...χάσεις τους κόππους ολόκληρων ετών. Διότι ο Θεός όταν περιφρονείται, γνωρίζει να εξαφανίζει τα χρήματα που συγκέντρωσες. - Ενώ εκατόν εξήντα οχτώ ώρες έχει η βδομάδα, μία και μόνη ώρα ξεχώρισε για τον εαυτό του ο Θεός· και αυτήν την ξοδεύεις σε πράγματα βιωτικά και σε γελοία και σε συναντήσεις;

- Τα θέατρα καλούν κάθε ημέρα και κανείς δεν διστάζει, κανείς δεν αρνείται, κανείς δεν προβάλλει κάποια ασχολία του, αλλά σαν να είναι ζωσμένοι για πορεία και απαλλαγμένοι από κάθε φροντίδα, έτσι τρέχουν όλοι... Αλλά αν πρέπει να έρθει κάποιος στην Εκκλησία, σα να κατεβαίνει από κάποια ανώτερη

θέση και αξίωμα, έτσι είναι νωθρός και διστάζει... (λέει ο Θεός) Δάνεισέ μου δύο ώρες της ημέρας και τις υπόλοιπες κράτησέ τες εσύ. Και ούτε αυτό το λίγο μου δίνεις. Ή, καλύτερα, μη δανείσεις σε μένα τις δύο ώρες, αλλά στον εαυτό σου για να αναχωρήσεις γεμάτος ευλογίες.

- Και αν ακόμη πρέπει να λάβουν θησαυρό [οι Ιουδαίοι], θα προτιμούσαν να χάσουν το κέρδος παρά να καταπατήσουν το νόμο (της αργίας του Σαββάτου)· εσύ...που είσαι ανώτερος από τη σκιά του νόμου... ενώ καλείσαι εδώ για μικρό διάστημα της ημέρας, ούτε αυτό δέχεσαι να καταναλώσεις;

- Ακόμη και αν έβρισκες ολόκληρο θησαυροφυλάκιο γεμάτο χρυσάφι και απουσιάζες εξαιτίας αυτού, θα ήταν πολύ μεγαλύτερη η ζημιά σου.

- Δεν γνωρίζεις πως, αν έλθεις και προσκυνήσεις το Θεό και λάβεις μέρος στην εδώ σύναξη, οι υποθέσεις που έχεις στα χέρια σου, θα γίνουν πιο εύκολες; Έχεις βιοτικές φροντίδες; Γι' αυτές λοιπόν έλα εδώ, ώστε, αφού προσελκύσεις την εύνοια του Θεού με την εδώ παραμονή σου, να φύγεις έτσι εξασφαλισμένος. Για να έχεις αυτόν σύμμαχο...Γι' αυτό και στα κοινά και στα ιδιωτικά πράγματα, μας τυχαίνουν πολλά αντίθετα από την επιθυμία μας, γιατί δε φροντίσαμε πρώτα για τα πνευματικά και ύστερα για τα βιοτικά, αλλά αντιστρέψαμε τη σειρά. Γι' αυτό έχει αντιστραφεί και η αλληλουχία και η ευθεία διάταξη των πραγμάτων και όλα σε μας είναι γεμάτα από πολλή σύγχυση... Τι τόσο πολύ κερδίζεις από τα κοσμικά πράγματα, όσο ζημιώνεις τον εαυτό σου; Δεν είναι δυνατόν από άλλη σύναξη ή συγκέντρωση να φύγετε παίρνοντας τόσο πολύ κέρδος, όσο από την εδώ παραμονή σας, είτε δικαστήριο είναι, είτε βουλευτήριο, είτε τα ίδια τα ανάκτορα... Για αυτό έλεγα ότι εκείνοι που στερούν στον εαυτό τους αυτή τη φροντίδα, δέχονται καίριο χτύπημα, αφού παθαίνουν ζημιά όση από πουθενά αλλού· επίσης και κέρδη κερδίζουν, όταν έρχονται εδώ, όσα από πουθενά αλλού δεν θα μπορούσαν να κεδίσουν.

- Οι αιπίες βέβαια απορρέουν από την ανάγκη, αλλά όταν ο Θεός καλεί δεν έχουν δικαιολογία οι άνθρωποι. Γιατί μετά από το Θεό είναι αναγκαία όλα τα άλλα σε μας. Μετά από την τιμή Εκείνου, τότε ως απολαμβάνουν τη φροντίδα μας τα άλλα.

- Μπαίνοντας κάποιος στον ιερό αυτό χώρο, αν δει λίγους, σβήνει και η προθυμία που έχει, αλλά και πιο ράθυμος γίνεται και φεύγει... Αν όμως δει όλους να μαζεύονται και από παντού να συρρέουν, η προθυμία των άλλων γίνεται αφορμή για παρακίνηση και για αυτόν ακόμη που είναι πολύ νωθρός. Αν μία πέτρα, όταν τρίβεται πάνω σε άλλη πέτρα, παράγει σπινθήρες, πολύ περισσότερο συμβαίνει αυτό στις ψυχές που προστρίβονται μεταξύ τους και θερμαίνονται με τη φωτιά του Αγίου Πνεύματος» (Χρυσ.ΕΠΕ9.165·35.493-5·30.104·26.203,209,557·35.373·26.559,561,563·26.449·35.375)

«Αν στην Εκκλησία μοίραζαν χρυσό, δεν θα μου έλεγες, θα έρθω αύριο και αύριο θα δώσεις, αλλά θα ζητούσες να γίνει η διανομή τάχιστα και θα δυσανασχετούσες για την αναβολή. Επειδή όμως δεν σου προσφέρει ο μεγάλος δωρητής χρωματιστή ύλη, αλλά καθαρότητα ψυχής, πλάθεις προφάσεις και αραδιάζεις δικαιολογίες, ενώ πρέπει να προστρέξεις στο δώρο. - Το μέρος του χρόνου που δανείζουμε στο Θεό, δεν πηγαίνει χαμένο, αλλά πληρώνεται από αυτόν με μαγάλο επιτόκιο. Γιατί τις περιπτώσεις αυτές που μας απασχολούν από την εργασία μας, θα τις αναπληρώσει ο Κύριος, δίνοντας σ' εκείνους που προτιμούν τα πνευματικά, δύναμη στο σώμα, προθυμία στην ψυχή, αφθονία εσόδων στις συναλλαγές και κατευόδωση και επιτυχία σ' όλη τους τη ζωή»(Μ.Βασίλειος,ΕΠΕ6.257 4.100-102)

«Προσφέροντας κάποτε θυσία στο Θεό [ο αββάς Αμμωνάς], είδε έναν άγγελο να κάθεται στα δεξιά του θυσιαστηρίου, που σημείωνε τους αδελφούς που έρχονταν στο Μυστήριο και έγραφε τα ονόματά τους σε βιβλίο. Επειδή κάποιοι από τους αδελφούς δεν πήγαν στη σύναξη, είδε τα ονόματά τους να σβήνονται»(Λαυσαϊκή Ιστ.ΕΠΕ,345)

«Είδε ένας γέροντας έναν λαμπροφόρο να βγαίνει από το ιερό, κρατώντας ένα είδος κυπέλλου που περιείχε αγίασμα και μία λαβίδα· και βύθιζε τη λαβίδα στο κύπελλο και πέρναγε από όλους τους αδελφούς σφραγίζοντας τον καθένα τους...Τον ρώτησε μια μέρα ο γέρων...Εγώ είμαι άγγελος και διατάχθηκα να προσφέρω αυτή τη σφραγίδα στους ευρισκόμενους στην εκκλησία»(αββά Δωροθέου,ΕΠΕ12.481)]

«Αυτός που αγανακτεί για την συνήθη σύναξη και στενοχωρείται και παραλύουν τα μέλη του για το μάκρος των ψαλλομένων ύμνων, αυτός στ' αλήθεια δεν γνώρισε πόσο γλυκά είναι τα λόγια του Θεού στον λάρυγγα αυτών που τον αγαπούν, και ανώτερα από μελισσόκερο στο στόμα αυτών που τον αναγνωρίζουν. Αλλ' επειδή είναι όλος σάρκα και έχει σαρκικό φρόνημα και ακόμη πιο σάρκινη την αίσθηση, δεν μπορεί κατά πνευματικό τρόπο να γεύεται αυτά που για δική μας ευεργεσία μας δόθηκαν από τον Θεό, αλλ' όλα όσα είναι σύμφωνα με το θέλημα του Θεού του φαίνονται πικρά και δεν γνωρίζει το, "γευθείτε και δείτε ότι είναι αγαθός ο Κύριος"» (ΣυμεώνΝέουΘεολ.ΕΠΕτ.19Γ, σελ. 341-3)]

«Ουδεμία σωτηρία υπάρχει εκτός της Εκκλησίας... Αυτός που δεν έχει την Εκκλησία ως Μητέρα του, ούτε τον Θεό μπορεί να έχει ως Πατέρα του. Όσο μπόρεσε να σωθεί από τον κατακλυσμό όποιος

ήταν έξω από την κιβωτό, άλλο τόσο μπορεί να σωθεί όποιος είναι έξω από την Εκκλησία»(Κυπριανός Καρχηδόνας,επιστ.73,21,Περί της ενότητος,κεφ. 6) «Εκτός της Εκκλησίας είναι δυνατόν να έχει κάποιος τα πάντα πλην της σωτηρίας» (αγ.Αυγουστίνος,PL 43,695) «Η Εκκλησία είναι σαν ένα καράβι. Όταν μπεις στο καράβι, και να ξεχαστείς, και να νυστάξεις, και να κοιμηθείς, αυτό σε πάει. Θα σε βγάλει απέναντι. Αρκεί να μπεις μέσα»(οσ. Παΐσιος,Χαριτωμένες Διδ.40)
«Ρώτησαν ένα δικαστή, γιατί υπάρχουν περισσότεροι άνδρες στις φυλακές, παρά γυναίκες; - Γιατί, απάντησε, υπάρχουν περισσότερες γυναίκες στην εκκλησία παρά άνδρες»(Θησαυρός γνώσεων.No859)

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

Σχεδιάγραμμα ιστορικής εξέλιξης των διαφόρων στοιχείων της λειτουργίας ως και τη μικρή είσοδο (κατά προσέγγιση)

- 1) **4ο-5ο αιώνα:** Απλή είσοδος κλήρου και λαού στο ναό (με το Ευαγγέλιο)
 - Ευλογία του λαού από το λειτουργό με το «Ειρήνη πάσι»
 - Αναγνώσματα (από το κέντρο του ναού, γιατί εκεί ήταν αρχικά ο άμβωνας)
 - Κήρυγμα κλπ
- 2) **5ο -6ο αιώνα:**- Το τρισάγιο ως εφύμνιο ενός ψαλμού (79ου), αντιφωνικά ψαλλομένου από όλους κατά την είσοδο.
 - Ευλογία του λαού κλπ.
- 3) **6ο -7ο αιώνα:**- Στην είσοδο, αντιφωνικός ψαλμός, με εφύμνιο-εισοδικό τροπάριο το «Ο μονογενής» τις ημέρες που δεν υπήρχε γιορτή.
 - Ευχή τρισάγιου, τρισάγιος ύμνος (χωρίς ψαλμό)
- 4) **7ο -10ο αιώνα:**- Η είσοδος κλήρου και λαού γίνεται χωριστά στο ναό.
 - Τα αντίφωνα γίνονται τρία με την προσθήκη άλλων δύο, αναγκαίων για την κάλυψη του χρόνου τέλεσης της προσκομιδής. Τα αντίφωνα συνοδεύονται από τις αντίστοιχες συναπτές και ευχές
 - Κατά την διάρκεια του τρίτου αντιφώνου γίνεται η είσοδος του Ευαγγελίου («μικρά είσοδος»)και αρχίζει να διαβάζεται η σημερινή ευχή της εισόδου. (Την εποχή δηλαδή αυτή χάνει η είσοδος το αρχικό της νόημα και σκοπό και διαμορφώνεται η νέα της μορφή)
 - Μεγάλη συναπτή («ειρηνικά»)
 - Ευχή και τρισάγιος ύμνος.
 - Μετάβαση των λειτουργών στο σύνθρονο (πίσω δηλαδή από την αγία Τράπεζα) και ευλογία της «άνω καθέδρας» (του κεντρικού επισκοπικού θρόνου)
 - Ευλογία του λαού κ.λ.π.
 - Τον 9 αιώνα τα τυπικά εντάσσονται στην αρχή της λειτουργίας .
- 5) **10ο-11ο αιώνα:**- Εισάγεται στη θεία λειτουργία η αρχική τριαδική ευλογία «Ευλογημένη η βασιλεία του Πατρός....»
 - Το τροπάριο «Ο μονογενής» μετατίθεται ως «περισσή» στο 2ο αντίφωνο.
 - Η συναπτή από το τρισάγιο μετατίθεται στην αρχή της λειτουργίας, μετά δηλαδή το «Ευλογημένη...», όπου βρίσκεται μέχρι σήμερα.
- 6) **12 αιώνα:** - Αυξάνονται τα τροπάρια του τρίτου αντιφώνου, κυρίως στα μοναστήρια.

Σχεδιάγραμμα ιστορικής εξέλιξης και διαμόρφωσης των στοιχείων της λειτουργίας από τη μεγάλη είσοδο ως την αγία αναφορά. (το + δηλώνει το καινούργιο στοιχείο που μπήκε στη Θ. Λειτουργία)

- 1) **4ο -5ο αιώνα:** - μεταφορά και απόθεση δώρων στην αγία Τράπεζα
 - «Ειρήνη πάσι»
 - ασπασμός της αγάπης
- 2) **5ο -7ο αιώνα:** + ύμνος της μεγάλης εισόδου (573-4: χειρουβικός ύμνος)
 - μεταφορά, απόθεση και αποκάλυψη δώρων
 - + πλύσιμο χεριών (χερνιψία)
 - + ευχή της προσκομιδής
 - «Ειρήνη πάσι»

- ασπασμός αγάπης

+ «πιστεύω»

3) **8ο -10ο αιώνα:** - χειρουργικό

+ευχή χειρουργικού «Ουδείς άξιος»

+ θυμίαση των δώρων στο σκευοφυλάκιο

- Μεταφορά των δώρων κ.λ.π.

+ θυμίαση της αγίας Τράπεζας και των δώρων

- Πλύσιμο χερών (χερνιψία)

+ διάλογος μεταξύ ιερέα και διακόνου μετά την μεγάλη είσοδο.

+ συναπτή με αιτήσεις (πληρωτικά)

- Ευχή προσκομιδής

- «Ειρήνη πάσι»

- Ασπασμός αγάπης

- «πιστεύω»

4) Διάφορα στοιχεία που μπήκαν **μετά το 12ο αιώνα:**

α) θυμίαση της αγίας Τράπεζας, του βήματος και του εικονοστασίου

β) μνημόνευση κατά την μεγάλη είσοδο «Πάντων υμών μνησθείη Κύριος ο Θεός»

γ) τα διάφορα τροπάρια τη στιγμή της απόθεσης των δώρων στην αγία Τράπεζα.

δ) ο διάλογος ιερέα- διακόνου αναπτύσσεται

ε) τριαδική ομολογία πριν από τον ασπασμό της αγάπης «Πατέρα, Υιόν και άγιον Πνεύμα»

στ) ο ασπασμός περιορίζεται μόνο μεταξύ των ιερέων

ζ) το «ρίπισμα» του «αέρα» πάνω από τα δώρα την ώρα του «πιστεύω».

(Η Θεία Λειτουργία, Ιωάννη Κογκούλη, Χρήστου Οικονόμου, Παναγιώτης Σκαλτσή , εκδ. Ο.Χ.Α «Λυδία» σλ. 144-145 και 164-165)